

KORIPALLO JA KORIPALLOILIIJA

PASI KOSKI
KALEVI HEINILÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
LIIKUNTASUUNNITTELUN LAITOS
TUTKIMUKSIA
No 34 1986

PASI KOSKI
KALEVI HEINILÄ

KORIPALLO JA KORIPALLOILIJAT

Jyväskylän yliopisto
Liikuntasuunnittelun laitos
Tutkimuksia No 34/1986

URN:ISBN:978-951-39-9410-5
ISBN 978-951-39-9410-5 (PDF)
ISSN 0356-7184

Jyväskylän yliopisto, 2022

ISBN 951-679-512-9
ISSN 0356-7184

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Tämä tutkimus on osa laajempaa professori Heinilän johdolla Koripalloliiton aloitteesta tehtävästä tutkimusprojektista, jonka tarkoituksena on selvittää koripallon peliolemuksen kiinnostavuuden lähteitä sekä ottelu- että harjoittelutilanteissa sekä niiden mahdollista vaihtelua eri sarjatasoilla ja sukupuolien välillä yhtäältä pelaaja- ja toisaalta yleisökokemusten perusteella. Projektin tämä osa kohdistui nimenomaan pelaajien kokemuksiin ja näkemyksiin koripallosta.

Tutkimukselle asetettiin seuraavat tavoitteet:

1. Kartoittaa suomalaisen koripalloilijan muotokuva.
2. Selvittää koripalloon sosiaalistumista sekä koripalloon kiinnostuksen syntymiseen ja sen ylläpysymiseen vaikuttavia tekijöitä.
3. Tarkastella maamme koripalloilun tasoa.
4. Valottaa koripallon peliolemusta pelaajien näkökulmasta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen ongelmat kokoavana ja niihin paneutumista ohjaavana viitekehyyksenä käytettiin yleiseen systeemiteoriaan pohjautuvaa mallia, jonka avulla kyettiin tarkastelemaan ilmiön osia ja kokonaisuutta yhtä yleispätevästi.

Tutkimuksen perusjoukko ja aineiston keruu

Tutkimuksen perusjoukko muodostui 14:n parhaan suomalaisen miesseurajoukkueen ja kuuden parhaan naisseurajoukkueen pelaajista kaudella 1983/84. Aineisto kerättiin postikyselynä keväällä 1984 ja kaudella 1984/85.

Tulokset

Koripalloilijat ovat keskimäärin hieman yli 20-vuotiaita, yleensä naimattomia, pelanneet n. kymmenen vuotta ja ovat varsin hyvin koulutettuja. Naispelaajat ovat keskimäärin nuorempia ja vähemmän pelanneita.

Tärkeimmät vaikuttajat koripalloon kiinnostuksen syntymiselle ovat ystävät ja kaverit. Myös urheiluseuran, koulun ja kodin vaikutus on ilmeinen.

Koripallon tekee kiinnostavaksi ennen kaikkea joukkuehenki ja se sosiaalinen vuorovaikutus, jonka vaikutuspiiriin joukkueen jäsen kuuluu. Vasta näiden tekijöiden jälkeen tulee lajin itsensä tarjoamat piirteet kiinnostavuuden lähteinä.

Tasoltaan pelaajat arvioivat sarjansa ottelut varsin positii-
siksi. Parhaaksi rakennepiirteeksi arvioitiin kaukoheittopeli
ja selvästi huonoimmaksi erotuomaritoiminta.

Pelaajat asettivat eri pelikäsitukset seuraavaan tärkeysjär-
jestykseen: 1. taidokkuus, 2. vauhdikkuus, 3. rehti peli
4. kovaotteisuus ja 5. viihteellisyys.

Pelaajat kokevat koripallon olemukseltaan varsin mielenkiin-
toisena, moraaliltaan pikemminkin rehtinä kuin epärehtinä,
melko terveellisenä, ei kovin vaarallisena eikä kovin vakava-
na.

Naispelaajat ovat joukkuesuuntautuneempia, heidän pelikäsityk-
sissään korostuu "pehmeämmät" arvot ja he ovat kokonaisvaltai-
semmin kiinnostuneita harrastamastaan lajista kuin miespelaaj-
jat. Vaikuttaa myös siltä, että vaatimustason kohotessa peli
"kovenee".

Avainsanat

koripallo, pelaaja, peliolemus

SISÄLTÖ

TIIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	1
1. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ.....	3
1.1. Pelikäsitteiden määrittely.....	3
1.2. Peliolemuksen määrittely.....	3
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	4
2.1. Systeemitheoria.....	4
2.1.1. Yleistä.....	4
2.1.2. Systeemin määrittely.....	4
2.1.3. Systeemitheorian pääsisällöt.....	4
2.2. Koripalloilun järjestelmä.....	7
2.2.1. Perusteluja systeemisen lähestymistavan käytölle.....	7
2.2.2. Koripalloilun järjestelmä ympäristössään.....	7
2.2.2.1. Liikunta- ja penkkiurheilujärjestelmä.....	10
2.2.2.2. Sosiaalinen ympäristö ja koti.....	10
2.2.2.3. Koulujärjestelmä.....	11
2.2.2.4. Joukkotiedotus.....	11
2.2.3. Koripalloilun järjestelmä pelaajan kannalta..	11
2.2.4. Järjestelmän säilymisen ongelma.....	13
2.2.5. Koripallopeli käsitteellisenä ilmiönä.....	14
2.2.5.1. Ulkoinen muoto.....	15
2.2.5.2. Sisällön olemus.....	15
3. TUTKIMUSONGELMAT.....	18
4. TUTKIMUSMENETELMÄT.....	19
4.1. Perusjoukko ja aineiston keruu.....	19
4.2. Muuttujat.....	21
4.3. Mittausmenetelmät.....	22
4.4. Mittausten luotettavuudesta.....	25
4.5. Aineiston analysointi.....	27

5. TULOKSET.....	29
5.1. Koripalloilijan muotokuva.....	29
5.1.1. Ikärakenne.....	29
5.1.2. Pelikokemus ja aloitusikä.....	31
5.1.3. Siviilisääty.....	32
5.1.4. Koulutustausta.....	33
5.2. Koripallokiinnostuksen syntyyn ja sen ylläpysymiseen vaikuttavat tekijät.....	35
5.2.1. Koripalloon sosiaalistumiseen "vaikuttajat"..	35
5.2.2. Koripallon kiinnostavuuden tekijät.....	39
5.2.3. Koripallokirjoittelun kiinnostavuus.....	44
5.3. Pelaajien pelikäsitykset.....	48
5.4. Koripallotason arviointi.....	53
5.4.1. Koripallon rakennepiirteiden tason arviointi.	53
5.4.2. Tasopohdintaa pelikäsityksittäin.....	56
5.4.3. Tasoltaan huonoimmiksi arvioidut rakennepiirteet.....	59
5.4.4. Miesten mestaruussarjan ja I-divisioonan ta- soarviointien välinen vertailu.....	61
5.4.5. Oman joukkueen avut verrattuna huipun ominai- suuksiin.....	63
5.5. Koripallon olemussisältö.....	66
5.5.1. Peliolemusta kuvaavien muuttujien ryhmittely.	68
5.5.1.1. Peliolemus mielenkiintoulottuvuudella.....	72
5.5.1.2. Peliolemus moraaliulottuvuudella....	75
5.5.1.3. Peliolemus turvallisuusulottuvuudella.....	77
5.5.1.4. Peliolemus leikintotisuusulottuvuudella.....	79
5.5.1.5. Faktorirakenteen ulkopuolelle jääneet asteikot.....	81
5.5.2. Pelaajien mieltämän peliolemuksen vertailu yleisön mieltämään.....	83

6. POHDINTA.....	86
6.1. Lähtökohdat ja menetelmät.....	86
6.2. Tulokset.....	87
6.3. Ehdotuksia jatkotutkimuksiksi.....	94

LÄHTEET

LIITTEET

JOHDANTO

Tutkimusprojekti, jonka osa tämä työ on, lähti liikkeelle Suomen Koripalloliiton aloitteesta. Projekti, jonka johtajana on toiminut professori Kalevi Heinilä, muodostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen kohdistui koripalloyleisöön ja tämä toinen pelaajiin. Projektin tarkoituksena on arvioida koripallon tilaa maassamme ja antaa tietoa Koripalloliitolle käytännön suunnittelu- ja kehittämistyön pohjaksi. Tutkimuksen luonne on siis evaluoiva.

Jo 1960-luvulla Heinilä esitti, että analyttisen tutkimuksen, mutta myös käytännön liikuntapolitiikan kannalta olisi tärkeätä pyrkiä erittelemään eri urheilu- ja liikuntalajien attraktiivisuuden, vetovoiman perustekijöitä. Heinilän mukaan yksityisiä liikuntalajeja kohtaan tunnetut mieltymysten lähteet voivat olla moninaisia. Mm. toveripiiri, koti, koulu ja yksilölliset taipumukset vaikuttavat mieltymysten suuntautumiseen. Näiden tavallaan eksogeenisten tekijöiden ohessa ja rinnalla vaikuttavat myös lajien endogeeniset, lajikohtaiset attraktiotekijät. Erityistutkimuksen avulla olisi tärkeätä pyrkiä selvittämään juuri näitä eri lajeille tyypillisiä ominaispiirteitä, koska ne osaltaan vaikuttavat niiden 'markkinointiin' ja suosituimmuuteen (Heinilä 1966, 11-12). Koripallon harrastamisen laajentamisen ja maamme koripallokulttuurin kannalta on peliolemuksen kiinnostavuuden/epäkiinnostavuuden lähteiden selvittämiseen tähtäävä tutkimustyö perusteltua (Heinilä 1985a, 67).

Projektin tämän osan tarkoituksena onkin lähinnä selvittää koripallon peliolemuksen kiinnostavuuden lähteitä ottelu- ja harjoittelutilanteissa sekä niiden vaihtelua eri sarjatasoilla ja sukupuolien välillä pelaajakokemusten perusteella (Emt, 68).

Jotta pystyttäisiin lähestymään koripalloilun ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja kuitenkin keskittymään ilmiöön pelaajan kannalta käytettiin järjestelmäteoreettista lähestymistapaa, jonka avulla kyettiin luomaan riittävän laaja viitekehys.

Kyselylomakkeen, jota tutkimuksessa käytettiin, laati professori Heinilä kirjallisuuden, asiantuntijoiden ja koripalloilijoiden avustuksella. Koripalloilun merkityssisältöjen selvittämiseksi käytet-

tiin semanttisen differentiaalin menetelmää, jota käytettiin myös projektin yleisöön kohdistuneessa osassa. Näin ollen on mahdollista vertailla yleisön ja pelaajien tuloksia keskenään. Käytetyt adjektiiviparit pyrittiin valitsemaan ei-lajispesifisti, jotta olisi mahdollista suorittaa vertaileva analyysi myös eri lajien olemussisältöjen yhtäläisyyksistä ja erilaisuuksista. Tällaista vertailevaa lajiolemusten 'sukulaisuussuhteista' ei toistaiseksi ole tiedetävästi muualla tehty (Emt, 69).

1. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Tässä tutkimuksessa ovat keskeisiä käsitteitä pelikäsitys ja peliolemus. Näitä käsitteitä ei muissa yhteyksissä ole puettu ytimekkään määritelmän muotoon, vaan niiden käyttö on ollut kirjavaa. Seuraavassa esitetään määritelmät, jotka kuvaavat, mitä näillä käsitteillä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan ja miten ne tulisi ymmärtää.

1.1. Pelikäsitteen määritelmä

Pelikäsityksellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, miten pelaajan mielestä peliä tulisi pelata eli pelaajan sisäistämää pelitapojen preferointia, joka leimautuu painotetuimman pelitavan mukaan.

1.2. Peliolemuksen määritelmä

Peliolemuksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa pelin sisäistä käsitteellistä hahmoa, joka mielletään elämyksellisellä tasolla pelin sääntöjen ja ulkoisen muodon asettamien rajojen puitteissa. Se määrittelee pelin miellesisällön, sen subjektiivisen identiteetin sisältäen pelin abstraktin järjestelmän arvoineen ja normeineen.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIIITEKEHYS

2.1. Systeemiteoria

2.1.1. Yleistä

Systeemiteoria (järjestelmäteoria) on useita teoreettisia rakennelmia sisältävä pääosiltaan tällä vuosisadalla kehitetty lähestymistapa, jonka tarkoituksena on selvittää kokonaisuuksia ja niissä toimivien osien vuorovaikutussuhteiden lainalaisuuksia (Isohanni 1984, 1297). Se on syntynyt matematiikan, biologian sekä osittain filosofian alueella ja se pystyykin tarjoamaan varsin monipuolisen välinestön eri tieteenaloille. Sovellutuksia onkin tehty monilla aloilla, mutta pisimmälle viedyt ehkä operaatioanalyysin, yhteiskuntatieteitten, organisaatioteorian ja viestinnän alueilla (Wiio 1981, 9). Systeemiteoreettinen lähestymistapa on nähty tieteen vastauksena kompleksisuuden ongelmaan (Laine 1982, 31). Sen avulla katsotaan saatavan parempi ote monimutkaisista ilmiöistä, joiden hallinta ilmiöt viipaloivilla lähestymistavoilla voisi olla vaikeaa tai mahdotonta (Isohanni 1984, 1297). Merkittävin järjestelmäteorian tarjoama etu onkin siinä, että se sallii hyvin eritasoisten asioiden tarkastelun, jolloin kokonaisuutta ja osia voidaan tarkastella yhtä yleispätevästi (Wiio 1981, 13).

2.1.2. Systeemin määritelmä

Wiio (1977, 32) on määritellyt systeemin seuraavasti: "Systeemejä eli järjestelmiä ovat mitkä tahansa asia-, esine-, olio- tai ominaisuusjoukot, joilla on keskinäisiä riippuvuussuhteita." eli lyhyemmin "järjestelmällä (systeemillä) tarkoitetaan vuorovaikutuksessa tai riippuvuussuhteessa olevien alkioiden (osien) yhdistelmää." (Wiio 1981, 10)

2.1.3. Systeemiteorian pääsisällöt

Karkeasti sanottuna systeeminen lähestymistapa näkee systeemejä 'kaikkialla'. Systeemiajatteluksi kutsutaan sellaisten menettelytapojen kokonaisuutta, jotka kuvaavat ja tutkivat kohdettaan sys-

teeminä (Isohanni 1984, 1298). Se erittelee ilmiöt osiin, tutkii näiden ominaisuuksia ja keskinäisiä vaikutuksia pyrkien tätä kautta selvittämään myös ko järjestelmän toiminnallisia piirteitä (Laine 1982, 48). Keskeisiä ovat kontaktit ympäristöön sekä vuorovaikutussuhteet muihin ympäristöihin ja systeemeihin.

Monimutkaisten ilmiöiden ymmärtämistä ja selvittämistä voidaan helpottaa tekemällä niistä malleja. Tätä menettelyä kutsutaan mallintamiseksi, jolla tarkoitetaan sitä, että kokonaisuus palautetaan mahdollisimman yksinkertaisiin elementteihin. Mikäli järjestelmää mallin avulla kuvattaessa ei ole tarvetta kuvata järjestelmän sisäistä toimintaa tai osaa siitä voidaan järjestelmä tai osa siitä esittää yksinkertaisuuden ja selkeyden vuoksi ns. mustana laatikkona (black box). (Isohanni 1984, 1298)

Tyypillistä systeemille on, että ne muodostavat hierarkisia kokonaisuuksia, joissa järjestelmä voi olla toisen alajärjestelmä (Emt, 1298). Esimerkiksi yksilöt ovat ryhmän alasysteemejä, jotka taas ovat alasysteemienä yhteisöille jne. Systeemin osia kutsutaan elementeiksi tai komponenteiksi. Laine määrittelee elementin seuraavasti: "Systeemin elementti on reaalisyteemin tarkasteluun ja mallintamiseen tietyllä (valitulla) resoluutiotasolla käytettävä perusyksikkö." Irrotettuna systeeminsä ulkopuolella reaalisyteemin elementti on oma kokonaisuutensa, itsenäinen olio tai systeemi, kun taas systeemissä, sillä on muiden elementtien kanssa omaaviensa vuorovaikutussuhteiden vuoksi epäitsenäinen asema. (Laine 1982, 48-49)

Laine pitää tärkeimpänä järjestelmien luokitteluna jakoa konkreettisiin, materialisiin ja abstrakteihin, ajatuksellisiin systeemeihin (Emt, 42). Sosiaaliset systeemit ovat jälkimmäisiä ja ovat näin ollen abstraktisia, joille on problemaattisempaa luoda rajoja kuin fyysisille kohteille (Hill 1971, 19). Vaikka abstraktit systeemit heijastavatkin tiettyjä konkreettisia systeemejä, ei niille aina ole löydettävissä välitöntä materiaalista vastinetta. Abstrakteissa systeemeissä operoidaan tietynasteisten idealisaatioiden ja pelkistysten avulla, eivätkä ne siten voi täydellisesti heijastaa todellisuuden systeemejä ja prosesseja. Tärkeimpänä esimerkki-

nä abstrakteista systeemeistä Laine tuo esiin käyttämämme kielen. (Laine 1982, 43)

Toinen tapa luokitella systeemejä on jakaa ne sen mukaan, millaisessa suhteessa ne ovat ympäristöönsä (Buckley 1967, 50-51; Isohanni 1984, 1298-1299; Laine 1982, 45; Wiio 1977, 33-35; Wiio 1981, 14-15). Systeemi, joka on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa on avoin, jolloin se tuo energiaa ympäristöstään, käsittelee syötteen (input) tuotokseksi (output) ja palauttaa tuotoksen ympäristöönsä ja toimii jaksottaisesti. Avoimen järjestelmän eräs tärkeä ominaisuus on se, että se pyrkii säilyvyyteen ja kehittyvään tasapainoon eli ns. dynaamiseen homeostaasiin (Wiio 1981, 14-15). Elävät ja sosiaaliset systeemit ovat avoimia, niiden toiminakyky ja olemassaolo riippuu vuorovaikutuksesta ympäristön kanssa. Täysin suljettu järjestelmä ei ota ympäristöstään mitään tai luovuta siihen mitään. Sellaisen systeemin löytäminen reaali maailmasta on vaikeaa. Systeemillä on rajansa, milloin selkeät ja milloin epäselvemmat. Avoimen systeemin rajat ovat läpäiseviä ainakin osittain, jotta aine, energia tai informaatio pääsee välittymään. (Isohanni 1984, 1298-1299)

Edellä esille tulleiden lisäksi järjestelmäteoreettisen lähestymistavan keskeisiä käsitteitä ovat mm. systeemin struktuuri ja palaute eli feedback. Systeemillä on tietty struktuuri eli rakenne, mikäli siinä esiintyvät vuorovaikutussuhteet ovat suhteellisen pysyviä (Laine 1982, 61). Palautteella tarkoitetaan sitä tietoa, joka tulee systeemin tuotospuolelta syötteen puolelle (Isohanni 1984, 1299).

Systeemisen lähestymistavan haittapuolena on se, että laadittu mallit ovat usein liian yleisiä, jolloin niiden tieteellinen selitysoaste saattaa jäädä heikoksi (Wiio 1981, 13). Tätä lähestymistapaa käytettäessä onkin tiedostettava, että kyseessä on vain viitekehys, joka oikein käytettynä helpottaa tarkasteltavan ilmiön hahmottamista ja selittämistä sekä tutkijalle itselleen että muille (Emt, 22).

Tälle työlle systeemiteoreettinen lähestymistapa tarjoaa riittävän laajan viitekehysten, jonka avulla monien eri muuttujien yhteydet voidaan osoittaa.

2.2. Koripalloilun järjestelmä

2.2.1. Perusteluja systeemisen lähestymistavan käytölle

Lähdettäessä tarkastelemaan koripalloilun järjestelmää systeemiteoreettisesta tarkastelukulmasta on aluksi syytä suorittaa mallintaminen. Laaditaan järjestelmän elementeistä ja sen ympäristöstä ja vuorovaikutussuhteista yksinkertaistettu malli, jonka avulla kokonaisuuden hahmottaminen ja muuttujien välisten suhteiden ymmärtäminen on helpompaa ja jäsentyneempää.

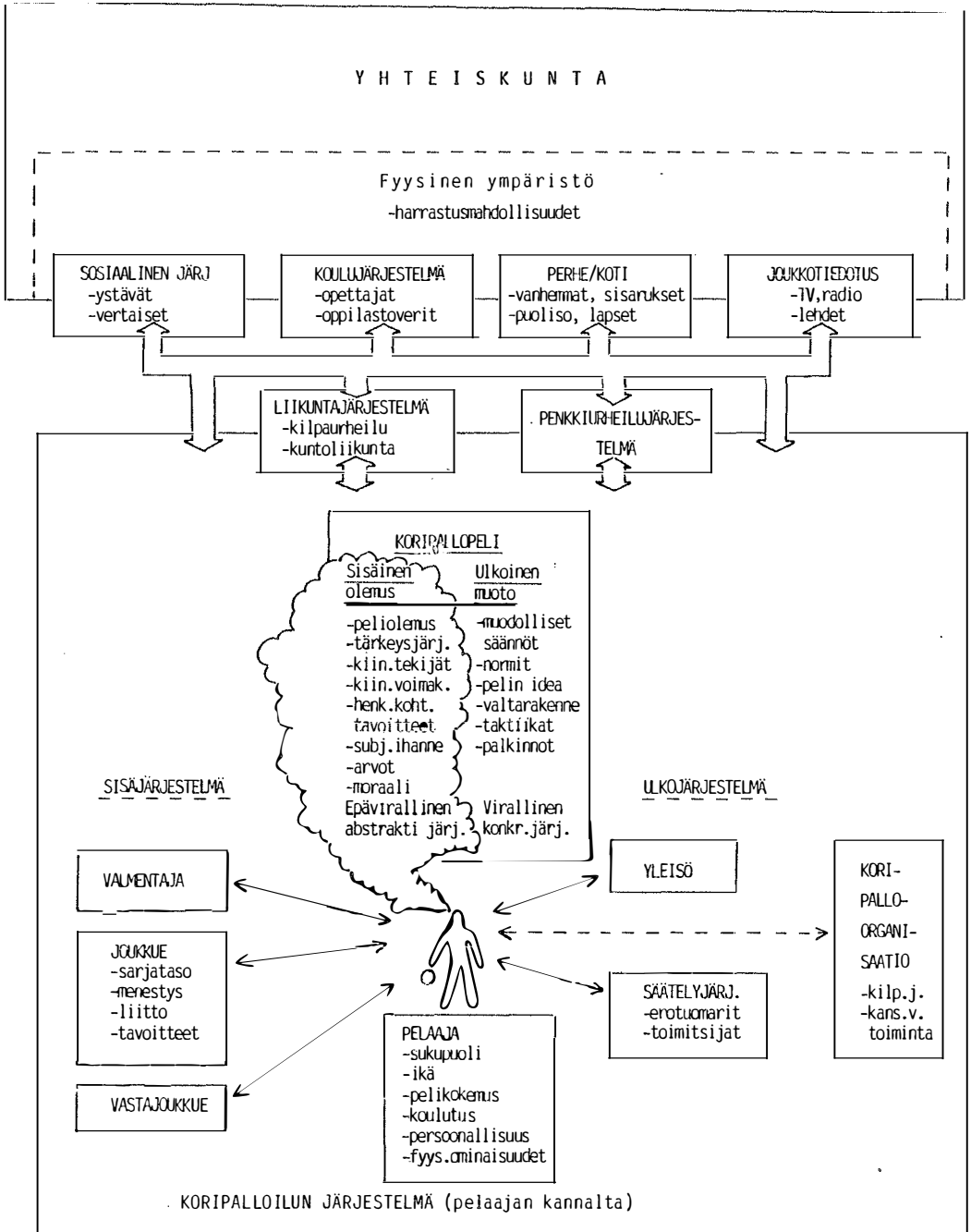
Järjestelmäajatteluun perustuvan lähestymistavan käyttö tässä yhteydessä on perusteltua, sillä sen yksinkertaistavaa ajattelutapaa tarvitaan eniten silloin, kun tutkitaan mutkikkaita ja riippuvuus- sekä vaikutussuhteiltaan epämääräisiä yhteiskunnallisia tilanteita (Kämäräinen 1978, 45) ja tällaisenhan tilanteen voidaan nyt katsoa olevan tarkastelun kohteena. Kämäräisen mukaan silloin, kun liikunta ymmärretään järjestelmäksi eikä instituutioksi sitä voidaan tutkia jäsentyneemmin ja konkreettisemmin (Kämäräinen 1978, 40).

Systeemiteoreettista lähestymistapaa pelin tarkastelussa on aikaisemmin käyttänyt mm. Cachay (1978), joka on tarkastellut käsipalloa sosiaalisena systeeminä, jossa kaksi rajattua miehistöä pelaa ennalta asetettuja sääntöjä noudattaen pyrkien tiettyyn päämäärään. Koripallokin voidaan ymmärtää järjestelmäksi, jolloin kokonaisuuden hallinta on helpompaa ja kyetään saamaan tukevampi ote ilmiöstä, joka näennäisesti on yksinkertainen, mutta joka sisältää monia kompleksisia vuorovaikutussuhteita, joiden tarkastelu ilman selkeää viitekehystä olisi erittäin työlästä ja ongelmallista.

2.2.2. Koripalloilun järjestelmä ympäristössään

Systeemisessä lähestymistavassa muodostaa keskeisen alueensa järjestelmän suhde ympäristöönsä, joka liikunnan tutkimuksessa voidaan ajatella olevan ympäröivä yhteiskunta (Kämäräinen 1978, 40).

Edellä tuli esiin, että systeemit muodostavat hierarkisia kokonaisuuksia. Laatimassani mallissa (ks. kuvio 1) yleisin taso on yhteiskunta, jolla on monia alajärjestelmiä, jollainen myös koripal-

KUVIO 1: Systemiajatteluun pohjautuva malli koripalloilun järjestelmästä ja sen relevantista ympäristöstä pelaajan kannalta.

loilun järjestelmä on. Koripalloilun alajärjestelmiä ovat esim. joukkueet, pelaajat, erotuomarit jne.

Yhteiskunta koostuu useista alasysteemeistä, joiden kanssa koripalloilun järjestelmä on vuorovaikutussuhteessa. Järjestelmä saa ympäristöstään inputteja ja antaa sille outputteja. Kämäräinen kuvaa asiaa esimerkinomaisesti ja sanoo, että inputit liikunnan tutkimuksessa saattaisivat olla taloudellisia investointeja tai kansalaisten sympatioita ja outputit terveitä tai sairaita ihmisiä, kansallisia tunteita, henkilöpalvonnan mahdollisuuksia jne (Kämäräinen 1978, 40). Koripalloilun järjestelmän ympäristöltään saamina syöteinä voidaan pitää taloudellisia investointeja, joita saadaan mm. harjoitus- ja pelipaikkojen muodossa, sekä esimerkiksi lajin pariin rekrytoituvia pelaajia. Tuotoksina järjestelmä tuottaa mm. tervettä nuorisoa, henkilöpalvonnan kohteita ja yleisöviihdettä.

Koripalloilun järjestelmä toimii sen yhteiskunnan puitteissa, jonka osa se on. Kullakin yhteiskunnalla on omat erityiset kulttuuriominaisuutensa ja -piirteensä. Kukin kulttuuri elää yleensä tietyissä rajatussa fyysisessä ympäristössään, joka osaltaan ohjaa ihmisten toimintoja ja heidän mielenkiintojensa suuntautumista. Kulttuuri antaa koripalloilun järjestelmällekin ja koripallolle pelinä oman vivahteensa. Koripalloa pelataan tietyin kansainvälisin säännöin, mutta kulttuurin asettamat ehdot ja arvot heijastuvat pelin olemukseen ainakin informaalin pelin tasolla. Esimerkiksi Navaho-intiaanit pelaavat koripalloa periaatteessa samojen kansainvälisten ehtojen puitteissa, mutta heidän kulttuurinsa on tuonut peliin oman sävynsä. Mm. fyysisen kontaktin käytön luonteessa on havaittu olevan eroa verrattaessa Navahojen koripalloa angloamerikkalaiseen. Tämän eron on selitetty johtuvan väkivallan olemuksesta emokulttuurissaan (Allison & Lüschen 1979; Blanchard 1983).

Fyysinen ympäristö tarjoaa puitteet yhteiskunnan alasysteemeille. Se tarjoaa koripalloilun järjestelmällekin enemmän tai vähemmän suotuisat toimintamahdollisuudet.

2.2.2.1. Liikunta- ja penkkiurheilujärjestelmä

Koripalloilun järjestelmän ja sen nyt tarkastelun kohteensa olevan elementin eli pelaajan kannalta relevantteja yhteiskunnan alajärjestelmiä, joihin ne ovat vuorovaikutussuhteessa, ovat ensinnäkin liikuntajärjestelmä yleensä ja penkkiurheilujärjestelmä. Muun liikuntajärjestelmän kanssa tapahtuva vuorovaikutus on moninaista, onhan koripalloilun järjestelmä yksi liikuntajärjestelmän alasysteemeistä. Kilpailu harrastajista, tiloista ja resursseista ovat eräitä vuorovaikutuksen muotoja, mutta tietysti vuorovaikutusta on myös yhteistoiminnan muodossa urheilun edistämiseksi. Monet pelaajat harrastavat uransa alkuvaiheissa muitakin lajeja kuin koripalloa ja tällöin he saattavat olla useidenkin liikuntajärjestelmien elementteinä samanaikaisesti. Kuntoliikunta on yksi osa liikuntajärjestelmää ja sillä on yhtymäkohtansa koripalloilun järjestelmään paitsi pelaajien kautta myös lajin itsensä kautta esimerkiksi silloin, kun koripalloa pelataan kuntoilulajina.

Penkkiurheilujärjestelmä liittyy läheisesti liikuntajärjestelmään. Penkkiurheilujärjestelmä on kehittynyt kilpaurheilun kylkiäisenä, joka tuo järjestelmälle taloudellisen hyödyn lisäksi myös harrastajia ja kannattajia, jotka ovat tavallaan elinehto lajin menestymiselle ainakin taloudellisesti. Fyysinen vuorovaikutus pelaajien kannalta tapahtuu fanien ja yleisön kanssa.

2.2.2.2. Sosiaalinen ympäristö ja koti

Liikunta- ja penkkiurheilujärjestelmän lisäksi relevantteja alajärjestelmiä, joiden kanssa koripalloilun järjestelmällä on vähintäänkin epäsuora vuorovaikutussuhde ja jotka ovat ikään kuin edellisten taustalla, ovat sosiaalinen ympäristö, perhe tai koti, koulujärjestelmä ja joukkotiedotus. Nämä järjestelmät ovat relevantteja ainakin pelaajan kannalta. Sosiaalisen ympäristön pelaajan kannalta olennaisimmat elementit ovat ystävät ja vertaiset, joilla on oma vaikutuksensa yksilön koripalloharrastukseen, sen syntymiseen, kehittymiseen ja lajin sisällön mieltämiseen. Heiltä pelaaja saa vaikutteita mm. tavoitteisiinsa ja arvoihinsa. Vastaavanlainen vaikutus on kodilla ja perheellä. Laakson tutkimushavaintojen mu-

kaan liikunnan harrastamisen kiinnostuksen herääminen on riippuvainen kotiympäristöstä ja nuorten toveriympäristöstä (Laakso 1981).

2.2.2.3. Koulujärjestelmä

Koulujärjestelmän piirissä pelaajat viimeistään ovat joutuneet tekemisiin liikunnan ja koripallon kanssa. Opettajien ja oppilastoverien kanssa tapahtuva vuorovaikutus sekä varsinaiset kokemukset urheilusta ja etenkin koripallosta ovat koripallon kannalta oleellisia tekijöitä. Rekrytointitehtävässä koulun liikuntajärjestelmällä on tärkeä merkityksensä (Heinilä 1976, 820).

2.2.2.4. Joukkotiedotus

Huippu-urheilun, yleisön ja joukkotiedotuksen välillä vallitsee kiinteä vaikutusketju. Joukkotiedotuksen merkitys urheilussa on tänä päivänä keskeinen ja monien lajien kohdalla se on lähes olemassaolon edellytys (Emt, 819-820). Julkisuus ja sen aiheuttamat paineet, sen mukanaan tuomat arvot, toisaalta edut, kannustavuus ja mainos liittyvät siihen vuorovaikutussuhteeseen, joka pelaajilla on joukkotiedotukseen. Urheilukiinnostuksen herättäjänä joukkotiedotuksella on kodin ja toveriympäristön lisäksi varsin keskeinen asema (Emt, 820).

2.2.3. Koripalloilun järjestelmä pelaajan kannalta

Laadittu malli mukailee Cachayn (1978) ajatuksia hänen tarkastellessaan käsipalloa sosiaalisena systeeminä. Pelin järjestelmän elementtejä Cachaylla ovat joukkueet, peliajatus, rajoitukset, pelaajat, erotuomarit, valmentajat ja toimitsijat, jotka kaikki ovat riippuvaisia toinen toisistaan (Cachay 1978, 68) eli itse asiassa Cachayn tarkastelukohteena on ottelutapahtuma järjestelmänä. Ottelun aikana sen elementit ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Esimerkiksi koripallo-ottelussa on kaksi joukkuetta vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja kummankin tavoitteena on voitto eli tehdä enemmän koreja kuin vastustava joukkue. Koripallo on nollasummapeili, jossa tasapeliä ei tunneta, niinpä lopputuloksena on aina toisen voitto ja toisen häviö. Siitä syystä, että vain toisen

joukkueen on mahdollista voittaa, ei vuorovaikutus voi ottelutapah-
tumassa kehittyä yhteistoiminnaksi, vaan aina kilpailuksi. Tapah-
tumaa kontrolloidaan sääätelyjärjestelmän avulla, jonka elementtejä
ovat erotuomarit ja toimitsijat. Erotuomareiden tehtävänä on huo-
lehtia siitä, että joukkueiden tavoitteeseen pyrkimyskeinot pysy-
vät asetettujen sääntöjen puitteissa. Pelijärjestelmän relevant-
tiin ympäristöön Cachaylla kuuluvat esim. ystävät, vanhemmat, avio-
puolisot, katsojat, fanit, joukkotiedotus, toimitsijat, mesenaatit,
urheiluliitot, sarjajärjestelmä, jonka alaisuudessa pelataan, ja
valmentajat samoin kuin kilpaurheilun ulkopuolisista organisaati-
oista esimerkiksi koulu (Emt, 69).

Buckleyn mukaan sosiaalinen systeemi on elementtiensä muodostama
monimutkainen suorien ja epäsuorien kausaalisuhteiden verkko, jos-
sa ainakin jotkut elementeistä ovat riippuvaisia joistain toisista
enemmän tai vähemmän pysyvästi kaiken aikaa. Nämä sisäiset suhteet
voivat olla kahdensuuntaisia tai epäsuoria, jaksottaisia ja vaihte-
levia kausaalisuutensa voimakkuudeltaan tai prioriteettiensa as-
teiltaan eli ne ovat luonteeltaan dynaamisia. (Buckley 1968, 493)

Cachay soveltaa näitä Buckleyn olettamuksia pelijärjestelmään ja
toteaa, että jokainen peli sisältää tietyt aika- ja tilarajoituk-
set, joista muodostuu spesifi rakenne so. pelaajat noudattavat
sääntöjä ja niiden asettamia ehtoja sekä pyrkivät kussakin lajissa
asetettuihin päämääriin. Spesifistä systeemirakenteesta tulee näin
suhteellisen kestävä elementtiensä muodostama kokonaisuus. Tämän
rakenteen sisällä kullakin elementillä on määrätty tehtävänsä, joi-
den avulla sosiaalinen systeemi pysyy johdonmukaisena ja toimivana
dynaamisesta luonteestaan huolimatta. (Cachay 1978, 70)

Käytetyssä tarkastelukulmassa on keskeisimpänä koripalloilun
järjestelmän elementtinä pelaaja, jonka kannalta merkittävimpiä
vuorovaikutussuhteita pyrin tarkastelemaan. Pelaajan taustamuut-
tujia ovat sukupuoli, ikä, koulutustausta, pelikokemus, persoonal-
lisuus ja fyysiset ominaisuudet (kahta jälkimmäistä ei tarkastella
tämän tutkimuksen yhteydessä). Pelaajan roolissa henkilö on vuo-
rovaikutuksessa Homansin (1950) käsitteitä käytettäessä ensinnäkin
pelin sisäjärjestelmään (internal system) eli valmentajaan, omaan

joukkueeseensa ja joukkuetovereihinsa sekä myös vastapelaajiin ja heidän joukkueeseensa. Oman joukkueen sisältämiä taustamuuttujia ovat sarjataso, liitto, menestys ja tavoitteet (vain sarjatasoa tarkastellaan tämän tutkimuksen yhteydessä). Pelin ulkojärjestelmän (external system), johon pelaaja on vuorovaikutussuhteessa, muodostavat säätelyjärjestelmä ja yleisö. Kuten aikaisemmin tuli esiin säätelyjärjestelmään kuuluvat erotuomarit ja toimitsijat. Haerlella (1975) kuului hänen baseballin vuorovaikutussuhteita kuvaavan mallinsa ulkojärjestelmään edellisten lisäksi myös omistajien ryhmä, mutta tämän ryhmän merkitys amerikkalaisen ammattilais-baseballin piirissä onkin huomattavampi kuin vastaavan ryhmän merkitys suomalaisessa amatöörikoripalloilussa, jonka yhteydessä ei ko. ryhmästä voida varsinaisesti edes puhua. Hieman epäsuorempi vuorovaikutus kuin edellä esitetyillä on olemassa myös pelaajan ja koripallo-organisaation välillä, jonka toimintapiiriin kuuluvat kilpailujärjestelmä ja kansainvälinen toiminta.

2.2.4. Järjestelmän säilymisen ongelma

Parsons on luokitellut sosiaalisen järjestelmän funktionaaliset järjestelmän säilymisen ongelmat seuraavasti:

- 1) Mukautumisen (adaptation) ongelma järjestelmän ulkoiseen ympäristöön.
- 2) Tavoitteen saavuttamisen (goal attainment) keinoihin liittyvät ongelmat.
- 3) Integraation eli kiinteyden ongelmat, mikä viittaa niihin ongelmiin, joita esiintyy sosiaalisen järjestelmän elementtien välisissä suhteissa.
- 4) Järjestelmän säilymisen ja jännitysten käsittelyn ongelmat viittaa elementtien sisäisiin tiloihin ja prosesseihin.

(Heinilä 1964, 51-52)

Parsonsin mukaan mukautumisen ja päämäärän saavuttamisen funktionaaliset ongelmat liittyvät läheisesti järjestelmän ja sen ulkoisen ympäristön suhteisiin, kun sitä vastoin integraation säilyttämisen ja jännitysten käsittelyn ongelmat koskevat ensisijassa järjestelmän sisäisiä suhteita (Emt, 51-52).

Koripalloilun järjestelmässäkin voidaan havaita Parsonsien esittämät funktionaalisen järjestelmän säilymisen ongelmat. Koripalloilun järjestelmän mukautumisen ongelmat ovat niitä ongelmia, joita ilmenee vuorovaikutussuhteissa yhteiskunnan alajärjestelmien esim. muuhun liikuntajärjestelmään, kouluun ja joukkotiedotukseen.

Tavoitteen saavuttamisen keinot saattavat sisältää ongelmia, sillä kaikki keinot eivät ole sallittuja, vaan niiden tulee noudattaa vallitsevia normeja ja urheilun alalla usein myös ns. herrasmies-sääntöjä. Vaatimustason kohotessa aletaan käyttää myös yhä uudenselaisempia keinoja tavoitteen saavuttamiseksi ja näistä keinoista jotkut saattavat synnyttää kitkaa järjestelmän ja ympäristön välillä.

Koripalloilun elementtien väliset suhteet esim. pelaaja-tuomari, valmentaja-pelaaja, pelaaja-joukkue, yleisö-tuomari -suhteisiin liittyvät ongelmat edustavat järjestelmän integraation funktionaalisia pulmia.

Järjestelmän säilymisen ja jännitysten käsittelyn ongelmat voivat esiintyä rooli- ja normiristiriitojen muodossa, jollaisten kohteeksi esimerkiksi pelaaja voi joutua, koska häneen kohdistuu monia ulkopuolisia paineita, jotka pyrkivät vaikuttamaan hänen käyttäytymiseensä.

2.2.5. Koripallopeli käsitteellisenä ilmiönä

Edellä on esitetty pelaajan kannalta keskeisten koripalloilun järjestelmän elementit. Kaikkia näitä elementtejä, myös pelaajia, yhdistävänä tekijänä on koripallo käsitteellisenä ilmiönä. Käsitteellisesti koripallopeli, kuten muutkin lajit, voidaan jakaa kahteen osaan: ulkoiseen muotoon ja sisäiseen olemukseen. Heinilän mukaan jokaisella lajilla on erityiset urheilulliset tarkoituksensa ja lajipiirteensä, jotka erottavat ne toisistaan ja antavat niille ominaisleiman eli lajimudon. Lajimuotoa vastaa elämyksellisellä tasolla sen olemus. (Heinilä 1985a, 4)

2.2.5.1. Ulkoinen muoto

Koripalloilun muoto perustuu sen formaaleihin sääntöihin, jotka määrittelevät paremmuuden määräytymisen perusteet, pelin idean, paremmuuden tavoittelun sallitut ja kielletyt keinot sekä lajin väline- ja tilanormit (Emt, 48). Lyhyesti sanottuna koripallon muodolla tarkoitetaan niiden tunnusten ja tekijöiden muodostamaa kokonaisuutta, jotka kuuluvat koripalloon ja tekevät lajista koripallon. Allison ja Lüschen (1979) ovat määrittäneet koripalloilun muodon peruselementtejä. Säännöt asettavat materiaalisia rajoituksia esim. pallon, korin ja pelialustan suhteen. Ensimmäinen peruselementti Allisonilla ja Lüschenillä olikin minimimateriaalit. Pelintarkoitus tai idea on saada pallo useammin koriin kuin vastustava joukkue ja tämän tavoitteen saavuttamiseksi on luotu erilaisia suunniteltuja käyttäytymistapoja eli taktiikoita. Nämä kaksi ovat seuraavat muodon elementit. Neljäs elementti on yksimielisyys säännöistä, mikä merkitsee sitä, että kaikki koripallo-otteluun osallistuvat ovat yhtä mieltä noudatettavista säännöistä. Peruselementteihin kuuluvat myös muodolliset valtarakenteet (tuomari -> valmentaja -> joukkueen kapteeni -> pelaaja). Palkinnot kuuluvat niin ikään muodon elementteihin, palkinnot voivat olla sisäisiä tai ulkoisia ja ne viittaavat niihin hyötytyyppeihin, joita voitosta voi nollasummapelirakenteessa saada. Allison ja Lüschen lukevat muodon elementteihin vielä pelin merkityksen yksilölle, joka vetää häntä osallistumaan ja vaikuttamaan systeemissä (Allison & Lüschen 1979, 77.78). Omassa mallissani olen luokittanut jälkimmäisen sisällön olemuksen elementteihin.

Muoto muodostaa sen virallisen, konkreetin järjestelmän, jonka puitteissa pelin pitäisi tapahtua. On kuitenkin tärkeätä huomata, että yhtä hyvin kuin yksittäisellä pelillä on formaalit sääntönsä on niillä myös oma eetoksensa (D'Agostino 1981, 7).

2.2.5.2. Sisällön olemus

Formaalit säännöt muodostavat pelille puitteet, mutteivät kuitenkaan ilmaise pelin olemusta. Esim. muodollisten sääntöjen mukaan koripallo on ei-kontaktilaji eli sääntöjen mukaan fyysinen kontakti

pelaajien välillä on kielletty. Käytännössä ei sääntöjä kuitenkaan noudateta aivan tarkasti, vaan pelitilanteissa kirjoittamattomat epäviralliset säännöt mahdollistavat kontaktit. Kokemuksen kautta pelaajat oppivat, minkälaisia tulkintoja noudatetaan. Lyhyesti sanottuna epäviralliset ohjaavat sopimukset, joita tuomari tulkinnoillaan formaaleista säännöistä hallitsee, muodostavat koripallon eetoksen (D'Agostino 1981, 14). Heinilän mukaan muoto antaa lajille objektiivisen identiteetin, ominaisleiman, mutta olemus määrittelee sen miellesisällön, subjektiivisen identiteetin. Lajin antama kokemuksellinen sisältö on ehkä tärkein tekijä, kun etsitään selitystä eri lajien harrastuksen vaihteluille: henkilö hakeutuu sen lajin pariin, jonka olemussisältö parhaiten vastaa hänen elämys- ja kokemusodotuksiaan. (Heinilä 1985a, 48)

Koripallon, kuten minkä tahansa muun lajin, käsitteellistäminen on erittäin ongelmallinen tehtävä, sillä ilmiönä sisällöllinen olemus on moniulotteinen, jossa eri komponenttien kohdalla voi esiintyä paitsi määrällistä myös laadullista vaihtelua. Olemuksen käsitteellistäminen on kuitenkin urheiluilmiön käsittämisen kannalta perustavanlaatuisen kysymys (Emt, 51-52).

Edellä esiin tullut eetos on yksi sisällön olemuksen elementeistä. Sisällön olemus on se mielletty kokonaisuus, joka yksittäisellä koripalloilijalla on lajistaan, miten hän käsittää, mieltää ja preeroi muodon elementtejä. Kullakin pelaajalla on oma yksilöllinen mielikuvansa pelin olemuksesta ja pelin eri viehättävyyden tekijät houkuttelevat eri yksilöitä eri tavoin; näin ollen kiinnostus kyseiseen lajiin vaihtelee yksilöittäin. Em. elementtien lisäksi sisällön olemukseen kuuluu subjektiiviset ihanteet, arvot, moraalit, henkilökohtaiset tavoitteet ja epävirallinen valtarakenne. Sisällön olemus muodostaa epävirallisen abstraktin järjestelmän.

Heinilä pitää tärkeänä, että tehdään ero yhtäältä lajien välisten lajityyppillisten ja lajiehtoisten olemussisältöjen ja toisaalta tulkitsijaehtoisten, ympäristöstä ja persoonallisuudesta riippuvien olemussisältöjen vaihtelun välillä. Edelliset ovat riippumattomia tulkitsijan persoonallisuudesta ja kulttuuritaustan vaihtelusta, mikä merkitsee sitä, että nämä olemussisällöt määräytyvät lähinnä

lajimuodon ja urheilullisen tarkoituksen mukaan, kun taas jälkimmäisessä lajin olemussisältö määräytyy lisäksi myös tulkit-sijan erilaisten persoonallisten tulkintojen ja elämysodotusten mukaan. (Emt, 52)

3. TUTKIMUSONGELMAT

Edellä esitelty viitekehys mahdollistaa useiden eritasoisten asioiden tarkastelun yhtä yleispätevästi. Tutkimuksen ongelma-asettelu onkin varsin monitahoinen, mikä tekee kyseisenlaisen viitekehysten tarpeelliseksi. Tutkimuksen ongelmat voidaan jakaa neljään pääryhmään. Ensinnäkin pyritään kartoittamaan suomalaisen koripalloilijan muotokuva tarkastelemalla ikää, siviilisäätystä, koulutustaustaa ja pelikokemusta. Toisen ongelmaryhmän tarkoituksena on selvittää koripalloon sosiaalistumista sekä koripallokiinnostuksen syntymiseen ja sen ylläpysymiseen vaikuttavia tekijöitä. Kolmanneksi tarkastellaan maamme koripalloilun tasoa pelaajien näkökulmasta katsottuna. Kaikkein problemaattisin ja haastavin ongelmaryhmä on neljäs, jonka tarkoituksena on pureutua koripallon lajiolemukseen eli pelin sisäiseen, abstraktiin olemukseen ja pelin henkeen.

Ongelmaryhmä 1.

Millainen on maamme kansallisen huippukoripalloilijan muotokuva tarkasteltaessa ikää, siviilisäätystä, koulutustaustaa ja pelikokemusta?

Ongelmaryhmä 2.

Ketkä ovat koripallokiinnostuksen syntymisessä tärkeimmät vaikuttajat? Mitkä tekijät ylläpitävät koripallokiinnostusta? Millainen koripallokirjoittelu kiinnostaa pelaajia?

Ongelmaryhmä 3.

Millaiseksi pelaajat arvioivat sarjansa koripallon tason? Mitä ominaisuuksia vaaditaan huippupelaajalta? Miten kaukana pelaajat arvioivat oman joukkueensa olevan näistä huippupelaajan ominaisuuksista?

Ongelmaryhmä 4.

Millainen on koripallon peliolemus? Muuttaako vaatimustaso peliolemusta? Onko miesten ja naisten peliolemuksessa eroja? Onko eri sarjatasoilla erilainen peliolemus? Millainen on pelaajien asettama pelikäsitysten tärkeysjärjestys?

4. TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1. Perusjoukko ja aineiston keruu

Tutkimustehtävä on lähestymistavaltaan ns. fenomenologinen, koripallon olemussisältöä kartoittava. Koska tämäntyyppistä tutkimusta ainakin urheilun alalla on tehty vähän, jos lainkaan, on tällainen tutkimustehtävä menetelmällisesti varsin ongelmallinen. Tutkijan on tunnettava ilmiö - koripalloelämykset - erittäin hyvin, ainakin, jos tällaisten elämysten kartoittamiseen käytetään kyselylomaketta, jossa kysymykset ovat pitkälle strukturoituja. Tässä tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta, jonka prof. Heinilä laati kirjallisuuden, asiantuntijoiden ja koripalloilijoiden avustuksella.

Tutkimuksen perusjoukoksi valittiin harkinnanvaraisesti kaikkien kymmenen miesten SM-sarjajoukkueen, neljän parhaan I-divisioonan joukkueen sekä naisten mestaruussarjan ylempään loppusarjaan selviytyneiden kuuden joukkueen pelaajat kaudelta 1983/84. Perusjoukko muodostuu näin ollen yhteensä 20 joukkueen pelaajista. Kyseessä on siis kokonaistutkimus 14:stä Suomen parhaan miesseurajoukkueen ja kuuden parhaan naisjoukkueen pelaajista. Joukkueiden pelaajaringit ovat erikokoisia ja koska tarkoituksellisesti jätettiin ulkomaalaisvahvistukset pois, asetettiin tavoitteeksi saada kymmenen vastausta joukkuetta kohti eli yhteensä kaksisataa palautusta (N= 200).

Kyselylomakkeet (12 kpl/ joukkue) postitettiin palautuskuorineen perusjoukkoon valittujen joukkueiden joukkueenjohtajille maaliskuussa 1984, jolloin suurimmalta osalta joukkueista oli sarjakausi jo päättynyt. Joukkueenjohtajille annettiin selkeät toimintaohjeet (liite 1) ja pyydettiin "pikaista palautusta". Liekö johdunut kyselyn ajoittumisesta sarjakauden loppuun, mutta palautuksia saatiin tuon kevään aikana vain kymmeneltä joukkueelta (yhteensä 76 kpl). Syksyllä -84 otettiin palauttamattomiin joukkueisiin yhteyttä puhelimitse ja karhukirjein, mutta niistä ei ollut juurikaan apua. Vasta, kun tammikuussa -85 Koripalloliiton liittohallitus antoi jäseniensä tehtäväksi patistaa puuttuvia joukkueita, saatiin palautusten määrä vähintäänkin tyydyttäväksi, sillä maaliskuun puoliväliin mennessä oli vastauksia saatu 153 kappaletta eli vastaus-

prosentiksi tuli 76,5%. Puutteellisten tai epäasiallisten vastausten takia jouduttiin kuuden pelaajan vastaukset hylkäämään, joten lopullisen analysoitavan aineiston kooksi tuli 147. Palautusten saaminen vei siis kokonaisen vuoden, mikä täytyy-pitää mielessä tuloksia tarkasteltaessa, tosin vertailtaessa ensimmäisen vaiheen (kevät 1984) ja toisen vaiheen (kevät 1985) palautuksia keskenään (ks. liitteet 5 ja 6) ei merkittävää vaihtelua valtaosassa muuttujia ollut havaittavissa. Perusjoukkoon valituista SM-sarjajoukkueista Forssan Koripojat palautti kyselyn vasta I-divisioonalaisena, kun taas Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat, joka alunperin määriteltiin I-divisioonalaiseksi vastasi SM-sarjalaisena. Kokonaan palauttamatta jättivät miesten SM-seuroista Kotkan Työväen Palloilijat ja Tampereen Pyrintö sekä naisten SM-sarjasta Nokian Urheilijat. Palautusten jakaumat joukkueittain ja sarjoittain taulukossa 1. sekä jakauma sukupuolen mukaan taulukossa 2.

TAULUKKO 1. Palautusten jakaumat joukkueittain ja sarjoittain (N,%)

Miesten SM-sarja		I-divisioona		Naisten SM-sarja		Kaikki yhteensä
Hyvinkään Tahko	10	Äänekosken Huima	12	Tampereen Pyrintö	11	
ST Espoo	9	Forssan Koripojat	9	Sampo-Basket	11	
Helsingin NMKY	9	Salon Palloilijat	8	Karhun Pojat	8	
Torpan Pojat	9	Säynätsalon Riento	3	ST Espoo	8	
Turun NMKY	9			Helsingin NMKY	8	
Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat	9					
Pantterit	8					
Uudenkaupungin Urheilijat	6					
Yhteensä	69		32		46	147
%	47		22		31	100

TAULUKKO 2. Vastanneiden jakauma sukupuolen mukaan (N,%)

Sukupuoli	N	(%)
Miehiä	101	69
Naisia	46	31
Yhteensä	147	100

4.2. Muuttujat

Tutkimuksen koko muuttujaluettelo on esitetty liitteessä 4.

Selitettävät muuttujat

Selitettävät muuttujat koostuivat seuraavista muuttujaryhmistä:

- Koripallokiinnostuksen syntyyn vaikuttajat
- Koripallon kiinnostavuuden tekijät
- Koripallokirjoittelun kiinnostavuusaiheet
- Otteluiden tason arvioinnin muuttujat
- Huippupelaajalta vaadittavat ominaisuudet
- Oman joukkueen arvioinnin muuttujat
- Pelikäsitystä kuvaavat muuttujat
- Koripallon peliolemusta kuvaavat muuttujat

Taustamuuttujat

Taustamuuttujina käytettiin seuraavia muuttujia:

- Sukupuoli
- Sarjataso (vain miehillä)
- Koulutustausta
- Ikä
- Pelikokemus (iän ja pelaamisen aloitusiän erotus)

Iän sijasta käytettiin pääasiassa pelikokemusta, jota pidettiin oleellisempänä taustatekijänä, joka vaikuttaa pelaajan käsityksiin lajistaan. Pelaajan pelikokemuksestahan riippuu se, kuinka kauan hän on ollut koripallon sisäisen arvojärjestelmän vaikutus-

piirissä ja miten hyvin hän on peliin kuuluvat arvot ja normit omaksunut. Alunperin oli tarkoitus käyttää edellä mainittujen lisäksi taustamuuttujina myös menestystä ja keskusliittotaustaa (TUL/SVUL), mutta TUL:n pelaajien vastausten määrä jäi niin vähäiseksi, ettei keskusliittojen vertailuun ryhdytty. Menestys olisi ollut vaikea määritellä, sillä joukkueiden palautukset ajoittuivat eri pelikausille.

Palautukset jakoutuivat selvästi kahtia kahdelle eri ajanjaksolle. Ensinnäkin kauden 1983/84 loppuun, jolloin suurimmalta osalta joukkueista kauden pelit olivat jo takana. On todennäköistä, että tämä ajankohta on sellainen, jolloin tiivis sarjakausi on saanut tietyllälailla kyllästymään koko koripalloon ja vastaukset annettiin kylästyneessä mielialassa. Tätä olettamusta vahvistaa se, että vastausprosentti jäi ensimmäisessä vaiheessa varsin alhaiseksi (37%). Toinen ryhmä vastasi kyselyyn kauden 1984/85 aikana, jolloin sarjat olivat käynnissä ja mielenkiinto peliä kohtaan korkealla. Tästä vastausten jakautumisesta syntyi kuin vahingossa uusi taustamuuttuja, joka jakaa vastanneet kauden aikana ja kauden lopulla vastanneisiin. Tämän muuttuja vaikutusta vääristävät muiden taustamuuttujien jakaumien vinous näissä ryhmissä. Muuttuja vakioitiin, sillä naisten osuus ensiksi palauttaneiden joukossa oli yliedustettuna, joten vain miehet on otettu tämän muuttujan ryhmiin. Ikäjakaumakin oli vino ja senkin suhteen suoritettiin vakiointia. (Palautusten kahden eri ajanjaksolla vastanneiden taustamuuttujien jakaumat ovat liitteessä 5.)

4.3. Mittausmenetelmät

Tutkimuksessa käytetty Heinilän laatima kyselylomake on esitetty liitteessä 3. Mittausmenetelmäksi koripallon sisällöllisen olemuksen selvittämiseen valittiin ns. semanttisen differentiaalin menetelmä. Amerikkalainen psykologi Charles E. Osgood kehitti jo 1950-luvulla merkityksen mittausta varten vieläkin paljon käytettävän mittausmenetelmän, jota kutsutaan semanttisen differentiaalin menetelmäksi tai merkityserotestiksi.

Menetelmällä pyritään mittaamaan ärsykkeen, kuten sanan (tai esim. kuvan, äänen jne) koehenkilöissä synnyttämää tunnemerkitystä tai -sisältöä (Husu 1980, 110). Menetelmää käytettäessä koehenkilöt arvioivat annettuja käsitteitä tai käsitettä useiden seitsenluokkaisten asteikkojen avulla. Asteikko on yksi ulottuvuus, jonka ääripäinä ovat kaksi toisilleen vastakkaista adjektiivia esim. kova - pehmeä.

Semanttisella merkityksellä tarkoitetaan kohteen (significate) (esim. esine VASARA) ja sitä tarkoittavan merkin (sign) (sana 'vasara') välistä yhteyttä (Osgood, Suci & Tannenbaum 1957, 3-4). Merkin aiheuttama ärsyke ei ole sama kuin kohteen itsensä aiheuttama. Kuitenkin merkki saa aikaan reaktioita, jotka liittyvät kohteeseen, kun taas sellaiset ärsykkeet, jotka eivät ole ko. objektin merkkejä eivät aiheuta vastaavanlaisia reaktioita. Toisin sanoen, jos ärsyke, joka ei ole kohde (significate), saa aikaan samat reaktiot kuin kohde, on se kohteen merkki (sign) (Emt, 4).

Osgood katsoi kehittäneensä menetelmän, joka mittaa käsitteiden tunnemerkitystä eli oheis- tai sivumerkitystä, jota Osgood aluksi kutsui konnotatiiviksi merkitykseksi, eikä varsinaista eli denotatiivista merkitystä (Emt, 321-325). Myöhemmin Osgood on ryhtynyt puhumaan konnotatiivisen merkityksen sijasta affektiivisestä merkityksestä (Osgood 1975, 400). Kuusisen mukaan menetelmää onkin ensisijaisesti käytetty selvittämään verbaalisten käsitteiden affektiivista merkitystä (Kuusinen 1966, 1-2).

Nordenstrengin mielestä ei kuitenkaan ole täysin selvää, että semanttinen differentiaali mittaa käsitteiden tunnemerkitystä, sillä varsinaisen merkityksen ja sivumerkityksen erottaminen toisistaan empiirisessä aineistossa ei ole helppoa, koska ne esiintyvät ikään kuin yhteenkietoutuneina (Nordenstreng 1969, 23).

Osgood sitoo metodinsa teoriaan, jonka mukaan ärsykkeen merkitys on määriteltävissä jonkinlaiseksi käyttäytymisvalmiudeksi, joka voi purkautua moniin alueisiin kuuluvia uria pitkin. Eräs tällainen ura on kielellinen käyttäytyminen ja Osgood väittääkin, että verbaaliset ilmaukset ovat täysin riittäviä, päteviä ja luotettavia

merkityksen indikaattoreita. (Vuolle 1968, 24-25)

Merkityserotestiä voidaan pitää kombinaationa kontrolloidusta assosiaatiosta ja luokitusmenetelmästä (Pitkänen 1961, 2). Osgood lähtee olettamuksesta, että on olemassa semanttinen avaruus, joka on luonteeltaan eukliidinen ja sisältää tuntemattoman määrän ulottuvuuksia tai asteikoita. Jokainen semanttinen skaala muodostuu kahdesta origon molemmin puolin yhtä kaukana olevasta vastakkaismerkityksellisestä adjektiivista ja niiden väliin jäävästä asteikosta. Moniulottuvuuskas avaruus muodostuu, kun käytetään useita adjektiivipareja. Mitä suurempi ja edustavampi tämä skaalojen otanta on sitä paremmin ne kykenevät avaruuden määrittelyyn (Osgood et al. 1957, 24; Osgood et al. 1969, 63). Mahdollisemman tehokas semanttisen avaruuden määrittely edellyttäisi sellaisten suorakulmaisten dimensioiden minimimäärän määrittelyä, joiden avulla avaruuden dimensionaalisuus kyettäisiin tyhjentävästi kuvaamaan. Käytännössä pitää kuitenkin tyytyä niin moneen toisistaan riippumattomaan dimensioon kuin voi identifioida ja mitata reliabelisti. Looginen menetelmä näiden dimensioiden löytämiseksi on faktorianaalyysi. (Osgood et al. 1957, 25)

Merkin merkitys voidaan ajatella semanttisen avaruuden pisteeksi. Koska jokainen avaruuden asteikko kulkee origon kautta, voidaan kullakin avaruuden pisteellä sanoa olevan vektorin ominaisuudet eli suunta ja etäisyys origoon nähden (Emt, 26). Ominaisuuksia voidaan pitää merkityksen laatuna ja voimakkuutena, toisin sanoen käsitteen aiheuttamina reaktioina ja niiden intensiteettinä (Pitkänen 1961, 1-3).

Osgood tuli siihen tulokseen, että semanttisen avaruuden faktori-rakenne on suhteellisen pysyvä, sillä kolme faktoria selittää suurimman osan kokonaisvarianssista (Vuolle 1968, 25). Nämä ovat arviointifaktori (esim. adjektiiviparit hyvä-paha, miellyttävä-epämiellyttävä), voima- eli potenssifaktori (esim. vahva-heikko, painava-kevyt) ja aktiivisuusfaktori (nopea-hidas, ketterä-kömpelö) (Kuusinen 1966, 1; Osgood 1979, 36).

Semanttisen differentiaalin menetelmää on käytetty lähinnä persoonallisuustutkimuksiin, asennemittauksiin ja kommunikaatiotutkimukseen (Pitkänen 1961, 6; Vuolle 1968, 25). Liikuntalajien merkitysisältöjen mittaamiseen sitä ovat käyttäneet mm. Vuolle (1968), Silvennoinen (1971) ja Heinilä (1985a).

Kuusinen on todennut, että yksilöllisten psykologisesti todella merkitsevien erojen osoittaminen semanttisen differentiaalin skaalojen rakenteessa on vaikeaa. Esille saadaankin yleensä vain jonkinlainen kulttuuriavaruus, joka on koehenkilöjoukolle yhteinen (Kuusinen 1969, 38). Osgood itse korostaakin, että tätä menetelmää käytettäessä tulee pitää mielessä, että ko. menetelmällä saadaan merkityksestä kartoitettua vain pieni luonnostelunomainen alue (Osgood 1979, 39).

Kaufmanin mielestä semanttinen differentiaali on erityisen arvokas sellaisten kohteiden ja kokemusten aiheuttamien reaktioiden mittaana, jotka ovat luonteeltaan ei-verbaalisia esim. maut, hajut, äänet; reaktiot esteettisiin kohteisiin, kuten musikkiin, maalaustaitteeseen jne. Nämä ilmiöt ovat sellaisia, joiden kuvaamiseksi meiltä puuttuu kaiken kattava sanasto (Kaufman 1959, 437). Peliolomuksen voidaan katsoa luonteeltaan olevan em. ilmiöiden kaltainen, joten sen selvittämiseen semanttisen differentiaalin käyttö on perusteltua.

4.4. Mittausten luotettavuudesta

Selitettävien muuttujien reliabiliteettia voidaan arvioida lähinnä epäsuorasti vertaamalla saatuja tuloksia aikaisempien vastaavanlaisia asioita tarkastelleiden tutkimusten tuloksiin niiden muuttujien osalta, joita vastaavia aikaisempia tutkimustuloksia on käytettävissä. Koripallokiinnostuksen syntymiseen vaikuttajia vastaavia muuttujia on käytetty urheiluun sosiaalistumistutkimuksissa ja peliolemusta kuvaavia muuttujia käytettiin Heinilän koripallon yleisötutkimuksessa. Vertailu näihin aikaisempiin tuloksiin, jotka esitellään tarkemmin tulosten esittelyosassa, antaa aiheen olettaa, että tutkimuksen reliabiliteetti olisi näiltä osin kohtuullisen hyvä. Kiinnostuksen synnyn vaikuttajia tarkasteltaessa käytettiin

summamuuttujia, joiden kanssa operoitaessa pitäisi Valkosen mielestä aina arvioida myös niiden reliabiliteetti (Valkonen 1976, 59). Summamuuttujien reliabiliteetin arviontiin käytettiin Cronbachin alfa-kerrointa, jotka on esitetty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Koripallokiinnostuksen synnyn "summavaikuttajien" reliabiliteetti

Summamuuttuja	Alfa-kerroin
Koti	.52
Koulu	.58
Suosikkijoukkue/ joukkotiedotus	.77

Kertoimien ilmaisemaa asteikkojen pysyvyyttä voitaneen pitää tyydyttävänä.

Palautusten ajoittuminen selvästi kahdelle eri ajanjaksolle saattaa olla reliabiliteettia alentava tekijä, mutta vertailu näiden kahden ryhmän välillä osoittaa, että valtaosassa muuttujia ei merkittäviä eroavuuksia ollut havaittavissa etenkin, kun sukupuoli ja ikä vakioitiin. Havainto antaa aiheen olettaa, etteivät annetut vastaukset ole sattumanvaraisia. Näiden kahden ryhmän taustamuuttujien jakaumat sekä ne muuttujat, joissa ilmeni oleellisen suuria eroja on esitetty liitteissä 5 ja 6.

Taustamuuttujien luotettavuutta voitaneen pitää hyvänä, sillä yleensä senkaltaisten muuttujien kuin sukupuoli ja koulutus luotettavuus on moitteeton (Emt, 66). Tässä tutkimuksessa sukupuoli ja sarjataso mitattiin tavallaan epäsuorasti vastaajan joukkueen ja seuran perusteella, mikä oletettavasti lisää luotettavuutta.

Tällaisessa elämyksellistä tasoa luotaavassa tutkimuksessa validiteettiongelma on ilmeinen. Kyselylomakkeella jonkin niin abstraktin ilmiön kuin koripallon peliolemuksen aukoton selvittäminen ei ole helppoa. Ongelmat kasautuvat nimenomaan operationaalistamisen ympärille. Valittua semanttisen differentiaalisen menetelmää kohtaan

on esitetty kritiikkiä, mutta resurssit ja tutkimuksen kokeileva luonne huomioon ottaen menetelmä vaikutti parhaimmalta. Käytetyt peliolemusta kuvaavat muuttujat (adjektiiviparit) valittiin Heini-län tekemien aikaisempien selvitysten pohjalta. Tämä ja samaan aikaan vireillepantu, mutta aikaisemmin valmistunut Heinilän yleisö-tutkimus ovat tavallaan esitutkimuksia, joiden yhteydessä käytetyn menetelmän käyttökelpoisuus ensi kertaa kokeiltiin. Validiteetin kannalta on tärkeätä, että vastausohjeet ja kysymysten asettelu ovat selkeät ja helposti ymmärrettävät, tältä osin käytetyssä kyse-lylomakkeessa saattaisi olla eräin paikoin kohentamisen varaa.

4.5. Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnin päämenetelmäksi valittiin ristiintaulukointi, joka yksiselitteisyytensä ja havainnollisuutensa ansiosta soveltuu hyvin tämän tyyppisen aineiston kuvaukseen. Paikoitellen taulukoin-tia täydentämään käytettiin korrelaatiotekniikkaa. Selitettävien muuttujien yhteyksiä taustamuuttujiin tarkasteltaessa operoitiin pääasiassa keskiarvoilla, jotka ytimekkyytensä ansiosta ovat käyt-tökelpoisia indikaattoreita taustamuuttujien mukaan ryhmiteltyjen ryhmien vertailuun.

Tutkimus oli kokonaistutkimus, jollaisen yhteydessä eräät asiantun-tijat pitävät tilastollisten testien käyttöä vääränä (Valkonen 1976, 108). Winch ja Campbell esittävät kuitenkin, että kokonaistutki-muksissa tilastollisten testien avulla voidaan selvittää, onko ha-vaittu ero niin suuri, että sellaisen syntyminen satunnaisesti muodostettujen ryhmien välillä olisi epätodennäköistä (Emt, 140-143). Tämän tutkimuksen yhteydessä tilastollisia testejä käytet-tiin Winchin ja Campbellin hyväksymällä tutkijaa tulkintojen teke-misessä helpottavalla tavalla.

Peliolemusta kuvaavien muuttujien pelkistämiseen ja ryhmittelyyn käytettiin faktorianalyysia, joka on looginen menetelmä semanttis-ta differentiaalia käytettäessä. Jatkoanalyysissa operoitiin fak-toripistemäärillä, joiden avulla selvitettiin minkälaista vaihtelua esiintyi eri taustamuuttujaryhmissä saaduilla pelkistetyillä peli-olemusulottuvuuksilla.

Kokonaiskuvan luomiseksi peliolemusta ja siinä taustamuuttujaryhmittäin esiintyneiden eroavuuksien analysoinnin helpottamiseen käytettiin profiilitekniikkaa.

5. TULOKSET

5.1. Koripalloilijan muotokuva

5.1.1. Ikärakenne

Pystyäkseen huippusuorituksiin urheilijan täytyy ikänsä puolesta mahtua tiettyihin rajoihin. Miehillä katsotaan parhaimman iän huipputulosten saavuttamiseen olevan useimmissa lajeissa 20 ja 30 ikävuoden välillä, naisilla se on hieman aikaisemmin ja kestää lyhyemmän aikaa kuin miehillä (Vuori 1969, 318). Vuolteen tutkimuksessa mukana olleet joukkueurheilijat olivat aloittaneet määrätietoisen valmentautumisen hieman alle 16-vuotiaana ja lopettivat urheilu-uransa keskimäärin 30,7-vuotiaana (Vuolle 1977, 71). Taitoa ja pitkäaikaista kestävyyttä vaativissa lajeissa on mahdollista pysyä huipulla selvästi yli 30-vuotiaanakin, sillä taito ja kestävyys ovat ominaisuuksia, joita voidaan pitää yllä vanhemmallakin iällä. Esimerkkinä poikkeuksellisen iäkkään urheilijan menestymisestä huipputasolla voisi mainita voimistelija Heikki Savolaisen, joka voitti olympiakultaa vuonna 1948 Lontoossa 41-vuotiaana ja oli Helsingissäkin neljä vuotta myöhemmin 45-vuotiaana vielä pronssilla (Vuori 1969, 318). Palloilulajeissa katsotaan miesten olevan fyysisesti ja henkisesti parhaimmillaan 25 ja 30 ikävuoden välillä. Tällöin pelikokemusta katsotaan olevan riittävästi eikä fyysiset ominaisuudet ole vielä suuremmin alkaneet rapistua. Yleisesti ollaan sitä mieltä, että paras joukkue, jolla on myös turvattu tulevaisuus muodostuu sekä nuorista että vanhoista pelaajista. Tällöin yhdistyvät joukkueessa nuoruuden into sekä kokemuksen tuoma rutiini ja varmuus.

Tähän tutkimukseen vastanneista olivat nuorimmat 16-vuotiaita ja vanhin 36-vuotias. Taulukossa 4 on vastanneiden ikäjakauma sukupuolen mukaan.

Ikäjakaumasta voidaan havaita, kuten alunperin saattoi olettaakin, että naiskoripalloilijat ovat ikärakenteeltaan selvästi miehiä nuorempia. Naisista lähes 80% on alle 23-vuotiaita ja vielä viidennes 16-18 -vuotiaita. Yli 25-vuotiaita oli naisista vain 4%. Verrat-

TAULUKKO 4. Ikäjakauma sukupuolen mukaan (%)

Ikä	S u k u p u o l i		Kaikki
	Miehet	Naiset	
16-18v	11	22	14
19-22	38	57	44
23-25	24	17	22
26-29	19	4	14
30-36	8	-	6
Yhteensä	100	100	100
N	146	100	46
Keski-ikä	23,3	20,7	22,5

TAULUKKO 5. Miesten ikäjakauma sarjatason mukaan (%)

Ikä	S a r j a t a s o	
	SM-sarja	I-div.
16-18v	7	19
19-22	38	38
23-25	24	25
26-29	21	16
30-36	10	3
Yhteensä	100	100
N	68	32
Keski-ikä	23,8	22,2

tuna em. palloilijan ihanneikään ovat miehetkin kansallisella koripallohuipulla varsin nuoria, sillä noin puolet on nuorempia kuin 23 vuotta. Keski-ikä miehillä oli 23,3 vuotta ja naisilla 20,7 vuotta.

Tarkasteltaessa miesten ikärakennetta sarjatason mukaan (taulukko 5) voidaan todeta, että mestaruussarjassa pelaajat ovat keskimäärin vanhempia. Nuorten alle 19-vuotiaiden osuus I-divisioonassa on n. viidennes (19%) ja mestaruussarjassa vain 7%. Vanhoja yli 30-vuotiaita on mestaruussarjassa vielä 10%, mutta I-divisioonassa vain 3%.

Edellä esitetystä voitaisiin olettaa, että vaatimustasoltaan korkeampi mestaruussarja edellyttää pelaajilta enemmän kokemusta kuin I-divisioona.

5.1.2. Pelikokemus ja aloitusikä

Pelikokemuksen määrä on suoraan riippuvainen iästä, mutta tulee huomata, että kaikki eivät ole aloittaneet koripalloilijan uraansa samassa iässä. Pelikokemus selvitettiin kysymällä sarjapelaamisen aloitusikää, joka vähennettiin ko. vastaajan iästä. Miehet olivat aloittaneet sarjapelaamisen keskimäärin 12,6 vuoden ikäisinä, kun taas naiset 13,2-vuotiaina. Pelikokemuksen jakautuminen miehillä ja naisilla nähdään taulukosta 6.

TAULUKKO 6. Pelikokemuksen jakaumat sukupuolen mukaan (%)

Pelikokemus	S u k u p u o l i		
	Miehet	Naiset	Kaikki
3 vuotta tai alle	4	11	6
4-7v	26	35	29
8-11	25	47	32
12-15	29	7	22
16-20	16	-	11
Yhteensä	100	100	100
N	97	45	142
Keskiarvo	10,7v	7,5v	9,7v

Sarjapelaamisen aloitusiällä kyselyn laatijat tarkoittivat sitä ikää, jolloin on ensi kertaa pelannut joukkueessa, joka on osallistunut SKL:n tai TUL:n järjestämiin sarjoihin. Alle neljän vuoden sarjapelaamisen kokemuksen omaavien määrä tuntuu kummallakin sukupuolella yllättävän suurelta. Ilmeisesti koripallo on peli, johon voidaan rekrytoida pelaajia vielä varsin vanhoina ja todennäköisesti nämä 'myöhäisrekrytoidut' ovat selvästi keskimääräistä pitempiä. Saaduista tuloksista voidaan nähdä, että miehistä yli 60% on pelannut kauemmin kuin 7 vuotta ja kauemmin kuin 11 vuotta vielä 45%, naisista yli 11 vuotta on pelannut vain 7%, tosin 47% on pelannut 8-11 vuotta. Miehillä keskiarvo oli 10,7v ja naisillakin 7,5v.

Tarkasteltaessa miesten pelikokemusta sarjatason mukaan ja muistaen edellä esitetyn ikäjakauman ei ole yllättävää, että mestaruussarjalaiset osoittautuivat kokeneemmiksi kuin I-divisioonalaiset (taulukko 7). SM-sarjalaisista seitsemän vuotta tai vähemmän pelanneita oli 22%, I-divisioonalaisista 46%. Yli viidentoista vuoden kokemus oli mestaruussarjalaisista lähes joka neljännellä (23%), mutta ykkösdivisioonalaisista vain kolmella prosentilla. Keskiarvo oli SM-sarjassa 11,6 vuotta ja I-divisioonassa 8,8 vuotta.

Mestaruussarjalaiset olivat aloittaneet sarjapelaamisen keskimäärin hieman nuorempina kuin ykkösdivisioonalaiset, joiden keskimääräinen aloitusikä oli 13,1v, kun taas SM-sarjalaisilla se oli 12,4v.

TAULUKKO 7. Miesten pelikokemus sarjatason mukaan (%)

Pelikokemus	S a r j a t a s o	
	SM-sarja	I-div.
3 vuotta tai alle	1	10
4-7v	21	36
8-11	29	16
12-15	26	35
16-20	23	3
Yhteensä	100	100
N	66	31
Keskiarvo	11,6v	8,8v

5.1.3. Siviilisäätö

Siviilisäädyn on todettu vaikuttavan ennenkaikkea naisten kilpaurheilun lopettamisesta ainakin huipputasolla. Vielä nykyäänkin tasa-arvoajattelun levitessä yhä yleisemmäksi, on nainen se, joka pääasiassa huolehtii kodista ja lapsista, eikä tällöin aktiiviselle kilpaurheilulle useinkaan riitä aikaa. Miesten urheiluharrastukseen sitä vastoin perheen perustamisella ei tunnu olevan niin suurta vaikutusta. (Földesi 1984, 47-67)

TAULUKKO 8. Siviilisääty sukupuolen mukaan (%)

Siviilisääty	S u k u p u o l i		Kaikki
	Miehet	Naiset	
Naimaton	70	96	78
Avio- tai avoliitto	30	4	22
Leski tai eronnut	-	-	-
Yhteensä	100	100	100
N	100	45	145

Vuolteen tutkimuksessa mukana olleet urheilijat olivat solmineet avioliiton keskimäärin 24,7-vuotiaina (Vuolle 1977, 73). Tähän tutkimukseen vastanneista miehistä 70% oli naimattomia ja 30% eli avio- tai avoliitossa (taulukko 8). Naisilla vastaavat luvut olivat 96% ja 4%. Tässä yhteydessä tulee jälleen muistaa, että naiset olivat keskimäärin jonkin verran nuorempia.

5.1.4. Koulutustausta

Urheilijat, jotka osallistuivat edellä mainittuun Vuolteen tutkimukseen, osoittautuivat keskimäärin ikätovereitaan korkeammin koulutetuiksi ja joukkueurheilijat olivat yksilöurheilijoihin verrattuna enemmän kouluja käyneitä. Kumpaakin eroa Vuolle selittää osittain asuinympäristöjen eroilla: urheilijat olivat vertailuryhmää useammin lähtöisin kaupunkimaisesta ympäristöstä ja ylemmistä sosiaalisista kerrostumista. Samansuuntaiset erot asuinympäristössä vallitsi myös joukkue- ja yksilöurheilijoiden välillä. (Emt, 73)

Koripallo tunnetaan juuriltaan erityisesti koululaispelinä (Heinilä 1985a, 14), niinpä koripalloilijoiden koulutustaustan tarkastelu onkin mielenkiintoista varsinkin, jos vertailumahdollisuuksia muitten lajien harrastajiin olisi. Pelaajien koulutustausta on esitetty taulukossa 9. Koulutuseroa ei sukupuolten välillä juuri-kaan ole, vaikka muistetaan, että naiset olivat keski-ikältään n. 2,5 vuotta nuorempia. Tätä ikäeroa tasoittaa vuodella armeija, jo-

TAULUKKO 9. Koripalloilijoiden koulutustausta (%)

Koulutustausta	Koulutustausta						
	Kaikki		Miehet	Naiset	Kaikki		
Peruskoulu/kansakoulu	13	}	Peruskoulutus	12	15	13	
Keskikoulu	2		}	Keskiasteen koulutus	58	59	58
Ylioppilas	26	}		Korkeakouluopintoja	30	26	29
Ammattikoulu	11						
Ammattiopisto	19						
Korkeakouluopintoja	23	}					
Korkeakoulututkinto	6						
Yhteensä	100			100	100	100	
N	146			100	46	146	

hon ainakin osalla miehistä on kulunut yksi opiskeluvuosi. Jos tarkastellaan koko maan kaikkia 15-34 -vuotiaita, voidaan todeta, että suomalaiset naiset ovat hieman paremmin koulutettuja kuin miehet, sillä vuonna 1984 48,1% naisista oli suorittanut keskiasteen tutkinnon ja 10,2% korkeakoulututkinnon. Miehillä vastaavat luvut olivat 49,3% keskiasteen tutkinnon suorittaneita ja 7,6% korkeakoulututkinnon suorittaneita. (Suomen tilastollinen vuosikirja 1984, 1985, 342) Kun verrataan koripalloilijoiden koulutustaustaa näihin koko väestön 15-34 -vuotiaiden lukuihin, huomataan, että koripalloilijat ovat melko selvästi korkeammin koulutettuja.

Miesten koulutustason vertailu sarjatason mukaan (taulukko 10) osoittaa, että SM-sarjan pelaajista 38%:lla on korkeakouluopintoja tai korkeakoulututkinto, kun ko. prosenttiluku I-divisioonalaisilla on vain 13%. Moinen ero ei voi kokonaan johtua ikäerosta, sillä mestaruussarjalaisista oli korkeakouluikässä eli yli 19-vuotiaita 93% ja I-divisioonalaisistakin 81%. Ennemminkin tulee ottaa huomioon seurojen kotipaikkakunnat, sillä ykkösdivisioonan paikkakunnat Äänekoski, Forssa, Salo ja Säynätsalo eivät ole ns. korkeakoulupaikkakuntia, vaan varsin pieniä paikkakuntia, joissa asuu runsaasti teollisuustyöväestöä. Vastanneiden SM-sarjajoukkueiden kotipaikkakunnat ovat Uuttakaupunkia ja Hyvinkäätä lukuunottamatta

korkeakoulukaupunkeja (Espoo, Helsinki, Turku ja Jyväskylä).

TAULUKKO 10. Miesten koulutustausta sarjatason mukaan (%)

Koulutustausta	S a r j a t a s o	
	SM-sarja	I-div.
Peruskoulutus	9	19
Keskiasteen koulutus	53	68
Korkeakouluopintoja	38	13
Yhteensä	100	100
N	69	31

5.2. Koripallokiinnostuksen syntyyn ja sen ylläpysymiseen vaikuttavat tekijät

5.2.1. Koripalloon sosiaalistumiseen "vaikuttajat"

Urheiluun sosiaalistumista on tutkittu melko paljon ja näissä tutkimuksissa on käytetty useita lähestymistapoja, mutta erilaiset oppimisteoriat ja erityisesti sosiaaliseen oppimiseen orientoituneet ovat tulleet suosituiksi ja tuottavimmiksi sekä teoreettisissa että empiirisissä löydöissään (Kenyon & McPherson 1973, 305). Lyhyesti sanottuna sosiaalisaatiolla tarkoitetaan sitä oppimisprosessia, jossa yksilö omaksuu asenteet ja käyttäytymisen tiettyyn rooliin (Spreitzer & Snyder 1976, 238). Sosiaalistuminen urheiluun alkaa jo lapsuudessa. Urheiluroolin oppimiseen vaikuttavat tilannekohtaisesti ns. "merkityshenkilöt" (significant others), jotka opettavat ja vahvistavat tiettyä roolikäyttäytymistä. Kelly onkin tuonut esiin, että urheiluun osallistumista voidaan selittää ympäristön variaatioilla ja sosiaalisilla vaikuttajilla, jotka siinä ympäristössä toimivat. (Greendorfer 1978, 120-126)

Urheiluun sosiaalistumisprosessissa on havaittu olevan vaikuttavina tekijöinä koti, naapurusto, koulu, roolimallit ja joukkotiedotus (Emt, 126)(vrt. Snyder & Spreitzer 1983, 65). Lapsuudessa näyttää

vertaisten ja perheen merkitys urheiluharrastuksen aloittamiselle olevan keskeinen, myöhemmin vertaisten ohella opettajien ja valmentajien osuus korostuu (Greendorfer 1978, 122). Perheen tärkeys urheiluun sosiaalisuudessa on yleensä tarkennettu vanhempien vaikutukseksi, mutta nykyiset tutkimukset ovat tuoneet voimakkaasti esiin myös sisarusten vaikutuksen, sillä veljet ja siskot oppivat urheiluun osallistumisen toinen toisiltaan (Snyder & Spreitzer 1983, 73). Laakson tutkimuksen mukaan veljien ja sisarten liikunnallisuudella sekä vanhempien kannustuksella on merkittävä yhteys liikunnan harrastamiseen aikuisiässä (Laakso 1981, 101-102). Smith havaitsi tutkimuksissaan koulun voimistelunopettajan tai valmentajan vastuullisimmaksi urheilun alkuinnostuksen luojaksi sekä tytöille että pojille. Seuraavaksi tärkeimpiä hänen tuloksissaan olivat samaa sukupuolta olevat vertaiset ja vanhemmat. (Smith 1979, 98) Spreitzer & Snyderin tutkimusten mukaan vahvin aikuisiän urheiluun osallistumisen ennustaja on omien urheilullisten lahjojen oivaltaminen (Spreitzer & Snyder 1976, 240). Joukkotiedotus ja sen seuraaminen nuoruusiässä ei Laakson tutkimuksessa korreloinut merkittävästi aikuisiän liikuntaharrastukseen, vaikka olisi eliminoitu urheilusivuja lukemattomatkin pois (Laakso 1981, 117-118).

Tarkasteltaessa sosiaalistumista tytöillä ja pojilla erikseen on havaittu, että tytöt tarvitsevat epätavallisen voimakasta tukea taistelussa sosiaalista normi-ilmastoa vastaan alkaakseen urheilla, sillä tyttöjen urheilu ei ole ollut sosiaalisesti yhtä luonnollista ja hyväksyttyä kuin poikien (Smith 1979, 99). Vaikuttaa siltä, että naisille vanhempien rohkaisu on tärkeämpää ja että erityisesti isän kiinnostuksella tuntuu olevan suuri merkitys kummallekin sukupuolelle (Spreitzer & Snyder 1976, 240). Greendorferin tutkimuksessa (N=585) urheiluun osallistumisen alkuinnostuksen vaikuttajaksi ilmoitti 39,5% perheen, 31,1% naapuruston, 23,6% koulun, 3,4% yhteisön ja vain 1,7% yksityiset seurat (private clubs). Koulu ei ollut alkuvaikuttajana yli $\frac{1}{4}$ naisista. (Greendorfer 1978, 122-123).

Tässä tutkimuksessa kysyttiin koripallokiinnostuksen synnyn vaikuttajia, joiden vaikutuksen voimakkuutta pyydettiin arvioimaan viisiportaisella asteikolla nollasta neljään, jossa nolla merkitsi,

ettei ko. vaihtoehto ole vaikuttanut lainkaan ja neljä vastaavasti merkitsi, että ko. vaihtoehto on vaikuttanut hyvin paljon. Valmiina vaihtoehtoina annettiin omat vanhemmat, veljet/sisaret, ystävät ja kaverit, koulu yleensä, koulun liikunnanopettaja, urheiluseura, suosikkipelaaja, suosikkijoukkue, sanomalehti, TV ja jokin muu. Aikaisempien tutkimusten mukaan varsin merkittävä vaikuttaja, joka annetuista vaihtoehtoista puuttuu, on valmentaja, mutta sen voidaan katsoa ainakin osittain sisältyvän urheiluseuran vaikutukseen. Toisin tulokset olisivat olleet tämän suhteen informatiivisemmat, mikäli nämä vaihtoehdot olisi otettu erikseen. Tarkasteltaessa saatuja keskiarvoja nousi tässä tutkimuksessa selvästi tärkeimmäksi yksittäiseksi vaikuttajaksi ystävät ja kaverit. Toiseksi tärkein oli urheiluseura, sitten koulu, liikunnanopettaja, omat vanhemmat, veljet ja sisaret jne (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Koripallokiinnostuksen synnyn vaikuttajat sukupuolen mukaan (keskiarvoina, kun käytettiin asteikkoa nolasta neljään, jossa 0= ei lainkaan ja 4= hyvin paljon (N= 147)

Vaikuttaja	Vaikuttajien keskiarvot			Tapausten lukumäärät		
	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset
Ystävät, kaverit	2,8	3,0	2,4	144	98	46
Urheiluseura	1,9	2,0	1,8	142	97	45
Koulu yleensä	1,6	1,7	1,5	141	96	45
Koulun liikunnanopettaja	1,4	1,3	1,5	140	95	45
Omat vanhemmat	1,3	1,2	1,4	144	98	46
Veljet/sisaret	1,2	1,3	0,9	140	95	45
Suosikkipelaaja*	0,9	1,1	0,7	140	94	46
Suosikkijoukkue*	0,9	1,1	0,6	141	95	46
TV	0,6	0,6	0,6	140	94	46
Sanomalehti	0,5	0,6	0,5	141	95	46

* Kyselylomakkeessa oli erheellisesti pelaajasuosikki ja joukkuesuosikki.

Miehillä ystävien ja kavereiden vaikutus oli selvästi voimakkaampi kuin naisilla (miesten keskiarvo 3,0/ naisten 2,4). Voimakkaampaa tuntuu olevan miehille myös suosikkijoukkueen (m 1,1/ n 0,6) ja suosikkipelaajan (m 1,1/ n 0,7) vaikutus. Sisarustenkin merkitys näyttää pojille olevan tyttöjä hieman tärkeämpää. Se oletus, että naisille vanhempien vaikutus on merkittävämpää, sai jonkin verran tukea näistä tuloksista, sillä naiset ilmoittivat omien vanhempien vaikutuksen lievästi merkittävämmäksi (m 1,2/ n 1,4). Sen sijaan se aikaisempi tutkimustulos, että naiset tarvitsisivat tukea enemmän kuin miehet ei saanut vahvistusta tämän tutkimuksen tuloksista.

Taulukkoon 12 on koottu vaikuttajien korrelaatiot. Korrelaatioita tarkastelemalla huomataan, että voidaan muodostaa kolme laajempaa vaikuttajaryhmää. Nämä ovat koti, joka sisältää vanhemmat ja sisarukset; koulu, johon taas kuuluvat koulu yleensä, kaverit ja koulun liikunnanopettaja; kolmantena suosikkijoukkue/joukkotiedotus, joka sisältää muut annetut vaikuttajat eli urheiluseuran, suosikkijoukkueen ja -pelaajan, sanomalehden ja TV:n. Eriytyisen korkeat riippuvuudet ovat suosikkijoukkueen ja -pelaajan välillä ($r=.68$) sekä joukkotiedotusmuuttujien sanomalehden ja television välillä ($r=.66$).

TAULUKKO 12. Koripalloharrastuksen synnyn vaikuttajien väliset korrelaatiot

1. vanhemmat	<u>1.</u>								
2. veljet/siskot	<u>37</u>	<u>2.</u>							
3. ystävät, kaverit	-13	-12	<u>3.</u>						
4. koulu yleensä	-18	-13	<u>30</u>	<u>4.</u>					
5. koulun liikunnanopettaja	-04	-16	<u>10</u>	<u>55</u>	<u>5.</u>				
6. urheiluseura	18	02	24	10	-05	<u>6.</u>			
7. pelaajasuosikki	10	19	14	21	05	<u>34</u>	<u>7.</u>		
8. joukkuesuosikki	13	26	10	06	02	<u>36</u>	<u>68</u>	<u>8.</u>	
9. sanomalehti	05	12	01	16	11	<u>17</u>	<u>51</u>	<u>47</u>	<u>9.</u>
10. TV	10	09	-00	12	11	<u>13</u>	<u>47</u>	<u>45</u>	<u>66</u>

Korrelaatioiden avulla muodostettuja uusia laajempia muuttujia tarkasteltaessa (liite 7) voidaan todeta, että koulu näyttää olevan koripallokiinnostuksen syntyyn voimakkaampi vaikuttaja miehille kuin naisille (m 3,9/ n 3,6). Selvempi ero on havaittavissa suosikkijoukkueen/joukkotiedotuksen vaikutuksessa (m 2,1/ n 1,6). Naisille tämä vaikuttajaryhmä on vähemmän merkityksellinen. Miesten on helpompi löytää idoleja, koska tarjontaa on enemmän. Miesten koripalloilulla on vanhemmat ja vankeimmat perinteet, se on enemmän esillä tiedotusvälineissä ja se on naiskoripalloilua suosittumpaa, jos suosituimmuutta mitataan harrastaja- ja katsojaluvuin. Näin ollen miehet tai pojat joutuvat herkemmin "alittiiksi" mieskoripalloilun ja ko. vaikuttajaryhmän vaikutteille kuin naiset tai tytöt naiskoripalloilun vaikutteille.

Pelikokemuksen suhteen ei kodin ja suosikkijoukkueen/joukkotiedotuksen vaikutusten voimakkuudessa ole mainittavia eroja, mutta koulun vaikutus näyttää yllättäen keskimmaisessä pelikokemusryhmässä (7-12 vuotta pelanneet) olevan varsin selvästi heikompi (pelikokemusta 0-6 vuotta 4,1/ 7-12 vuotta 3,5/ 13-20 vuotta 4,4).män havainnon selittämiseksi ei ole esitettävissä mitään suoraa syy-yhteyttä, vaan selittäminen edellyttäisi tarkempaa analyysia, joka kohdistuisi esim. koululiikunnassa tapahtuneisiin muutoksiin.

5.2.2. Koripallon kiinnostavuuden tekijät

Erityyppiset lajit houkuttelevat eri tavoin erilaisia harrastajia. Yleensä harrastajat valikoituvat kuhunkin lajiin lajin attraktio-tekijöiden perusteella. Tosin ystävien ja asuinympäristön vaikutus saattaa lajivalinnassa joskus olla merkittävä, erityisesti paikkakunnilla, jossa on selvä "ykköslaji". Yhtenä tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään, mikä pelaajia koripallossa viehättää, mitkä ovat ne tekijät, jotka tekevät koripallosta kiinnostavan. Kyselyssä annettiin valmiina erilaisia vaihtoehtoja, joista kysyttiin viisiportaisella asteikolla (0= ei lainkaan, 4= hyvin paljon), paljonko kukin piirre viehättää. Nämä valmiit vaihtoehdot olivat joukkueen yhteispeli, kaikkensa yrittäminen, pelin henki, joukkueen menestys, pelihuumori, omakohtainen päteminen, yleisökannustus, urheilutoveruus, pelin kurinalaisuus, pelin

taitovaatimukset, pelin älylliset vaatimukset, hyväkuntoisuuden kokemus, rehti peli ja joukkuehenki. Valmiit vaihtoehdot pyrittiin pitämään niin yleisellä tasolla, että olisi mahdollista soveltaa samoja vaihtoehtoja myöhemmin myös muiden pelien tarkasteluihin, jolloin vertailun tekeminen olisi helppoa.

Vastausten jakaantumisesta voidaan havaita, että joukkuehenki oli selvästi merkittävin kiinnostavuuden tekijä annetuista vaihtoehdoista (taulukko 13). 91%:n mielestä se viehätti joko paljon tai hyvin paljon. Voidaankin olettaa, että joukkuepelit, kuten koripallo, houkuttelevat nimenomaan sosiaalisesti aktiivisia yksilöitä, jotka antavat erityisen suuren arvon sille sosiaaliselle kanssakäymiselle ja yhteishengelle, jollainen esim. koripallojoukkueelle on tyypillinen, kun taas yksilölajien harrastajille voisi kuvitella olevan tärkeämpää esim. omakohtainen päteminen, joka koripalloilijoilla jäi viimeistä edelliseksi annetuista viehättävyystekijöistä. Joukkuehengen jälkeen seuraavina tärkeinä kiinnostavuuteen vaikuttavana tekijöinä olivat nimenomaan joukkueen toimimiseen ja joukkueen hyväksi toimimiseen liittyvät: joukkueen menestys, joukkueen yhteispeli ja kaikkensa yrittäminen. Edelleen seuraaviksi sijoituivat tärkeysjärjestyksessä urheilutoveruus ja pelihuumori, jotka viittaavat joukkueen pelaajalle antamiin positiivisiin kokemuksiin ja palautteisiin.

Seuraavaksi tärkeimmiksi kiinnostavuuden tekijöiksi osoittautuivat pelin itsensä asettamat vaatimukset ja antamat positiiviset palautteet eli pelin älylliset vaatimukset, pelin taitovaatimukset ja hyväkuntoisuuden kokemus. Huomattakoon, että koripallo on paitsi taitopeli myös kognitiiviselta rakenteeltaan yksi kompleksisimpia urheilumuotoja (Heinilä 1985a, 10), niinpä pelaajistakin 83%:a viehättää kiinnostavuuden tekijöistä pelin älylliset vaatimukset paljon tai hyvin paljon. Vastaava prosenttiluku pelin taitovaatimusten kohdalla on 75%.

Annetuista vaihtoehdoista viiden viimeisen joukkoon jäivät rehti peli, pelin henki, yleisökannustus, omakohtainen päteminen ja pelin kurinalaisuus. Kukaan ei varmaankaan harrasta koripalloa rehdin pelin tai pelin hengen vuoksi, mutta pelin kannalta ne ovat välttämättömiä ja viehättävyyteenkin niillä on oma vaikutuksensa, sillä

TAULUKKO 13. Koripallon kiinnostavuuden tekijät (%) (N= 147)

Tekijä	Kiinnostavuus						Tapausten lukumäärä
	Ei lainkaan			Hyvin paljon		Yhteensä	
Joukkuehenki	1	-	8	32	59	100	145
Joukkueen menestys	-	4	11	37	48	100	147
Kaikkensa yrittäminen	1	3	11	37	48	100	147
Joukkueen yhteispelejä	1	2	9	47	41	100	147
Urheilutoveruus	2	2	20	37	39	100	147
Pelihuumori	1	1	12	54	32	100	146
Pelin älylliset vaatimukset	1	3	13	51	32	100	147
Hyväkuntoisuuden kokemus	1	4	16	47	32	100	147
Pelin taitovaatimukset	1	3	18	53	25	100	146
Rehti peli	1	6	30	42	21	100	146
Pelin henki	1	3	25	51	20	100	146
Yleisökannustus	1	9	32	38	20	100	147
Oraakohtainen päteminen	5	9	33	39	14	100	147
Pelin kurinalaisuus	1	11	42	39	7	100	147

esimerkiksi rehti peli vaikutti kiinnostavuuteen pelaajista 63%:n mielestä paljon tai hyvin paljon. Se, että yleisökannustus ja oma-kohtainen päteminen jäivät viime sijoille vahvistaa jo edellä todettua: kiinnostavuus ja viehättävyys kohdistuu nimenomaan joukkueeseen, yhteistoimintaan, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhteishenkeen. Joukkueintressi on edellä henkilökohtaista intressiä.

Huomattakoon, että kaikki annetuihin vaihtoehtoihin olivat vastaajien mukaan selvästi koripallon kiinnostavuuteen vaikuttavia tekijöitä, sillä vähitenkin "kannatusta" saanut tekijä eli pelin kurinalaisuus viehätti 46%:a vastaajista vähintään paljon. Se oli ainoa tekijä, jonka "kannatus" jäi alle 50%:n. Tämä herättää väistämättä mieleen kysymyksiä: Olivatko annetut vaihtoehdot parhaat mahdolliset kiinnostavuuden tekijöiden selvittämiseksi? Olisiko pitänyt olla myös muita vaihtoehtoja? Olivatko vaihtoehdot johdatteluvia? jne. Viehättävyyden tekijöiksi valittujen muuttujien väliset korrelaatiot (liite 8) ovat kauttaaltaan positiivisia ja varsin suuria,

joten muuttujajoukko on yhtenäinen, eikä sen erottelukyky ole kovinkaan hyvä.

Vertailtaessa eri kiinnostavuuden tekijöiden painotusta nais- ja miespelaajien kesken havaittiin suurimmat erot seuraavien vaihtoehtojen kohdalla:

	painotuksen keskiarvo	
	miehet	naiset
joukkuehenki	3,4	3,8
pelin henki	2,7	3,2
urheilutoveruus	3,0	3,4
rehti peli	2,7	3,0
joukkueen yhteispeli	3,2	3,5

Vaikuttaa siis siltä, että urheilun jalot aatteet ja pehmeät arvot ovat naisille kiinnostavuuden tekijöinä merkittävämpiä kuin miehille. Tulee kuitenkin huomata, että naisilla kolme vaihtoehtoa luukunottamatta kaikki annetut kiinnostuksen tekijät saivat suuremman painotuksen. Miehillä hieman suurempia olivat ainoastaan omakohtainen päteminen (m 2,5/ n 2,3) ja yleisökannustus (m 2,7/ n 2,6), jotka edelleen tukevat käsitystä, että naisille pehmeät arvot ovat merkittävämpiä.

Kun suoritettiin vertailu miesten SM-sarjapelaajien ja I-divisioonan pelaajien kesken, ei kovin merkittäviä eroja havaittu. Seuraavien vaihtoehtojen kohdalla ilmenneitä eroja kannattaa kuitenkin silmäillä hieman tarkemmin:

	painotuksen keskiarvo	
	SM	I-div.
yleisökannustus	2,6	3,0
joukkueen yhteispeli	3,1	3,3
kaikkensa yrittäminen	3,2	3,4
joukkueen menestys	3,2	3,4
hyväkuntoisuuden kokemus	2,9	3,1
rehti peli	2,6	2,8
joukkuehenki	3,3	3,5

Yleisön kannustus oli yllättäen I-divisioonalaisille merkittävämpi kiinnostuksen tekijä kuin SM-sarjalaisille. I-divisioonassa yleisömäärät vaihtelevat melkoisesti ja suuri yleisömäärä on varmaankin eräänlainen unelma. I-divisioonan pelaajat arvioivat myös joukkueen yhteispelin, kaikkensa yrittämisen, joukkueen menestyksen,

hyväkuntoisuuden kokemuksen, rehdin pelin ja joukkuehengen hieman painokkaammiksi kiinnostuksen tekijöiksi kuin mestaruussarjan pelaajat. Erot ovat pieniä, mutta niitä voidaan pitää suuntaa antavina. Ne antavat aiheen olettaa varsinkin, kun muistetaan naisten ja miesten välillä ilmenneet erot, että vaatimustason kohotessa esimerkiksi rehdin pelin kaltainen urheilun perinteinen perusarvo tai vaikka joukkuehenki menettävät merkitystään kiinnostuksen tekijöinä kovempien arvojen tieltä. Ykkösdivisioonalaiset vaikuttavat joukkuesuuntautuneimmilta kuin mestaruussarjalaiset. Todennäköistä on, että samansuuntaiset, mutta suuremmat erot olisi saatu, jos vertailtavina olisi ollut joukkueet, joiden sarjatasojen välillä olisi ollut suurempi ero. Heinilän tutkimuksissa on käynyt ilmi, että kilpaurheilun vaatimustason nousu ja tähän kehitykseen liittyvä menestystavoitteen tärkeytyminen todennäköisesti mitätöivät humanistisen fair play -moraalin merkitystä käyttäytymisopasteena ja vahvistaa kovan pelin, voittamisen ja etuilun moraalin asemaa (Heinilä 1974, 130).

Tarkasteltaessa kiinnostavuuden tekijöiden painotuksia koulustaustan mukaan löytyi muutama säännönmukaisuus, jota kannattaa tarkastella lähemmin. Ensinnäkin vaikuttaa siltä, että mitä korkeampi koulutus sitä pienempi merkitys on rehdillä pelillä viehättävyyden tekijänä. Rehdin pelin painotuksen keskiarvot olivat koulutustason mukaan :

peruskoulutus	3,1
keskiaste	2,8
korkeakoul.	2,6 .

Erityisesti tämä säännönmukaisuus piti paikkansa miespelaajien keskuudessa, sillä heillä vastaavat painotusten keskiarvot olivat

peruskoulutus	3,0
keskiaste	2,7
korkeakoul.	2,5 .

Tuntuu siltä, että erityisesti miehillä tehokkuusmoraali vahvistuu koulutuksen myötä ja tällä on vaikutus todennäköisesti yksilön koko arvomaailmaan ja niin myös koripallon piirteiden arvostamiseen.

Naisilla oli havaittavissa pelin kurinalaisuuden ja pelin älyllisten vaatimusten painottuminen kiinnostuksen tekijöinä korkeamman koulutuksen myötä. Näiden tekijöiden painotusten keskiarvot nai-

silla olivat	pelin kurinalaisuus:
	peruskoulutus 2,1
	keskiaste 2,4
	korkeakoul. 2,8
ja	pelin älylliset vaatimukset:
	peruskoulutus 3,0
	keskiaste 3,0
	korkeakoul. 3,7 .

Käytettäessä pelikokemusta taustamuuttujana todettiin, että joukkuehengen merkitys kiinnostuksen tekijänä on kaikkein suurin kokemattomimmilla pelaajilla. painotusten oltua

	0-6 vuotta pelanneilla 3,7
	7-12 vuotta pelanneilla 3,4
ja	13-20 vuotta pelanneilla 3,5 .

Edelliseen viitaten voidaan todeta myös, että urheilutoveruudenkin merkitys on kokemattomalle pelaajalle tärkeämpi kuin kokeneemmalle. Sen sijaan pelin älylliset vaatimukset näyttävät korostuvan kiinnostuksen tekijöinä, kun kokemusta karttuu. Edellisen painotukset olivat

	0-6 vuotta pelanneilla 3,3
	7-12 vuotta pelanneilla 3,1
ja	13-20 vuotta pelanneilla 2,9 ,

jälkimmäisen painotukset vastaavasti	
	0-6 vuotta pelanneilla 2,9
	7-12 vuotta pelanneilla 3,1
sekä	13-20 vuotta pelanneilla 3,3 .

Kaikkensa yrittäminen kiinnostuksen tekijänä oli merkittävämpi vastaajille, jotka vastasivat kauden loputtua kuin niillä, jotka vastasivat pelikauden aikana, vaikka sukupuoli ja ikä vakioitiin (ks. liite 6). Tämä saattaa viitata siihen, että kaikkensa yrittäminen on helpompaa sanoissa kuin teoissa.

5.2.3. Koripallokirjoittelun kiinnostavuus

Urheilun asema tämän päivän joukkotiedotuksessa on merkittävä. Mo-
ni-
en viestimien kannattavuus osaltaan riippuu urheilun tarjonnasta. Urheilun osuus päivälehdissä onkin melkoinen, keskimäärin 12-20 %:a

(Laakso & Vuolle 1980, 275). Lehdistö ruotii edellisen illan otteluita hyvinkin yksityiskohtaisesti, tosin näkökulma on usein varsin pintapuolinen. Urheilijoita itseään kiinnostaa lukea lehdistö oman joukkueensa ja omien suoritustensa saama arvostelu tai arvostus, kuten teatteriensi-illan jälkeen näyttelijöitä kiinnostaa teatterikriitikkojen kirjoittamat arvostelut. Niin kuin muissakin joukkoviestimissä suurin osa lehtien sisältämästä liikuntainformaatista, keskimäärin 4/5, käsittelee huippu- ja kilpaurheilua (Emt, 275), niin myös koripallon osalta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, mitkä lehdistön koripallosaiheet kiinnostavat pelaajia eniten.

Taulukossa 14 on esitetty päivälehtien koripallosaiheiden kiinnostavuusjakaumat eniten kiinnostavasta vähiten kiinnostavaan.

TAULUKKO 14. Päivälehtien koripallosaiheiden kiinnostavuus (%)
(N= 147)

Aihepiiri	K i i n n o s t a v u u s					Yhteensä	Tapausten lukumäärä
	Ei lainkaan			Hyvin paljon			
Peli- ja pelaajatilastot	1	4	20	40	35	100	147
Otteluselostukset	1	8	20	31	40	100	147
Pelaajahaastattelut	5	6	28	33	28	100	147
Ulkomaan koripallotapahtumat	3	9	28	33	27	100	147
Ulkolaisten siirtopelaajien haastattelut	5	12	29	34	20	100	147
Valmentajahaastattelut	5	13	25	38	19	100	147
Koripallotieto ja -teoria	8	31	22	24	15	100	146
Erotumarahaastattelut	21	21	27	21	10	100	147
Koripallohistoria	14	35	32	14	5	100	147
Koripalloseura ja järjestötyö	13	35	31	17	4	100	147

Pelaajia itseään koskevat aiheet - peli- ja pelaajatilastot, otteluselostukset, pelaajahaastattelut - kiinnostavat heitä eniten. Tässä tulee kuitenkin huomata, että em. aiheista on myös eniten tarjontaa. Sen sijaan sellaiset aiheet, jotka eivät suoranaisesti kä-

sittele pelaajia itseään, kuten erotuomarihaastattelut, koripallohistoria sekä koripalloseura ja järjestötyö, eivät niinkään jaksa kiinnostaa.

Vertailtaessa lehtiaiheiden kiinnostavuutta sukupuolen mukaan (taulukko 15) voidaan havaita, että naisten kiinnostus kirjoitteluun näyttää lähes aiheesta riippumatta olevan suurempi. Miehet tuntuvat olevan kiinnostuneempia vain peli- ja pelaajatilastoista. Yhtä suurta näyttää kiinnostus olevan ulkomaisiin koripallotapahtumiin. Merkittävästi suurempi naisten kiinnostus on pelaaja- ja valmentajahaastatteluihin. Selvästi enemmän naispelaajia kiinnostavat myös otteluselostukset, ulkolaisten siirtopelaajien haastattelut, erotuomarihaastattelut sekä koripalloseura ja järjestötyö. Koripalloon sosiaalistumisen tarkastelun yhteydessä todettiin, ettei se Smithin tutkimustulos, että naiset tarvitsisivat enemmän rohkaisua urheiluharrastukselle kuin miehet, saanut tukea tämän tutkimuksen tuloksista (ks. s. 38), mutta se seikka, että naiset ovat selvästi kiinnostuneempia koripallokirjoittelusta kauttaaltaan, taas tuntuu puoltavan Smithin näkemystä. Naiset saattavat hakea tukea harrastukselleen koripallokirjoittelusta ja sen tarjoamasta arvomaailmasta. Tuntuu siltä, että naiset ovat totaalisemmin, kokonaisvaltaisemmin sisällä koripalloharrastuksessa kuin miehet.

Käytettäessä ikää taustamuuttujana näyttää siltä, että iän karttuessa kiinnostus pelaajahaastatteluihin, ulkolaisten siirtopelaajien haastatteluihin ja ulkomaan koripallotapahtumiin heikkenevät. Näiden aiheiden painotus eri ikäryhmissä olivat seuraavanlaiset:

	<u>16-20v</u>	<u>21-26v</u>	<u>27-36v</u>
pelaajahaastattelut	3,0	2,7	2,1
ulk.siirtop.haast.	3,0	2,4	1,9
ulkom.korip.tap.	2,7	2,5	2,3

Voisi olettaa, että nuori pelaaja, joka ensi kertoja pääsee lehtiin ja joukkueeseen, josta kirjoitetaan, ahmii kaiken saatavissa olevan materiaalin, mutta iän karttuessa kirjoitteluun tottuu, eivätkä ne jaksa kiinnostaa enää yhtä paljon. Vanhemmilla pelaajilla ura alkaa olla jo laskussa ja näin ollen kiinnostus kirjoitteluunkin

heikkenee.

TAULUKKO 15. Päivälehtien koripalloseurien kiinnostavuus sukupuolen mukaan (keskiarvoina, kun käytettiin asteikkoa nollasta neljään, jossa 0=ei lainkaan ja 4=hyvin paljon). (N= 147)

Aihepiiri	K i i n n o s t a v u u s			Tapausten lukumäärät		
	Miehet	Naiset	Kaikki	Miehet	Naiset	Kaikki
Peli- ja pelaajatilastot	3,1	2,9	3,1	101	46	147
Otteluselostukset	2,9	3,2	3,0	101	46	147
Pelaajahaastattelut	2,5	3,2	2,7	101	46	147
Ulkomaan koripallotapahtumat	2,7	2,7	2,7	101	46	147
Ulkomaisten siirtopelaajien haastattelut	2,4	2,8	2,5	101	46	147
Valmentajahaastattelut	2,3	3,0	2,5	101	46	147
Koripallotieto ja -teoria	2,0	2,2	2,1	101	45	146
Erotuomarihaastattelut	1,6	2,1	1,8	101	46	147
Koripallhistoria	1,6	1,7	1,6	101	46	147
Koripalloseura ja järjestötyö	1,5	1,9	1,6	101	46	147

Koulutuksen kasvaessa näyttää kiinnostus kylmiin numerotietoihin eli peli- ja pelaajatilastoihin lisääntyvän, toisaalta lisääntyä myös kiinnostus teoreettisempaan tietoon koripallosta eli koripallotietoon ja -teoriaan. Sen sijaan kiinnostus ulkomaisiin koripallotapahtumiin tuntuu olevan suurin alimmalla koulutustasolla. Em. aiheiden painotus eri koulutustasoilla oli seuraavanlainen:

	<u>peruskoul.</u>	<u>keskiaste</u>	<u>korkeak.</u>
peli- ja pelaajatilastot	2,7	3,0	3,1
korip.tieto ja -teoria	1,6	2,1	2,2
ulkom.korip.tapahtumat	3,2	2,1	2,2

Pelikauden loputtua vastanneita kiinnostivat pelaajien ja valmentajien haastattelut selvästi enemmän kuin kauden aikana vastanneita, vaikka ikä ja sukupuoli vakioitiin (liite 6). Ilmeisesti kauden

lopulla pelaajia kiinnostaa lukea valmentajien ja toisten pelaajien antamat yhteenvedot ja kommentit kuluneesta kaudesta, kun taas kauden aikana keskitytään ennemminkin otteluselostuksiin sekä peli- ja pelaajatilastoihin.

5.3. Pelaajien pelikäsitykset

Urheilussa kullakin kilpailutapahtumalla on oma ominaisluonteensa. Eroavuudet eri ominaisluonteiden välillä johtuvat paitsi lajien erilaisuudesta myös kuhunkin kilpailutilanteeseen vaikuttavista ulkoisista tekijöistä, kuten panoksista ja palkinnoista, sekä sisäisistä tekijöistä, kuten kilpailutapahtumaan osallistuvien suhtautumisesta ko. tilanteeseen ja hänen mieltämästään kilpailu- tai pelikäsityksestä. Karkeana esimerkkinä erosta voidaan mainita tyypillisen maaottelujuoksun ja ns. maailmanennätyskokeen ominaisluonteissa ilmenevä eroavuus. Maaottelujuoksut ovat yleensä ns. takitiikkajuoksuja, jotka eroavat luonteeltaan sellaisista juoksuista, jotka on varta vasten järjestetty maailmanennätyksen saavuttamiseksi, vaikka ulkonaisesti on kyse samasta lajista, on niiden ominaisluonteessaa selvä ero. Palloilulajeissa otteluiden ominaisluonne vaihtelee riippuen mm. joukkueiden pelikäsityksestä ja ottelun tärkeydestä. Heinilä esittää, että ottelu voi olla luonteeltaan ns. "vauhtiottelu" tai se voi olla ennen muuta viihteellinen, kuten esimerkiksi Harlem Globetrottersien näytösottelut tai se voi muodostua "kovaotteiseksi", kuten sarjojen mestaruuskampailut usein muodostuvat. "On myös tunnettua, että eri joukkueilla voi olla ikään kuin tavaramerkkinään erilainen pelitapansa tai pelikäsityksensä. Joukkueen pelikäsitys on usein määrätietoisen harjoittelun ja valmennuksen tulos ja sen johtoajatuksena on joukkueen menestys." (Heinilä 1985a, 38)

Tässä tutkimuksessa pyydettiin pelaajia asettamaan tärkeysjärjestykseen viisi erilaista "pelitarkoitusta", jotka olivat viihteellisyys, rehti peli, kovaotteisuus, vauhdikkuus ja taidokkuus. Tämän avulla pyrittiin saamaan kuva siitä, millaista pelikäsitystä pelaajat arvostavat. Mainitut viisi "pelitarkoitusta" valittiin Heinilän mukaan kahden seuraavan vaatimuksen perusteella 1) pelikäsityk-

sen on oltava realistinen ja 2) pelikäsityksen on erotuttava muista pelikäsityksistä omaleimaisena (Emt, 38).

Taulukossa 16 on esitettynä pelaajien pelikäsityksille asettama tärkeysjärjestys.

TAULUKKO 16. Pelaajien pelikäsitysten tärkeysjärjestys (%)

Pelikäsitys	Tärkeysjärjestys					Yhteensä	Tapausten lukumäärät
	1.	2.	3.	4.	5.		
Taidokkuus	<u>44</u>	27	19	8	2	100	145
Vauhdikkuus	26	<u>39</u>	20	12	3	100	145
Rehti peli	17	15	<u>25</u>	<u>25</u>	18	100	145
Kovaotteisuus	6	12	22	<u>30</u>	<u>30</u>	100	145
Viihteellisyys	7	6	16	24	<u>47</u>	100	145

Saadusta jakaumasta muodostui varsin yksiselitteinen, vaikka mikään pelikäsitys ei saanutkaan millekään sijalle määränemmistöä. Perinteiset urheilulliset tarkoitukset eli taidokkuus, vauhdikkuus ja rehti peli saivat kolme tärkeintä sijaa tässä järjestyksessä. Näiden hallitsevuus tulee vielä selvemäksi, jos yhdistetään kaksi ensimmäistä tärkeysijaa:

taidokkuus	71%
vauhdikkuus	65%
rehti peli	32%
kovaotteisuus	18%
viihteellisyys	13%

Viihteellisyys erisaa pelaajilta paljoakaan arvostusta, sillä 47%:a vastaajista asetti sen viimeiselle sijalle. Pelaajien kannalta tärkeintä on itse ottelu ja siinä nimenomaan voitto, tällöin viihteellisyydelle ei panna kovin paljon painoa. Leikin vakavuus vie värikkyyden. Heinilän korisyleisötutkimuksessa käytettiin täysin samaa pelikäsitysten tärkeysjärjestys arviointia ja yleisön laatima järjestys muodostui seuraavanlaiseksi (prosenttiluvut on kahden ensimmäisen sijan jakaumien summa):

1) taidokkuus	72%
2) vauhdikkuus	56%
3) rehti peli	44%
4) viihteellisyys	19%
5) kovaotteisuus	11%

(Emt, 39).

Järjestys on yleisöllä kolmen ensimmäisen "pelitarkoituksen" osalta täysin sama kuin pelaajilla, mutta yleisö asettaa viihteellisuuden kovaotteisuuden edelle. Kovaotteisuus jäi yleisön arvioinneissa yhtä selvästi viimeiseksi kuin viihteellisyys pelaajien arvioinneissa. Pelaajien yleisempi kovaotteisuuden arvostus viittaa merkitykselliseen, joskaan ei suureen eroon pelikäsitelyssä. Yleisö tulee koripallokatsomoon viihtymään, kuluttamaan vapaa-aikaansa vauhdikkaan ja jännittävän koripalloviihteen parissa ja näin ollen viihteellisyys on yksi varsin luonteva ominaisuus, jota katsojat tapahtumalta odottavat. Viihteellisyys lisääntyy taidokkuuden, vauhdikkuuden ja rehdin pelin lisääntyessä, mutta sen sijaan kovaotteisuus, joka viittaa lähinnä väkivaltaiseen, "rumia temppuja" suosivaan pelikäsitelyyn, ei lisää koripallon kiinnostavuutta. Se ei yleisön arviointien mukaan tunnu kuuluvan koripalloiluun. Kovaotteisuuden arvostuksessa tuntuu olevan koripallo- ja jääkiekkoyleisön välillä varsin oleellinen ero (Emt, 39). Pelaajien näkökulmasta tärkeintä pelissä on voitto. Voittoon pääsemistä edistää taidokkuus ja vauhdikkuus. Jotta voitto maistuisi oikein makealta, on se saavutettava rehellisin keinoin, tämä taas edellyttää rehtiä peliä. Joskus voiton saavuttaminen edellyttää myös kovuutta: "on pakko panna kova kovaa vastaan", eikä koviakaan otteita voida näin ollen kokonaan hylätä. Sen sijaan viihteellisyydellä ei ole paljoakaan sijaa silloin, kun voitto ja kaksi pistettä ovat tärkeimmät ottelulle asetetut tavoitteet. Tässä suhteessa pelaajan rooli saattaa olla ristiriitainen: toisaalta hän on viihdetaitelija, jonka pitäisi viihdyttää yleisöään ja toisaalta hän on tarkasti taktiikkaa noudattava ja kylmästi laskelmoiva uurastaja, joka ei saa antaa minkään ulkopuolisen vaikuttaa tai estää joukkueen tavoitteeseen pääsyä eli voittoa.

Tutkittaessa eroja pelikäsitelyssä mies- ja naispelaajien välillä voitiin havaita seuraavanlaisia seikkoja (taulukko 17). Pelikäsi-

TAULUKKO 17. Pelaajien pelikäsitusten tärkeysjärjestys sukupuolen mukaan (tärkeyssijan keskiarvoina) (N=147)

Pelikäsitys	S u k u p u o l i		
	Miehet	Naiset	Kaikki
Taidokkuus	2,0	2,0	2,0
Vauhdikkuus	2,3	2,2	2,3
Rehti peli	3,3	2,8	3,1
Kovaotteisuus	3,6	3,7	3,7
Viihteellisyys	3,8	4,4	4,0
N	99	46	145

tysten tärkeysjärjestys muodostui samanlaiseksi sukupuolesta riippumatta (1. taidokkuus, 2. vauhdikkuus, 3. rehti peli, 4. kovaotteisuus ja 5. viihteellisyys). Huomattavimmat erot olivat rehdin pelin ja viihteellisyyden arvostamisessa. Naisilla rehti peli sai useammin paremman sijoituksen kuin miehillä (tärkeyssijan keskiarvot miehillä 3,3/ naisilla 2,8). Vastaavanlainen naispuolisten rehdin pelin arvostus esiintyi myös yleisötutkimuksessa (Emt, 40). Miespelaajat sitä vastoin arvostivat viihteellisyyttä naisia enemmän (m 3,8/ n 4,4), mikä saattaa osaltaan johtua siitä, että yleisömäärät naisten otteluissa ovat alhaisemmat kuin miehillä. Tosin yleisön keskuudessa havaittiin samansuuntainen arvostusero viihteellisyyden suhteen miesten ja naisten välillä (Emt, 40).

Kun tarkasteltiin pelikäsitusten riippuvuutta koulutustaustasta voitiin havaita sama riippuvuus rehdin pelin arvostuksen ja koulutustason välillä, joka ilmeni myös kiinnostustekijöitä tarkasteltaessa (ks. s. 43): vähemmän kouluja käyneet arvostavat rehtiä peliä enemmän kuin paremmin koulutetut (tärkeyssijan keskiarvot: peruskoulutus 2,5/ keskiaste 3,2/ korkeakouluopintoja 3,3)(liite 9). Tämäkin riippuvuus oli samansuuntaisena havaittavissa myös yleisön keskuudessa (Emt, 40).

Verrattaessa pelikäsitäksiä miesten SM-sarjapelaajien ja I-divisi-

oonassa pelaavien välillä tuli ainoat, mutta varsin selvät erot, esiin vauhdikkuuden ja rehdin pelin arvostamisessa (taulukko 18). Mestaruussarjalaiset pitävät vauhdikkuutta tärkeämpänä kuin ykkösdivisioonalaiset. Se olikin heillä lähes yhtä tärkeätä kuin ensimmäisen sijan saanut taidokkuus. I-divisioonalaisilla sitä vastoin on rehti peli tärkeämpää kuin maan ylimmällä sarjatasolla. Kovaotteisuus oli kummallakin sarjatasolla yhtä vähän arvostettuna eikä vaatimustaso näytä siihen vaikuttavan. Sen sijaan edellä todettu riippuvuus vaatimustason ja fair play - moraalien välillä eli, että rehti peli jää taka-alalle vaatimustason kohotessa (ks. s. 43), saa tukea tässäkin yhteydessä. Kun vielä muistetaan, että naisten rehdin pelin arvostuskin miehiin nähden oli samansuuntainen, tuntuu varsin selvältä, että vaatimustaso todellakin vaikuttaa rehdin pelin asemaan pelaajien arvostuksissa.

TAULUKKO 18. Miesten pelikäsitysten tärkeysjärjestys sarjatasoon mukaan (tärkeyssijan keskiarvoina) (N= 101)

Pelikäsitys	S a r j a t a s o	
	SM-sarja	I-div.
Taidokkuus	1,9	1,9
Vauhdikkuus	2,1	2,7
Rehti peli	3,5	2,9
Kovaotteisuus	3,6	3,6
Viihteellisyys	3,8	3,9
N	67	32

Rehdin pelin arvostuksessa tuntuu olevan eroa myös pelikokemuksen suhteen. Kokemattomimmat pelaajat arvostavat rehtiä peliä enemmän kuin kokeneemmat "sarjajyrät", jotka ilmeisesti ovat jo paremmin sisäistäneet lajissaan vallitsevan arvomaailman. Rehdin pelin arvostusta ilmaisevat tärkeyssijan keskiarvot olivat 0-6 vuotta pelanneilla 2,7, 7-12 vuotta pelanneilla 3,3 ja kaikkein kokeneimillä eli 13-20 vuotta pelanneilla 3,4 (liite 9).

5.4. Koripallotason arviointi

Tutkimuksen kolmas ongelmaryhmä pyrkii selvittämään, millaiseksi pelaajat arvioivat sarjansa koripallotason. Toisaalta, mitkä ovat huippupelaajalta vaadittavat ominaisuudet ja miten kaukana pelaajat arvioivat oman joukkueensa olevan näistä huipun vaateista.

5.4.1. Koripallon rakennepiirteiden tason arviointi

Yleisön arviot maamme koripalloilun tasosta olivat varsin myönteiset. Taso arvioitiin lähes kauttaaltaan hyväksi, tosin tulokset olivat todennäköisesti, kuten Heinilä toteaa, halo-efektin sävyttämiä (Heinilä 1985a, 62). Pelaajien asiantuntemusta voitaneen pitää yleisöä parempana pelin tason arvioinnissa, mutta toisaalta yleisön erilainen näkökulma otteluiden arviointiin saattaa omalta osaltaan olla hedelmällinen. Arvio pyydettiin suorittamaan viisiportaisella asteikolla "huono - melko huono - vaikea sanoa - melko hyvä - hyvä" pelin eri rakennepiirteiden osalta. Taulukossa 19 on miesten arviointien tulokset pelkistettyinä kolmiportaisiksi "hyvä - vaikea sanoa - huono" ja pelin rakennepiirteet on pantu paremmuusjärjestykseen.

Kaukoheittopeli ja ottelujännittävyys näyttää miespelaajien arvioinneissa olevan selvästi parhaimman tasoisia annetuista rakennepiirteistä. Vähintäänkin melko hyväksi arvioi yli puolet miehistä myös pelaajahuollon, paikkapuolustuksen, pelin hengen, valmentajan käytöksen, joukkuepelin ja yrityshalun. Ylivoimaisesti huonnoimaksi rakennepiirteeksi miehillä jäi erotuomaritoiminta, jonka 81%:a (!) miespelaajista arvioi vähintäänkin melko huonoksi.

Taulukossa 20 on naisten arviointi omista otteluistaan rakennepiirteiden paremmuusjärjestyksessä.

TAULUKKO 19. Miespelaajien arviointi oman sarjatasonsa otteluiden eri rakennepiirteiden tasosta (%) (N= 101)

Rakennepiirre	S u o r i t u s t a s o			Yhteensä	Tapausten lukumäärät
	Hyvä	Vaikea sanoa	Huono		
Kaukoheittopeli	73	17	10	100	101
Ottelujännittävyys	70	13	17	100	100
Pelaajahuolto	56	21	23	100	101
Paikkapuolustus	56	16	28	100	100
Pelin henki	55	32	13	100	100
Valmentajan käytös	53	30	17	100	101
Joukkuepeli	53	20	27	100	100
Yrityshalu	52	18	30	100	99
Pelikestävyys	49	18	33	100	101
Levympallopeli	48	18	34	100	100
Pelitempo	46	11	43	100	101
Hyökkäyspelin nopeus	45	15	40	100	101
Pelitaktiikka	43	26	31	100	101
Pallotaituruus	43	21	36	100	100
Dramatiikka	42	30	28	100	101
Yllätyksellisyys	42	20	38	100	100
Pelihuumori	40	27	33	100	101
Yleisön käytös	40	29	31	100	100
Syöttöpeli	39	15	46	100	101
Sääntökunnioitus	38	22	40	100	100
Sinnikkyys	36	28	36	100	100
Miesvartiointi	36	18	46	100	100
Harhautustaito*	35	29	36	100	101
Fair play	34	35	31	100	98
Syöttökatkot	33	25	42	100	100
Puolustustahto	30	15	55	100	100
Heittotorjunnat	28	24	48	100	99
Erotuomaritoiminta	10	9	81	100	100

* Kyselylomakkeessa lukee virheellisesti " harhautusheitto ".

TAULUKKO 20. Naispelaajien arviointi oman sarjatasonsa otteluiden eri rakennepiirteiden tasosta (%) (N= 46)

Rakennepiirre	S u o r i t u s t a s o			Yhteensä	Tapausten lukumäärät
	Hyvä	Vaikea sanoa	Huono		
Paikkapuolustus	78	13	9	100	46
Kaukoheittopeli	74	15	11	100	46
Yrityshalu	74	15	11	100	46
Joukkuepeli	74	15	11	100	46
Valmentajan käytös	70	13	17	100	46
Miesvartiointi	70	4	26	100	46
Pelikestävyys	67	11	22	100	45
Pelaaajahuolto	65	15	20	100	46
Pelin henki	65	26	9	100	46
Levy pallopeli	63	9	28	100	46
Ottelujännittävyys	63	11	26	100	46
Pelitaktiikka	61	28	11	100	46
Puolustustahto	61	19	20	100	46
Pelitempo	59	11	30	100	46
Hyökkäyspelin nopeus	56	20	24	100	46
Yleisön käytös	55	30	15	100	46
Sääntökunnioitus	52	22	26	100	46
Fair play	49	24	27	100	45
Syöttökatkot	48	24	28	100	46
Syöttöpeli	48	13	39	100	46
Pelihumori	39	22	39	100	46
Sinnikkyys	37	35	28	100	46
Yllätyksellisyys	37	17	46	100	46
Pallotaituruus	37	17	46	100	46
Erotuomaritoiminta	26	15	59	100	46
Dramatiikka	24	41	35	100	46
Harhautustaito*	24	28	48	100	46
Heittotorjunnat	24	26	50	100	46

* Kyselylomakkeessa lukee virheellisesti " harhautusheitto ".

Naisten arvioinnit otteluidensa tasosta ja joukkueittensa yleisestä pelisuorituksesta ovat vielä vähemmän kriittisiä kuin miesten arviot omistaan. Miehistä yli puolet piti vähintään melko hyvänä kahdeksaa annetuista rakennepiirteistä. Naisilla yli puolen "kanatuksen" sai 17 rakennepiirrettä eli ainoastaan 11 piirrettä arvioinnissa jäi mainitun alle. Naiset arvioivat tasoikkaimmiksi rakennepiirteiksi otteluissaan paikkapuolustuksen, kaukoheittopelin, yrityshalun, joukkuepelin, valmentajan käytöksen ja miesvartiointin.

5.4.2. Tasopohdintaa pelikäsitteittäin

Taulukkoon 21 on yhdistetty miespelaajien ja Heinilän yleisötutkimuksesta saatujen koripallotason arviointien tulokset (Heinilä 1985a, 43) pelkistettyinä kolmiluokkaisiksi ja ryhmiteltyinä lähinnä vastaavien pelikäsitteiden mukaan. Yleisötutkimuksessa käytettiin muuten samoja rakennepiirteitä, mutta pelaajahuollon tilalla oli yleisön arvioinneissa yleisöhuolto ja yleisön arvioinneissa ollut showmaisuus jätettiin pelaajien kyselystä kokonaan pois. Yleisön otteluiden tason arvioinnin kohteina olivat miesten SM-sarja ja I-divisioonan ottelut.

TAULUKKO 21. Koripallon rakennepiirteiden tasokkuus miespelaajien ja yleisön erikseen arvioimina pelikäsitteiden mukaan ryhmiteltyinä (%) (miesten N= 101)
(yleisön N= 451)

Rakennepiirre	Suoritus taso								Yhteensä		Tapausten lukumäärät	
	Hyvä		Vaikea sanoa		Huono		M	Y				
	M	Y	M	Y	M	Y	M	Y	M	Y		
<u>Taidokkuus</u>												
a) <u>Yleinen pelitaito</u>												
Joukkuepeli (yhteispeli)	53	80	20	9	27	11	100	100	100	441		
Pallotaiturus	43	66	21	16	36	18	100	100	100	443		
Syöttöpeli	39	64	15	17	46	19	100	100	101	440		
Pelitaktiikka	43	61	26	24	31	15	100	100	101	443		

taulukko 21 jatkuu

Rakennepiirre	Suoritus t a s o									
	Hyvä		Vaikea sanoa		Huono		Yhteensä		Tapausten lukumäärät	
	M	Y	M	Y	M	Y	M	Y	M	Y
b) <u>Hyökkäys ja puolustus</u>										
Paikkapuolustus	56	69	16	17	28	14	100	100	100	441
Miesvartiointi	36	67	18	13	46	20	100	100	100	444
Kaukoheittopeli	73	62	17	16	10	22	100	100	101	442
Levypallopeli	48	59	18	16	34	25	100	100	100	443
Harhautustaito	35	58	29	20	36	22	100	100	101	446
Syöttökätköt	33	48	25	21	42	31	100	100	100	439
Heittotorjunnat	28	31	24	27	48	42	100	100	99	440
<u>Vauhdikkuus</u>										
Pelitempo (pelivauhti)	46	68	11	11	43	21	100	100	101	446
Hyökkäyspelin nopeus	45	68	15	10	40	22	100	100	101	447
<u>Rehti peli</u>										
Pelin henki	55	76	32	17	13	7	100	100	100	442
Yleisön käytös	40	62	29	17	31	21	100	100	100	444
Sääntökunnioitus	38	57	22	17	40	26	100	100	100	442
Valmentajan käytös	53	57	30	16	17	27	100	100	101	442
Fair play	34	54	35	29	31	17	100	100	98	427
<u>Viihteellisyys</u>										
Pelihuumor	40	44	27	20	33	36	100	100	101	441
Showmaisuus		22		30		48		100		437
<u>Sinnikkyys</u>										
Yrityshalu	52	79	18	11	30	10	100	100	99	439
Puolustustahto	30	58	15	19	55	23	100	100	100	442
Pelikestävyys	49	57	18	15	33	28	100	100	101	442
Sinnikkyys	36	55	28	21	36	24	100	100	100	439
<u>Pelidramatiikka</u>										
Ottelujännittävyys	70	84	13	7	17	9	100	100	100	446
Yllätyksellisyys	42	54	20	20	38	46	100	100	100	439
Dramatiikka	42	50	30	37	28	13	100	100	101	437
<u>Muut piirteet</u>										
Erotuomaritoiminta	10	30	9	19	81	51	100	100	100	441
Yleisöhuolto		48		21		31		100		439
Pelaajahuolto	56		21		23		100		101	

M = miespelaajat, Y = yleisö

Taidokkuus

Pelikäsityksistä sekä yleisö että pelaajat arvostivat eniten taidokkuutta. Yleisön arviot pelaajien taidokkuudesta ovat varsin positiivisia verrattuna pelaajienkin arviointeihin omista pelisuorituksistaan. Merkittävimmit ero eri rakennepiirteiden tasokkuuden arvioinneissa ilmenivät miesvartioinnissa, joukkuepelin, syöttöpelin, puolustustahdon ja yrityshalun kohdalla, jotka kaikki yleisö arvioi selvästi pelaajia tasokkaammiksi. Näistä kolme ensiksi mainittua voidaan luokitella taidokkuuteen kuuluviksi. Ilmennyttä eroa voitaneen selittää sillä, että miesvartioinnin, yhteispelin ja syöttöpelin tasokkuuden arviointi vaatii erityisen paljon asiantuntemusta, jota todennäköisesti yleisöllä on keskimäärin pelaajia vähemmän. Tosin pelaajat vaikuttavat kauttaaltaan suhtautuvan pelisuorituksiinsa kriittisemmin kuin yleisö, sillä ai-noastaan yhden rakennepiirteen pelaajat arvioivat tasokkaammaksi kuin yleisö. Tämä ainoa poikkeus oli kaukoheittopeli. Yleisöltä eniten huonoja arvolauseita taidokkuuden osatekijöistä saaneet syöttökotot ja heittotorjunnat saivat arvosteluja pelaajienkin taholta. Huonot arvolauseet sai pelaajilta näiden lisäksi myös syöttöpeli ja miesvartiointi.

Vauhdikkuus

Yleisön selvä enemmistö arvioi otteluiden vauhdikkuuden hyväksi. Pelaajien tyytyväisyys vauhdikkuuteen ei ollut yhtä selkeä, sillä jakaumat hyviin ja huonoihin menivät vauhdikkuuden rakennepiirteiden kohdalla lähes tasan.

Rehti peli

Pelaajat eivät pidä koripallon rehdin pelin tasoa yhtä hyvänä kuin yleisö ja on todennäköisempää, että pelaajat ovat ainakin tämän rakennepiirteen osalta paremmin selvillä todellisesta tilanteesta. Eniten huonoja arvosanoja rehdin pelin rakennepiirteistä sai pelaajien sääntökunnioitus, jonka 40% miespelaajista arvioi vähintäänkin melko huonoksi. Yleisöstäkin neljännes piti sääntökunnioitusta huonona (Emt, 44).

Viihteellisyys

Yleisö odottaa koripallon pelikuvaan enemmän huumoria ja viihdettä (Emt, 44). Pelaajien arvio pelihuumorin tasosta ei sanottavasti poikkea yleisön arvioinnista. Showmaisuus viihteellisyyden rakennepiirteenä puuttui pelaajien kyselystä kokonaan.

Sinnikkyys

Kovaotteisuuden arviointi käytetyllä asteikolla ei ollut mahdollinen, niinpä sen sijaan tässä yhteydessä arvioidaankin pelaajien pelilyritteliäisyyttä, sinnikkyyttä (Emt, 45). Erot sinnikkyuden rakennepiirteiden osalta olivat melko selvät. Yleisön arvioinnit näidenkin kohdalla olivat selvästi positiivisemmat. Yleisöstä 79%:a piti joukkueiden yritteliäisyyttä ja etenkin yrityshaluja hyvänä. Pelaajat olivat kriittisempiä, sillä hyvänä yrityshaluja piti heistä hieman yli puolet (52%). Erityisen paljon huonoja arvolauseita sai pelaajilta puolustustahto, jota 55%:a piti huonona.

Pelidramatiikka

Yleisön arvioinneissa ottelujännittävyys koettiin yleisesti hyväksi (Emt, 45). Samansuuntaiset olivat myös miespelaajien arvioinnit, tosin aikaisempienkin piirteiden kohdalla esiin tullut kriittisempi suhtautuminen koskee pelidramatiikankin arviointia. Yleisöstä neljännes piti yllätyksellisyyttä huonona, pelaajista ko. piirre oli 38%:n mielestä huono.

Muut ominaispiirteet

Yleisöarvioinneissa eniten arvostelua sai osakseen erotuomaritoiminta, jota 51%:a piti huonona. Pelaajien kohdalla vastaava prosenttiluku oli peräti 81%. Vain 10%:n mielestä erotuomaritoiminta on hyvää. Pelaajahuoltoa yli puolet eli 56%:a miespelaajista piti hyvänä.

5.4.3. Tasoltaan huonoimmiksi arvioidut rakennepiirteet

Taulukkoon 22 on kerätty piirteet, joihin kohdistui eniten arvostelua.

TAULUKKO 22. Miespelaajien, yleisön ja naispelaajien eniten arvostelemat koripallon rakennepiirteet (%)

Miespelaajien arvostelemat rakennepiirteet	Huono N		Yleisön arvostelemat rakennepiirteet	Huono N		Naispelaajien arvostelemat rakennepiirteet	Huono N	
	(%)			(%)			(%)	
Erotuomaritoiminta	81	100	Erotuomaritoiminta	51	441	Erotuomaritoiminta	59	46
Puolustustahto	55	100	Showmaisuus	48	437	Heittotorjunnat	50	46
Heittotorjunnat	48	99	Heittotorjunnat	42	440	Harhautustaito	48	46
Miesvartiointi	46	100	Pelihuumori	36	441	Pallotaituruus	46	46
Syöttöpelit	46	101	Syöttökatkot	31	439	Yllätyksellisyys	46	46
Pelitempo	43	101	Yleisöhuolto	31	439	Pelihuumori	39	46
Syöttökatkot	42	100	Pelikestävyys	28	442	Syöttöpelit	39	46
Sääntökunnioitus	40	100	Valmentajan käytös	27	442	Dramatiikka	35	46
Hyökkäyspelin nopeus	40	101	Yllätyksellisyys	26	439	Pelitempo	30	46
Yllätyksellisyys	38	100	Sääntökunnioitus	26	442			
		jne			jne			jne

Voimakkain kritiikki näyttää joka ryhmällä kohdistuvan erotuomaritoimintaan. Erotuomarin tehtävä nopeatempoisessa koripallo-ottelussa on erittäin vaikea johtuen sääntöjen tulkinna-varaisuudesta ja siitä, että pelissä tilanteet vaihtuvat nopeasti eikä kaikkien tapahtumien sääntöjen mukaisuus kaikin ajoin ole kahden tuomarin hallittavissa. Mainittakoon, että yleisötutkimuksessa saaduista vapaaehtoisista kommentteista (, joista kertyi tekstiä 29 konekirjoitusliuskaa) 53 vastaajaa (!) korosti tuomarityöskentelyn puutteellisuutta (Koski 1984, 1). Erotuomaritoiminnan lisäksi sekä miespelaajien että yleisön huonoimmiksi arvioitujen rakennepiirteiden joukkoon joutuivat heittotorjunnat, syöttökatkot, sääntökunnioitus ja yllätyksellisyys. Näistä rakennepiirteistä naistenkin huonojen listalla olivat mukana heittotorjunnat ja yllätyksellisyys. Kaikesta päätellen puolustusharjoitteissa ei ole erityisemmin paneuduttu heittotorjuntien harjoitteluun. Sääntökunnioituksen huonous on omalta osaltaan vaikuettamassa erotuomaritoimintaa. Yllätyksellisyyden huonous viittaa siihen, että joukkueet sarjoissaan saattavat olla epätasaisia ja ns. ennalta selvien otteluiden määrä on ilmeisesti suuri. Yllätyksellisyyden huonous on ilmeisin-

tä naisten sarjassa, jossa tasokin on todennäköisesti epätasainen.

5.4.4. Miesten mestaruussarjan ja I-divisioonan tasoarviointien välinen vertailu

Mielenkiintoinen vertailu pelaajien sarjojensa otteluiden tasoarviointien välillä voidaan tehdä miesten SM-sarjapelaajien ja I-divisioonan pelaajien välillä. Seuraavassa taulukossa on näiden kahden sarjatason pelaajien arvioiden keskiarvot. Käytetty asteikko oli yhdestä viiteen, jossa 1= huono ja 5= hyvä.

TAULUKKO 23. Koripallon rakennepiirteiden tasokkuus omassa sarjassaan miesten SM-sarjan ja I-divisioonan pelaajien arvioimana (arvioiden keskiarvot, kun käytettiin asteikkoa yhdestä viiteen, jossa 1 = huono ja 5 = hyvä) (N= 101)

Rakennepiirre	S a r j a t a s o		Tapausten lukumäärät	
	SM-sarja	I-div.	SM	I-div.
<u>Taidokkuus</u>				
a) <u>Yleinen pelitaito</u>				
Joukkuepeli	3,3	3,4	68	32
Pallotaituruus	3,0	2,9	68	32
Syöttöpeli	2,7	3,1	69	32
Pelitaktiikka	3,2	3,1	69	32
b) <u>Hyökkäys ja puolustus</u>				
Paikkapuolustus	3,2	3,5	68	32
Miesvartiointi	2,9	2,8	68	32
Kaukoheittopeli	3,7	4,0	69	32
Levypallopeli	3,1	3,3	68	32
Harhautustaito	2,9	3,1	69	32
Syöttökätköt	3,0	2,8	68	32
Heittotorjunnat	2,7	2,8	67	32
<u>Vauhdikkuus</u>				
Pelitempo	3,0	2,9	69	32
Hyökkäyspelin nopeus	3,0	3,2	69	32

taulukko 23 jatkuu

Rakennepiirre	S a r j a t a s o		Tapausten luku- määrät	
	SM-sarja	I-div.	SM	I-div.
<u>Rehti peli</u>				
Pelin henki	3,6	3,3	68	32
Yleisön käytös	3,1	3,0	68	32
Sääntökunnioitus	2,7	3,3	69	31
Valmentajan käytös	3,3	3,8	69	32
Fair play	2,9	3,0	67	31
<u>Viihteellisyys</u>				
Pelihuumori	3,1	3,1	69	32
<u>Sinnikkyys</u>				
Yrityshalu	3,2	3,5	68	31
Puolustustahto	2,8	2,4	68	32
Pelikestävyys	3,1	3,3	69	32
Sinnikkyys	3,1	2,8	68	32
<u>Pelidramatiikka</u>				
Ottelujännittävyys	3,7	2,8	68	32
Yllätyksellisyys	3,2	2,6	68	32
Dramatiikka	3,3	2,8	69	32
<u>Muut piirteet</u>				
Erotuomaritoiminta	1,6	2,2	68	32
Pelaajahuolto	3,4	3,5	69	32

Pelidramatiikka näyttää mestaruussarjassa olevan parempi, sillä kaikki sen rakennepiirteet - ottelujännittävyys, yllätyksellisyys, dramatiikka - olivat mestaruussarjalaisten arvioinneissa huomattavasti parempia. Erityisen selvä ero oli ottelujännittävyyden kohdalla: 75% mestaruussarjalaisista arvioi ottelujännittävyyden vähintäänkin melko hyväksi (keskiarvo 3,7), kun taas ykkösdivisioonalaisista vain 22% (keskiarvo 2,8). Ero viittaa siihen, että ykkösdivisioona on ilmeisesti mestaruussarjaa epätasaisempi.

Ensimmäisessä divisioonassa pelaavat eivät ole arvostelussaan erotuomaritoimintaa kohtaan yhtä ankaria kuin mestaruussarjalaiset.

I-divisioonan pelaajista 66%:n mielestä erotuomaritoiminta on vähintäänkin melko huonoa. Vastaava prosenttiluku SM-sarjalaisilla on peräti 88% (keskiarvot SM 1,6/ I-div. 2,2). Vain 4%:a mestaruussarjalaisista piti erotuomaritoimintaa hyvänä tai melko hyvänä, kun taas ykkösdivisioonassa se oli sitä 22%:n mielestä. Tähän liittyen on syytä huomata, että ero pelaajien sääntökunnioituksessa sarjatasojen välillä on varsin suuri (keskiarvot SM 2,7/ I-div. 3,3). Sääntöjä tunnutaan kunnioitettavan alemalla tasolla enemmän eli sääntökunnioitus näyttää ykkösdivisioonassa olevan parempi kuin mestaruussarjassa. Eroa tuntuu olevan myös valmentajan käytöksessä (keskiarvot SM 3,3/ I-div. 3,8). Eräät SM-sarjajoukkueiden valmentajat ovatkin saaneet kielteistä julkisuutta kyseenalaisella käyttäytymisellään.

Muitten rakennepiirteiden kohdalla ei suuria eroja havaittu.

Juuri pelikauden loputtua vastanneiden ja pelikauden aikana vastanneiden välillä oli eroavuutta yleisön käytöksen, valmentajan käytöksen ja paikkapuolustuksen suhteen. Nämä piirteet olivat pelikauden aikana vastanneiden mielestä huonompia. Liekö kauden loputtua aktiivinen unohtaminen olevan niin voimakasta, että em. asiat tuntuvat silloin paremmilta. (ks. liite 6)

5.4.5. Oman joukkueen avut verrattuna huipun ominaisuuksiin

Tutkimuksen kolmanteen ongelmaryhmään kuului tasoarvioinnin lisäksi huippupelaajalta vaadittavien ominaisuuksien kartoittaminen ja se, miten kaukana pelaajat katsovat omien joukkueittensa olevan näistä vaatimuksista. Mitä ominaisuuksia vaaditaan huippukoripalloilijalta? Kyselyssä haettiin vastausta tähän kysymykseen antamalla valmiina ominaisuuksia, joiden tarvetta pyydettiin arvioimaan viisiportaisella asteikolla (0= jonkin verran, 4= hyvin paljon).

Taulukossa 24 on annetut ominaisuudet tärkeysjärjestyksessä saamiensa painotusten keskiarvoina sukupuolen mukaan.

TAULUKKO 24. Huippukoripalloilijalta vaadittavat ominaisuudet mies- ja naispelaajien erikseen arvioimina (arvioiden keskiarvot, kun käytettiin asteikkoa nol-
lasta neljään, jossa 0=jonkin verran ja 4=hyvin paljon) (N= 147)

Ominaisuus	S u k u p u o l i		Tapausten luku- määrät	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Tilannesilmää	3,6	3,7	101	46
Oivalluskykyä	3,4	3,8	101	46
Nopeutta	3,4	3,5	101	46
Käden ja silmän tarkkuutta	3,4	3,5	101	46
Yhteistoimintakykyä	3,3	3,7	101	46
Sinnikkyyttä	3,3	3,5	100	46
Uskallusta ja rohkeutta	3,2	3,5	101	46
Kestävyyttä	3,2	3,4	101	46
Ketteryyttä	3,2	3,2	101	46
Älykkyyttä	3,2	3,2	101	46
Taituruutta	3,1	3,2	101	46
Ponnistusvoimaa	3,0	3,3	101	46
Aggressiivisuutta	3,0	2,9	101	46
Yhteisvastuuntuntoa	2,9	3,4	101	45
Lihassoimaa	2,9	3,1	101	46
Rytmitajua	2,9	2,9	101	46
Häikäilemättömyyttä	2,8	2,3	101	46
Pituusulottuvuutta	2,7	3,1	101	46
Temperamenttia	2,7	2,6	101	46
Kauneustajua	1,4	1,6	101	46

Annetut ominaisuudet tuntuvat lähes kaikki olevan tärkeitä huippupelaajan ominaisuuksia. Ainoastaan kauneustaju vaikuttaa sellaiselta ominaisuudelta, jonka merkitys annetuista koripalloilijalle on vähäinen. Tärkeimpiä ominaisuuksia ovat mm. tilannesilmä, oivalluskyky, nopeus, käden ja silmän tarkkuus, yhteistoimintakyky sekä sinnikkyys. Naiset korostivat miehiä enemmän oivalluskykyä, yhteistoimintakykyä ja yhteisvastuuntuntoa kuin myös pituusulottuvuutta, joista viimeksi mainittu jäi kummallakin su-

kupuolella ehkä hieman yllättäen vähemmän tärkeiden ominaisuuksien joukkoon. Ainoa ominaisuus, jota miehet pitivät selvästi naisia tärkeämpänä oli häikäilemättömyys.

Mielenkiintoa huippupelaajan ominaisuuksien tarkasteluun tulee, kun verrataan niitä eri ominaisuuksien osalta pelaajan arvioon oman joukkueensa avuista ja heikkouksista. Taulukossa 25 on havaintoyksiköittäin laskettu keskiarvojen erotus huipun ominaisuuksien ja pelaajien arvioimien omien joukkueiden ominaisuuksien välillä.

TAULUKKO 25. Huipun ominaisuudet verrattuna oman joukkueen avuihin eli paljonko eri ominaisuuksissa ollaan jäljessä ihannetta (keskiarvojen erotukset, kun käytettiin asteikkoja nolasta neljään, jossa 0=jonkin verran ja 4=hyvin paljon) (N= 101)

Ominaisuus	S u k u p u o l i		Tapausten lukumäärät	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Tilannesilmää	1,1	1,1	101	46
Ketteryyttä	1,1	1,1	101	46
Oivalluskykyä	1,0	1,2	101	46
Yhteistoimintakykyä	0,9	0,9	101	46
Sinnikkyyttä	0,8	1,1	100	46
Nopeutta	0,7	0,7	100	46
Käden ja silmän tarkkuutta	0,6	0,9	101	46
Älykkyyttä	0,6	0,6	101	46
Uskallusta ja rohkeutta	0,6	1,2	101	46
Rytmitajua	0,6	0,4	100	46
Taituruutta	0,6	0,8	101	46
Aggressiivisuutta	0,6	0,7	101	46
Kestävyyttä	0,6	0,7	100	46
Ponnistusvoimaa	0,5	0,9	100	46
Yhteisvastuuntuntoa	0,5	0,6	100	45
Häikäilemättömyyttä	0,5	0,5	100	44
Lihaskäyttöä	0,5	0,6	101	46
Pituuslottuvuutta	0,4	0,1	101	46
Temperamenttia	0,4	0,2	100	46
Kauneustajua	-0,4	-0,4	101	45

Edellä esitetyllä vertailulla haettiin vastausta kysymykseen, paljonko eri ominaisuuksissa ollaan jäljessä ihannetta eli minkälaisen ominaisuuksien kehittämiseen pitäisi paneutua, jotta päästäisiin lähemmäs huippua. Ominaisuudet, joissa miehillä tuntuu olevan eniten puutteita ovat hyvä tilannesilmä, ketteryys, oivalluskyky, yhteistoimintakyky ja sinnikkyys. Nämä ominaisuudet ovat pitkälti kiinni pelaajan luontaisesta lahjakkuudesta, mutta eiköhän niitäkin pystytä jonkin verran harjoittelulla kehittämään. Naisten arvioimat suurimmat puutteet ovat oivalluskyvyssä, uskaluksessa ja rohkeudessa, tilannesilmässä, ketteryudessa sekä sinnikkyudessa eli paljolti samoissa ominaisuuksissa kuin miehillä.

Lähimpänä huippua sekä miehet että naiset katsovat olevansa yllättäen pituudessa. Yllättäen siksi, että kansainvälisesti ottaen suomalaispelaajat ovat varsin lyhyitä. Miesten mestaruussarjan suomalaispelaajien keskipituus kaudella 1984/85 oli 192,4 (Salmi 1985, 86-95). Temperamenttia tuntuu myös olevan yhtä paljon kuin oletetun huipun katsotaan tarvitsevan, varsinkin naisilla. Kaudenustajua on enemmänkin kuin huippukoripalloilijalta vaaditaan, koska erotuksen etumerkki on kummallakin sukupuolella negatiivinen.

5.5. Koripallon olemussisältö

Heinilän mukaan urheilulajien olemussisällön sisäistä vaihtelua saavat aikaan ainakin seuraavat tekijät: 1) kulttuuritausta, 2) kilpailueetos, 3) vaatimustaso, 4) kokemuksen välittömyys ja 5) persoonallisuus (Heinilä 1985a, 48-50).

Eri kulttuurien ja alakulttuurien arvojärjestelmät poikkeavat toisistaan melkoisesti. Nämä arvostusten erot saattavat heijastua myös kulttuurissa harrastettaviin urheilulajeihin. Esim. Allison & Lüschen ovat vertailleet kahden eri kulttuurin koripalloilussa esiintyviä eroja. Nämä vertailtavat kulttuurit heillä olivat angloamerikkalaisten ja Navaho-intiaanien kulttuurit. Kulttuurin vaikutus pelin olemukseen on ilmeinen, sillä esimerkiksi kovan pelin luonne oli mainittujen kulttuurien koripalloissa oleellisesti erilainen (Allison & Lüschen 1979, 81) (ks. myös Blanchard 1983,

479). Heinilä tuo esiin myös koulutustaustan väliintulevana kulttuuritekijänä, joka muokkaa arvostuksiamme ja käsityksiämme vaikuttaen myös urheilun olemussisältöön ja sen mieltämiseen (Heinilä 1985a, 49).

Kilpailueetoksella olemussisällön vaihtelun aikaansaajana Heinilä tarkoittaa sitä, että ns. "pelin henki" voi vaihdella joukkueiden ja pelaajien sisäistämien pelikäsitysten ja arvostusten mukaan (Emt, 49). Toiset arvostavat enemmän "taitopeliä", kun jotkut toiset taas suosivat esimerkiksi aggressiivisuutta. Voidaan väittää, että kahden "taitopeliä" arvostavan joukkueen välisestä otte- lusta tulee luonteeltaan ja olemussisällöltään erilainen kuin kah- den "kovan pelin" joukkueen kohdatessa.

Vaativustaso riippuu niistä panoksista, joita tavoiteltavan asian hyväksi uhrataan. Kotipihalla koripalloa pelaavien poikien vaati- mustaso on alhaisempi kuin esim. piirisarjassa pelaavien. Mitä ylemmälle sarjatasolle nousee sitä korkeampi on myös vaatimusta- so. Korkeimmillaan vaatimustaso on ammattilaiskentillä. Heinilä sanookin, että on todennäköistä, että koripallon elämyksellinen sisältö on erilainen eri sarjatasoilla, koska vaatimustaso on eri- lainen (Emt, 50).

Neljäntenä olemussisällön vaihtelun tekijänä oli Heinilällä yleisö- tutkimuksessaan kokemuksen välittömyys. Pelaajien kokemukset kori- pallosta ovat kaikilla tietysti välittömiä, mutta heidän mieltä- määnsä peliolemukseen vaikuttaa kokemuksen määrä ja laatu.

Viidentenä olemussisällön vaihteluntekijänä Heinilä tuo esiin per- soonallisuuden. Persoonallisuutemme kehittyy perimän ja ympäristö- vaikutteiden yhteistuloksena. "Persoonallisuutemme temperamentti-, luonne- ja arvostuserot vaikuttavat käsityksiimme urheilemisesta ja yksilöllistä persoonallisuuttamme toteutamme paitsi lajivalin- noissa, myös lajien 'sisällä', niiden olemussisältöjen erilaisessa mieltämisessä." "Huolimatta siitä, että lajin subjektiivinen ole- mussisältö voi vaihdella suurestikin näiden monien ympäristö- ja persoonallisuustekijöiden ansiosta, on perusteltua olettaa, että eri lajeilla on kuitenkin erityisluontonsa ja urheilullisen tarkoi-

tuksensa perusteella tietty lajityyppillinen olemussisältönsä." (Emt, 50)

Urheilun olemusta on tutkittu tähän asti pääasiallisesti käyttämällä filosofisia viitekehyksiä. Empiirisesti on kartoitettu lähinnä urheilun arvostuksia ja motiiveja kuvastamaan urheilun yleistä olemussisältöä. Lajikohtaisesti olemussisältöjä on tutkittu tuskin lainkaan ja vertailut eri lajien välillä puuttuvat. Näin vähän tutkittu alue aiheuttaa tutkijalle ainakin menetelmällisiä ongelmia. Tässä tutkimuksessa käytettiin urheilun miellesisällön rajaamisessa hyväksi käyttäytymisen yleistä komponenttirakennetta ja Heinilän 1970-luvun lopulla liikunnanopiskelijoiden avulla keräämiä lausumia eri lajien harrastajien lajikokemuksista ja -elämyksistä. (Emt, 51) Olemussisällön kartoittaminen empiirisesti edellyttää fenomenologista lähestymistapaa, joka taas edellyttää tutkijan tuntevan tutkittavan asian läheisesti ja että hän kykenee sitä tulkitsemaan. Koripallon sisällöllisen olemuksen kartoittamismenetelmäsi valittiin ns. semanttisen differentiaalinen menetelmä, jonka pääperiaatteet esiteltiin kappaleessa 4.3. .

5.5.1. Peliolomusta kuvaavien muuttujien ryhmittely

Peliolomuksen kartoittamiseen käytettiin 35 adjektiiviparia, joista faktorianalyysillä pelkistettiin neljä perusulottuvuutta (varimax-rotatoitu faktorimatriisi liitteessä 10). Perusulottuvuuksien määrä määriteltiin Cattelin Scree -testin avulla (liite 11). Tulkinassa on kunkin faktorin kohdalla otettu huomioon kaikki vähintään .40 suuruiset painokertoimet. Kaikkien peliolomusta kuvaavien muuttujien väliset riippuvuussuhteet on esitetty liitteen 12 korrelatiomatriisissa. Seuraavissa luetteloissa asteikot on käännetty siten, että painokertoimet ovat samanmerkkisiä.

I "Mielenkiintofaktori"

87. tilannerikas - tilanneköyhä	.75
88. kehittynyt - alkeellinen	.74
84. kiinnostava - pitkäveteinen	.73

92.	miellyttävä - epämiellyttävä	.72
91.	tunnelmallinen - tunnelmaton	.68
76.	nopeatempoinen - hidastempoinen	.68
75.	taktiikkarikas - taktiikkaköyhä	.61
90.	kaunis - ruma	.60
89.	hauska - ikävä	.60
72.	älyperäinen - epä-älyllinen	.59
94.	myönteinen - kielteinen	.56
83.	yllätyspitoinen - yllätyksetön	.50
93.	kova - pehmeä	.49
85.	iloinen - vakava	.46
73.	monimutkainen - yksinkertainen	.45
81.	ihanteinen - ihanteeton	.45

Ensimmäisellä faktorilla korkeimmat lataukset saivat pelin mielenkiintoa ja tunnelmaa kuvaavat muuttujat. Faktori nimettiin mielenkiintoulottuvuudeksi ja jatkossa tämän dimension ääripäitä kuvaamaan käytetään laatusanaparia "kiinnostava - pitkävetäinen".

I faktorin osuus koko varianssista oli 25,2% ja yhteisvarienssista 63,6%.

II "Moraalifaktori"

97.	rehti - epärehti	.65
98.	oikeamielinen - väärämielinen	.59
99.	tasa-arvoinen - eriarvoinen	.55
95.	sopuisa - riitaisa	.52
104.	rehellinen - vilpillinen	.49
96.	sosiaalinen - minäkeskeinen	.43

Toisella faktorilla painottuivat pelin eettisyyttä ja moraalia kuvaavat muuttujat. Dimensio nimettiin moraalilulottuvuudeksi ja se selitti 8,7% muuttujien koko varianssista ja 21,9% yhteisvarienssista. Sen ääripäinä käytetään jatkossa kärkimuuttujaparin mukaan "rehtiä" ja "epärehtiä".

III "Turvallisuusfaktori"

103.	väkivaltainen - väkivallaton	.61
101.	turvallinen - vaarallinen	.60
106.	terveellinen - epäterveellinen	.56
100.	inhimillinen - epäinhimillinen	.54
104.	rehellinen - vilpillinen	.53
102.	ystävällinen - vihamielinen	.42

Kolmannella perusulottuvuudella painoutuivat pelin turvallisuutta ja terveellisuyttä kuvaavat muuttujat. Tämä faktori nimettiin turvallisuusulottuvuudeksi. Sen selitysprosentit olivat 3,2% koko varianssista ja 8,2% yhteisvarienssista. Kolmannen perusulottuvuuden ääripäinä käytetään jatkossa adjektiiveja "turvallinen" ja "vaarallinen".

IV "Leikintotisuusfaktori"

85.	iloinen - vakava	.45
82.	leikinomainen - vakava	.44
95.	sopuisa - riitaisa	.43

Neljännellä faktorilla painottui vain kolme muuttujaa, joiden laatus oli .40 . Faktori kuvaa sitä, miten vakavasti peliin suhtaudutaan. Ulottuvuus, joka nimettiin leikintotisuusulottuvuudeksi, selitti 2,5% koko varianssista ja 6,3% yhteisvarienssista. Sen ääripäitä kuvaamaan käytetään jatkossa laatusanaparia "iloinen - vakava".

Taulukossa 26 on esitetty pelaajien vastauksista saadut peliolemusmuuttujien jakaumat, kun adjektiiviparit on ryhmitelty saatujen faktorien mukaan. Frekvenssiltään suurimman luokan jakauma on alleviivattu, sillä se luonnehtii "tyypillisintä olemusta".

TAULUKKO 26. Peliolemusasteikkojen jakaumat, adjektiiviparit on ryhmitelty faktorirakenteen mukaan (%/100) (N= 147)

	1	2	3	4	5	6	7		Tapausten lukumäärät
<u>Mielenkiinto</u>									
tilannerikas	28	<u>37</u>	20	4	7	3	1	tilanneköyhä	145
kehittynyt	16	<u>43</u>	23	10	5	3	-	alkeellinen	145
kiinnostava	28	<u>31</u>	21	10	5	3	2	pitkäveiteinen	144
miellyttävä	20	<u>40</u>	25	12	3	-	-	epämiellyttävä	145
tunnelmallinen	15	<u>34</u>	29	10	7	3	2	tunnelmaton	144
nopeatempoinen	19	<u>28</u>	23	6	10	12	2	hidastempoinen	142
taktiikkarikas	22	<u>34</u>	15	7	13	8	1	taktiikkaköyhä	144
kaunis	9	<u>31</u>	27	24	6	3	-	ruma	145
hauska	14	<u>37</u>	32	10	5	2	-	ikävä	145
älyperäinen	20	<u>39</u>	22	12	6	1	-	epä-älyllinen	143
myönteinen	12	<u>41</u>	32	11	3	1	-	kielteinen	146
yllätyspitoinen	8	26	<u>30</u>	9	17	9	1	yllätyksetön	144
kova	8	37	<u>40</u>	8	5	1	1	pehmeä	146
iloinen	7	26	<u>31</u>	15	15	5	1	vakava	145
monimutkainen	3	25	<u>27</u>	13	17	12	3	yksinkertainen	145
ihanteinen	5	22	<u>31</u>	30	8	3	1	ihanteeton	144
<u>Moraali</u>									
rehti	5	29	<u>33</u>	18	12	2	1	epärehti	146
oikeamielinen	3	25	<u>33</u>	24	10	5	-	väärämielinen	146
tasa-arvoinen	3	9	<u>27</u>	<u>29</u>	16	12	4	eriarvoinen	146
sopuisa	1	14	28	<u>30</u>	21	5	1	riitaisa	145
rehellinen	2	15	<u>38</u>	<u>17</u>	18	8	2	vilpillinen	144
sosiaalinen	7	21	<u>29</u>	26	13	3	1	minäkeskeinen	146
<u>Turvallisuus</u>									
väkivaltaton	6	24	<u>28</u>	24	15	2	1	väkivaltainen	145
turvallinen	6	25	<u>35</u>	16	14	3	1	vaarallinen	146
terveellinen	27	<u>44</u>	16	6	5	1	1	epäterveellinen	146
inhimillinen	10	27	<u>38</u>	19	3	3	-	epäinhimillinen	146
rehellinen	2	15	<u>38</u>	17	18	8	2	vilpillinen	144
ystävällinen	3	26	<u>30</u>	25	14	2	-	vihamielinen	143
<u>Leikintotisuus</u>									
iloinen	7	26	<u>31</u>	15	15	5	1	vakava	145
leikinomainen	4	8	<u>27</u>	24	20	12	5	vakava	145
sopuisa	1	14	28	<u>30</u>	21	5	1	riitaisa	145

taulukko jatkuu

	1	2	3	4	5	6	7		tapausten lukumäärät
Muut									
kansaomainen	-	7	16	<u>45</u>	18	8	6	epäkansanomainen	145
kaupallinen	1	19	<u>28</u>	23	13	10	6	epäkaupallinen	144
maskuliininen	8	17	26	<u>36</u>	9	3	1	feminiininen	145
yksilökorosteinen	5	9	<u>27</u>	13	19	20	7	joukkuekorosteinen	145
esteettinen	5	10	27	<u>46</u>	8	3	1	epäesteettinen	144
ylevämielinen	2	10	25	<u>52</u>	8	2	1	halpamielinen	145
helppotajuinen	3	19	<u>25</u>	15	<u>25</u>	12	1	vaikeatajuinen	145

5.5.1.1. Peliolemus mielenkiintoulottuvuudella

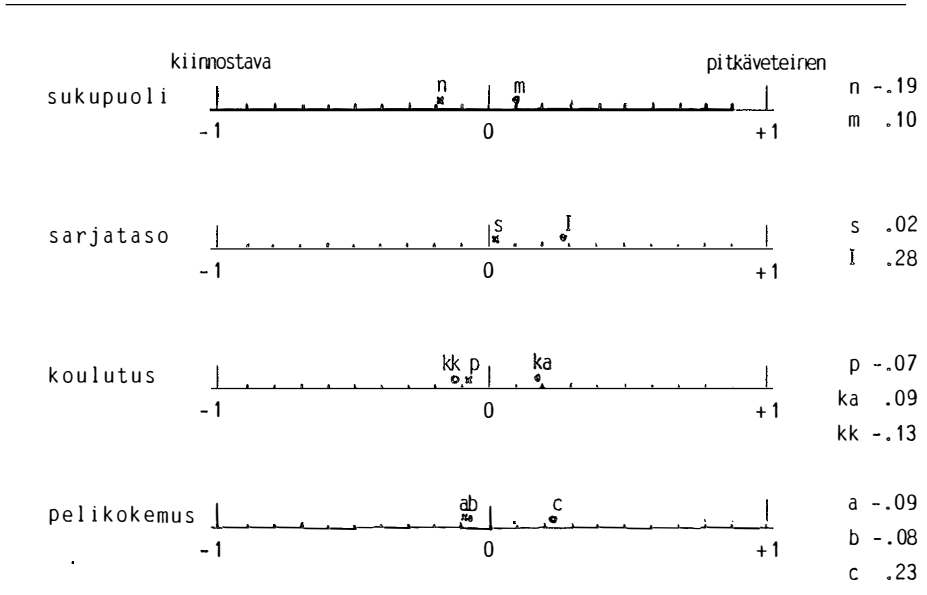
Tarkasteltaessa faktoreita lähemmin huomataan, että mielenkiintoulottuvuudella pelaajat mieltävät koripallon "melko tilanne- ja taktiikkarikkaaksi", "melko nopeatempoiseksi" ja "kehittyneeksi" kuin myös "melko miellyttäväksi", "äly-peräiseksi" ja "hauskaksi". Pelaajat kokevat koripallon pikemminkin "yllätyspitoisena" ja "monimutkaisena" kuin "yllätyksettömänä" ja "yksinkertaisena". He pitävät sitä myös ennemminkin "kovana" kuin "pehmeänä".

Mielenkiintoulottuvuuden asteikkojen korrelaatiomatriisi on liitteessä 13. Siinä esiintyvistä korrelaatiokertoimista päätellen tämän ulottuvuuden asteikot ovat sisällöllisesti hyvin läheisiä, sillä korrelaatiot ovat kauttaaltaan varsin suuria.

Jatkoanalyysi faktoreista tehtiin käyttämällä faktoripistemääriä. Faktoripistemäärät laskettiin normalisoimalla arvot niin, että keskiarvona on nolla ja hajontana yksi.

Kuviossa 2 on kuvattuna taustamuuttujien mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen mielenkiintoulottuvuudella.

KUVIO 2. Sukupuolen, sarjataso, koulutustaustan ja pelikokemuksen mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen mielenkiintolottuvuudella

n=naiset, m=miehet

s=SM-sarja, I=I-divisioona

p=peruskoulutus, ka=keskiasteenkoulutus, kk=korkeakouluopintoja

a=0-6 vuotta, b=7-12 vuotta, c=13-20 vuotta

Faktoripistemäärien keskiarvojen erot eri taustamuuttujaryhmittäin eivät ole kovin suuria, mutta suuntaa antavina voitaisiin pitää mies- ja naispelaajien välistä eroa ja ehkä myös eroa SM-sarjan ja I-divisioonan pelaajien välillä. Näyttää siltä, että naisten mieltämä kuva koripallosta on positiivisempi kuin miesten, joten aikaisemmin (s.46) esitetty olettaus, että koripalloilevat naiset ovat totaalisemmin mukana ja kiinnostuneita harrastuksestaan kuin koripalloilevat miehet, saa tukea tästäkin vertailusta. Ykkösdivisioonassa taitaa peli olla värittömämpää ja luonteeltaan enemmän "junnaamista" kuin SM-sarjassa, sillä ensimmäisen divisioonan pelaajat

pitävät peliä jonkin verran pitkäveteisempänä kuin mestaruussarjalaiset.

Yksittäisiä tämän ulottuvuuden asteikkoja tarkasteltaessa havaittiin, että naiset pitävät koripalloa sisällölliseltä olemukseltaan merkittävästi "monimutkaisempaa" ja "taktiikkarikkaampaa" kuin miehet. Keskiarvo "yksinkertaisuus - monimutkaisuus" -asteikolla, kun käytettiin asteikkoa yhdestä seitsemään, jossa yksi tarkoittaa "hyvin yksinkertaista" ja seitsemän "hyvin monimutkaista", oli miehillä 4,2 ja naisilla 4,8. Miesten keskiarvo "taktiikkarikas - taktiikkaköyhä" -asteikolla oli 3,0 ja naisten 2,4. "Tunnelmallinen - tunnelmaton" ja "miellyttävä - epämiellyttävä" -asteikoilla naisten vastaukset pyrkivät painottumaan positiivisempaan suuntaan kuin miesten, mikäli positiivisena pidetään tunnelmallisuutta ja miellyttävyyttä. Keskiarvot näillä asteikoilla olivat seuraavat:

"tunnelmallinen - tunnelmaton": miehet 3,0/ naiset 2,4

"miellyttävä - epämiellyttävä": miehet 2,5/ naiset 2,0.

Liitteessä 16 on nähtävissä asteikkokeskiarvojen avulla muodostetut miesten ja naisten peliolemusprofiilit.

Miesten SM-sarjan ja ykkösdivisioonan pelaajien mieltämien peliolemusten vertailua tehtäessä mielenkiintoulottuvuuden asteikoilla merkittävin ero havaittiin "ihanteinen - ihanteeton" -dimensiolla. Mestaruussarjalaiset katsovat koripallon sisällöllisen olemuksen olevan ihanteisempaa (keskiarvo 3,1) kuin I-divisioonalaiset (3,7). Suuntaa antavana voidaan pitää myös eroa, joka ilmeni yllätyspitoisuudessa. Näyttää siltä, että koripallo mestaruussarjassa on "yllätyspitoisempaa" verrattuna ensimmäiseen divisioonaan (keskiarvot "yllätyspitoinen - yllätyksetön" -asteikolla: SM 3,1/ I-div. 3,7). Tässä yhteydessä kannattaa muistuttaa, mitä tuli esiin tasoarviointien tarkastelun yhteydessä (s.62). Pelidramatiikan rakennepiirteet - ottelujännittävyys, yllätyksellisyys, dramatiikka - todettiin mestaruussarjassa huomattavasti paremmiksi. (ks. liite 17)

Pelikokemuksen suhteen on koko mielenkiinnon perusulottuvuudella havaittavissa kiintoisa ilmiö: kaikkein kokeneimmat pelaajat ovat ilmeisesti alkaneet vähitellen kyllästyä lajiinsa, sillä heidän mielestään peli on pitkäveteisempää kuin kokemattomampien mielestä.

Tarkennettaessa tarkastelua yksittäisten asteikkojen tasolle näyttää siltä, että mitä kokeneempi pelaaja on, sitä vähemmän taktiikkarikkaana hän peliä pitää. Yli 12 vuotta pelanneet pitivät peliä taktisesti köyhempänä kuin alle kuusi vuotta pelanneet (keskiarvot "taktiikkarikas - taktiikkaköyhä" -asteikolla: 0-6 vuotta pelanneet 2,5/ 7-12 vuotta pelanneet 2,7/ 13-20 vuotta pelanneet 3,4). Samoin tuntuu muuttuvan ajatukset pelitemposta. Kokemattomat pitävät peliä nopeatempoisempänä kuin kokeneemmat (keskiarvot: 0-6v 2,6/ 7-12v 3,0/ 13-20v 3,5).

Juuri pelikauden loputtua vastanneiden ja pelikauden aikana vastanneiden välillä ilmeni "miellyttävä - epämiellyttävä" -asteikolla eroavuus, joka oli etukäteen oletettavissakin: pelikauden jälkeen vastanneet olivat kyllästyneitä, eivätkä he pitäneet lajia niin miellyttävänä kuin pelikauden aikana vastanneet (ks. liite 6).

5.5.1.2. Peliolemus moraaliulottuvuudella

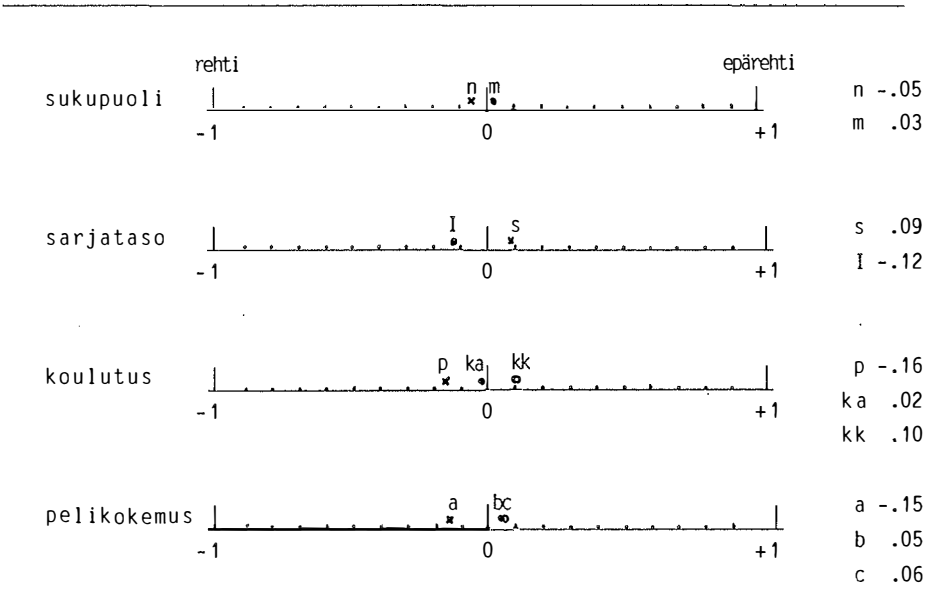
Moraaliltaan pelaajat pitävät koripalloa pikemminkin "rehtinä", "rehellisenä", "oikeamielisenä" ja "sosiaalisena" kuin "epärehtinä", "vilpillisenä", "vääramielisenä" ja "minäkeskeisenä". Sen sijaan "tasa-arvoisuus - eriarvoisuus" -ulottuvuudella ja "sopuisa - riitaisa" - ulottuvuudella näyttää olevan vaikeata määrittää peliä suuntaan taikka toiseen. Rehti peli on ollut yksi perustavanlaatuisista periaatteista perinteisessä urheilussa. Vaatimustason kohotessa ja urheilun totalistuksessa on kilpailu koventunut, eikä rehti peli ole enää niin itsestään selvä asia kuin se alun perin on ollut. Koripallokkin on kansallisella kilpaurheilutasolla varsin "kovaa leikkiä" ja näyttää siltä, ettei peli ole "hyvin rehtiä" niin kuin alun alkaen on ollut tarkoitus, vaan se on pikemminkin "rehtiä" kuin "epärehtiä".

Moraaliulottuvuuden asteikkojen korrelaatiomatriisi on liitteessä 13. Asteikot näyttävät olevan sisäisesti läheisiä. Ainoastaan "rehellinen - vilpillinen" ja "sosiaalinen - minäkeskeinen" -ulottuvuuksien välinen korrelaatio jäi varsin pieneksi ($r=.15$).

Kuviossa 3 on sukupuolen, sarjatason, koulutustaustan ja pelikoke-

muksen mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen moraalidimensiolla.

KUVIO 3. Sukupuolen, sarjataso, koulutustaustan ja pelikokemuksen mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen moraalitulottuvuudella

n=naiset, m=miehet

s=SM-sarja, I=I-divisioona

p=peruskoulutus, ka=keskiasteen koulutus, kk=korkeakouluopintoja

a=0-6 vuotta, b=7-12 vuotta, c=13-20 vuotta

Moraaliulottuvuudella ei näytä taustamuuttujittain olevan merkittäviä eroja. Vaikka ero ovatkin pieniä, voisi niiden suunnista tehdä oletuksen, että moraaliset käsitykset muuttuvat, kun peli "kovenee". Faktorin yksittäisiä asteikkoja tarkasteltaessa saa esitetty oletus

jonkin verran vahvistusta. Naiset mieltävät koripallon peliolemuksen "tasa-arvoisemmaksi" kuin miehet (keskiarvot "tasa-arvoisuus - eriarvoisuus" -asteikolla: miehet 4,1/ naiset 3,6). Naisten näkemys pelistä on myös sosiaalisempi kuin miehillä ("minäkeskeinen - sosiaalinen": miehet 4,6/ naiset 5,0). Miesten I-divisioonassa peli on olemukseltaan "oikeamielisempää" kuin mestaruussarjassa ("oikeamielinen - väärämielinen": SM 3,6/ I-div. 2,9).

Pelikokemuksen suhteen kannattaa mainita vain, että kokeneimmat koripalloilijat eli ne, joilla on pelikokemusta yli 12 vuotta, pitävät peliä vähemmän sosiaalisena kuin kokemattomammat ("minäkeskeinen - sosiaalinen": pelikokemusta 0-6v 4,9/ 7-12v 4,9/ 13-20v 4,2).

5.5.1.3. Peliolemus turvallisuusulottuvuudella

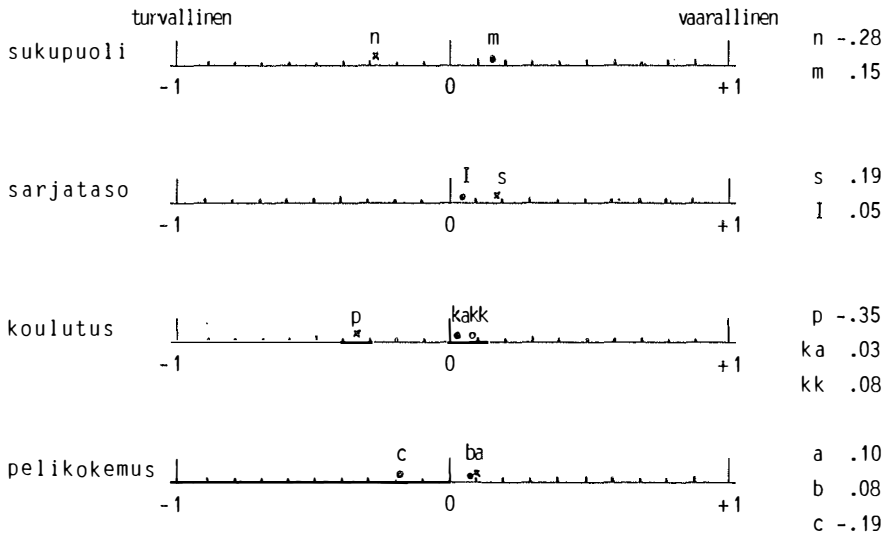
Koripallo on sääntöjensä mukaan ns. ei-kontaktipeli, jossa fyysinen kosketus vastapelaajan kanssa on säännöillä säädeltyä. Käytännössä koripallon ei-kontaktinen luonne ei kuitenkaan ole niin selkeä, sillä pelitilanteet sisältävät hyvinkin rajuja vartalokosketuksia. Koripallo sisältää vauhdikkuudesta johtuen melko paljon vaarallisia momentteja, jotka altistavat pelaajat loukkaantumisille ja vammoille. Tosin koripallo on kuitenkin "turvallisuus - vaarallisuus" -asteikolla lähempänä turvallista päätä kuin esimerkiksi jalkapallo. Peltokallion mukaan koripallo on vammautumisalttiuden ja vaarallisuuden kannalta neljänneksi vaarallisin urheilulaji edellään vain amerikkalainen jalkapallo, alppihiihto ja jalkapallo (Peltokallio 1982, 13).

Turvallisuusulottuvuutta tarkasteltaessa huomataan, että pelaajat pitävät koripalloa melko "terveellisenä", pikemminkin "väkivallattomana" ja "turvallisena" kuin "väkivaltaisena" ja "vaarallisena" niin ikään ennemminkin "inhimillisenä" ja "ystävällisenä" kuin "epäinhimillisenä" ja "vihamielisenä".

Liitteessä 14 on esitetty turvallisuusulottuvuuden asteikkojen korrelaatiomatriisi. Tämänkin faktorin asteikot ovat johdonmukaisesti riippuvuussuhteessa toisiinsa.

Kuviossa 4 on esitettyä "turvallisuus - vaarallisuus" -ulottuvuudella taustamuuttujien mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen, kun tulkinassa käytettiin faktoripistemäärien keskiarvoja.

KUVIO 4. Sukupuolen, sarjataso, koulutustaustan ja pelikokemuksen mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen turvallisuus-ulottuvuudella

n=naiset, m=miehet

s=SM-sarja, I=I-divisioona

p=peruskoulutus, ka=keskiasteen koulutus, kk=korkeakouluopintoja

a=0-6 vuotta, b=7-12 vuotta, c=13-20 vuotta

Naisten sarjan vaatimustaso on suhteellisesti matalampi, "amatööri-mäisempi", mikä heijastuu myös olemuskäsityksissä, niinpä naisten koripallo on olemussisällöltään merkittävästi "turvallisempaa" kuin miesten. Kontaktipelit ovat perinteisesti olleet miesten lajeja,

joihin oleellisesti kuuluvia piirteitä ovat aggressiivisuus ja kovat otteet. Miesten arvomaailmassa kovuus on huomattavasti arvostetumpaa kuin naisten arvostuksissa. Kovuuden kuuluminen miehille, heidän ajatteluunsa ja käyttäytymiseensä heijastuu myös koripallon olemukseen siten, että miesten peli on naisten peliä "vaarallisempaa". Muitten taustamuuttujien mukaan tarkasteltaessa erot ovat liian pieniä, etteivätkö ne voisi olla sattuman aiheuttamia. Varsin suurelta näyttää kuitenkin ero lukumäärältään pienen vain peruskoulutuksen omaavien ryhmän ero enemmän koulutettuihin nähden. Näyttää siltä, että nämä vähiten koulutetut mieltävät koripallon "turvallisemmaksi" kuin enemmän kouluja käyneet.

Yksittäisten tämän ulottuvuuden asteikkojen kohdalla selvimmät supuolten väliset erot ilmenivät "inhimillinen - epäinhimillinen" (keskiarvot: miehet 3,1/ naiset 2,5), "turvallinen - vaarallinen" (miehet 3,4/ naiset 2,9) ja "väkivaltainen - väkivaltaton" (miehet 4,6/ naiset 5,0) -asteikoilla. Kaikilla niillä heijastui naisten "pehmeämpi" näkökulma.

Enemmän koulutetut pitävät koripalloa olemukseltaan "vihamielisempänä" ja "väkivaltaisempänä" kuin vähemmän kouluja käyneet tai voisi olla parempi sanoa, että vähemmän koulutetut pitävät peliä "ystävällisempänä" ja "väkivallattomampana" kuin enemmän koulutetut. Keskiarvot näillä asteikoilla eri koulutustasojen ryhmissä olivat seuraavat:

	<u>peruskoulutus</u>	<u>keskiaste</u>	<u>korkeakouluop.</u>
vihamielinen - ystävällinen	5,1	4,8	4,5
väkivaltainen - väkivaltaton	5,2	4,8	4,2

Tämän perusulottuvuuden asteikoilla ei ilmennyt oleellisia eroja, kun taustamuuttujana oli sarjataso eikä niitä havaittu sen enempää pelikokemuksen mukaan luokiteltujen ryhmienkään välillä.

5.5.1.4. Peliolemus leikintotisuusulottuvuudella

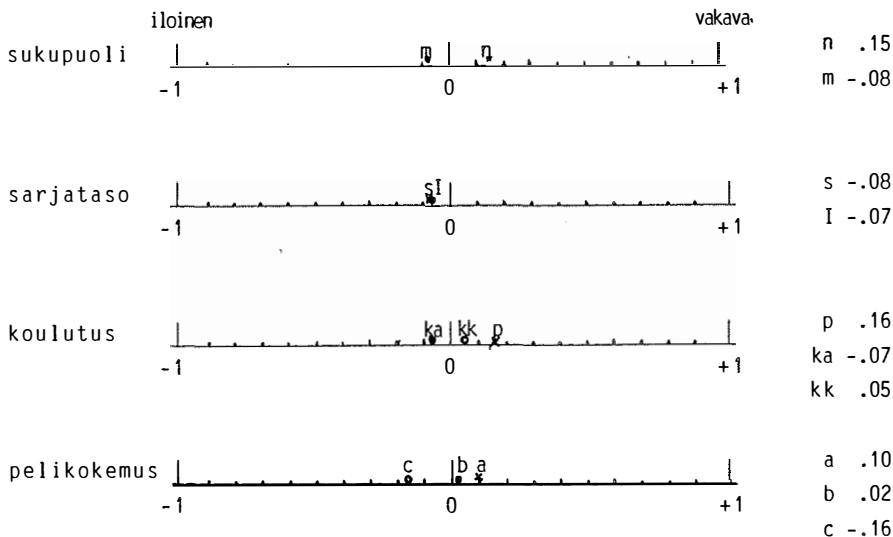
Neljäs faktori nimettiin leikintotisuusulottuvuudeksi. Se ilmentää sitä, kuinka vakavaksi leikiksi pelaajat mieltävät koripallon. "Leikkiähän se urheilu on" -sanonta on viime aikoina joutunut yhä useammin pohdiskelun kohteeksi. Urheilun leikillisuus ei olekaan

niin itsestään selvää kuin se perinteisesti on käsitetty.

Tämän tutkimuksen vastaajat mieltävät koripallon pikemminkin "leikinomaiseksi" ja "iloiseksi" kuin "vakavaksi". "Sopuisuus - riittäisyys" -asteikolla määrittely osoittautui vaikeaksi ja vastausten frekvenssiltään suurin luokka oli "vaikea sana" -luokka.

Asteikkojen väliset korrelaatiot on liitteessä 14. Kuviossa 5 on kuvattuna edellisten perusulottuvuuksien tapaan taustamuuttujien mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen ulottuvuudella "leikinomainen - vakava".

KUVIO 5. Sukupuolen, sarjatason, koulutustaustan ja pelikokemuksen mukaan jaoteltujen ryhmien sijoittuminen faktoripistemäärien keskiarvoja käyttäen leikintotisuus-
ulottuvuudella

n=naiset, m=miehet

s=SM-sarja, I=I-divisioona

p=peruskoulutus, ka=keskiasteenkoulutus, kk=korkeakouluopintoja

a=0-6 vuotta, b=7-12 vuotta, c=13-20 vuotta

Leikintotisuusulottuvuudella ei ilmene taustamuuttujittain merkittäviä eroja. Hieman yllättävältä vaikuttaa se, kenties sattuman aiheuttama eroavuus, joka näyttää olevan mies- ja naispelaajien välillä tällä ulottuvuudella. Varauksin täytyy todeta vaikutelma, että naiset suhtautuvat koripalloon miehiä vakavammin. Tämä seikka saattaa viitata jo edellä esitettyyn naisten kokonaisvaltaiseen koripalloharrastukseen (ks. s. 46 ja 73).

Yksittäisiäkään asteikkoja tarkasteltaessa ei kovin merkittäviä eroja havaittu. Ainoa maininnan arvoinen johdonmukaisuus löytyi "vakava - leikinomainen" -asteikolla pelikokemuksen suhteen: kokeineimmat, yli 12 vuotta pelanneet pitivät lajia leikinomaisempana kuin kokemattomammat (keskiarvot: 0-6v pelanneet 3,8/ 7-12v 3,9/ 13-20v 4,5).

5.5.1.5. Faktorirakenteen ulkopuolelle jääneet asteikot

Faktorirakenteen ulkopuolelle jäi seitsemän laatusanaparin muodostamaa ulottuvuutta, jotka eivät neljän faktorin ratkaisussa saaneet yli .40 painokertoimia millään perusulottuvuudella. Nämä dimensiot, joita käytetty rakenne ei pystynyt selittämään olivat

"kansanomainen - epäkansanomainen"

"maskuliininen - feminiininen"

"esteettinen - epäesteettinen"

"ylevämielinen - halpamielinen"

"kaupallinen - epäkaupallinen"

"yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen"

ja "helppotajuinen - vaikeatajuinen"

Näistä neljän ensiksi mainitun kohdalla vastausten jakautuminen suurin frekvenssi osui "vaikea sanoa" -luokkaan. Lisäksi asteikolla "helppotajuinen - vaikeatajuinen" suurimmat frekvenssit osuivat luokkiin kahden puolen "vaikea sanoa" -saraketta. Vaikuttaa siis siltä, etteivät nämä laatusanaparit kovin oleellisesti kuvaa koripalloilua. Kaksi jäljelle jäänyttä ulottuvuutta arvioitiin siten, että koripallo on pikemminkin "kaupallista" ja "yksilökorosteista" kuin "epäkaupallista" ja "joukkuekorosteista".

Sisällöllisesti nämä "jäännösluokan" asteikot eivät ole kovinkaan läheisiä, mikä ilmenee asteikkojen välisistä korrelaatioista (ks. liite 14).

Sukupuolten välisiä eroja näissä faktorirakenteen ulkopuolelle jääneissä ulottuvuuksissa ilmeni "maskuliininen - feminiininen" ja "yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen" -asteikoilla. Miesten mielestä koripallo on jonkin verran maskuliinista, kun taas naiset eivät tee eroa tällä asteikolla sen paremmin maskuliinisuuden kuin feminiinisyyskään suuntaan (keskiarvot "maskuliininen - feminiininen" -asteikolla: miehet 3,0/ naiset 4,0). Naiset, jotka tuntuvat olevan enemmän joukkuesuuntautuneita kuin miehet (ks. kappale 5.2.2.) mieltävät koripallon selvästi joukkuekorosteisemmaksi ("yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen" : miehet 4,0/ naiset 4,7). (ks. liite 16)

I-divisioonan ja SM-sarjan välisiä eroja näillä "jäännöasteikoilla" ilmeni "kaupallinen - epäkaupallinen", "ylevämielinen - halpamielinen" ja "yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen" -ulottuvuuksilla. Yleisömäärät mestaruussarjassa ovat suuremmat ja se on näkyvämmän esillä joukkotiedotusvälineissä, joten sen mainosarvo kaupallisessa mielessä on parempi kuin I-divisioonan. Oltelutapahtumat ovat SM-sarjassa kaupallisempia, niinpä näiden kahden tason pelaajien mieltämässä koripallon sisällöllisessä olemuksessaakin on eroa vuutta tältä osin siten, että SM-sarjan pelaajat pitävät lajia jonkin verran "kaupallisena", kun taas ykkösdivisioonalaiset näkevät sen pikemminkin "epäkaupallisena". Ensimmäisessä divisioonassa koripalloilevat eivät koe pelin olevan sen paremmin "ylevämielinen" kuin "halpamielinenkään". Maan pääsarjan pelaajat sen sijaan näyttävät pitävän peliä pikemminkin "ylevämielisenä" kuin "halpamielisenä". Kiinnostavuuden tekijöiden tarkastelun yhteydessä tuli esiin, että mestaruussarjalaisiin nähden I-divisioonan pelaajat ovat joukkuesuuntautuneempia (ks. s. 43). Samansuuntainen oli tulos myös "yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen" -asteikolla. Keskiarvot edellä mainituilla asteikoilla oli seuraavat:

	<u>SM</u>	<u>I-div.</u>
"kaupallinen - epäkaupallinen"	3,4	4,3
"ylevämielinen - halpamielinen"	3,6	4,0
"yksilökorosteinen - joukkuekorost."	3,8	4,3

(ks. liite 17).

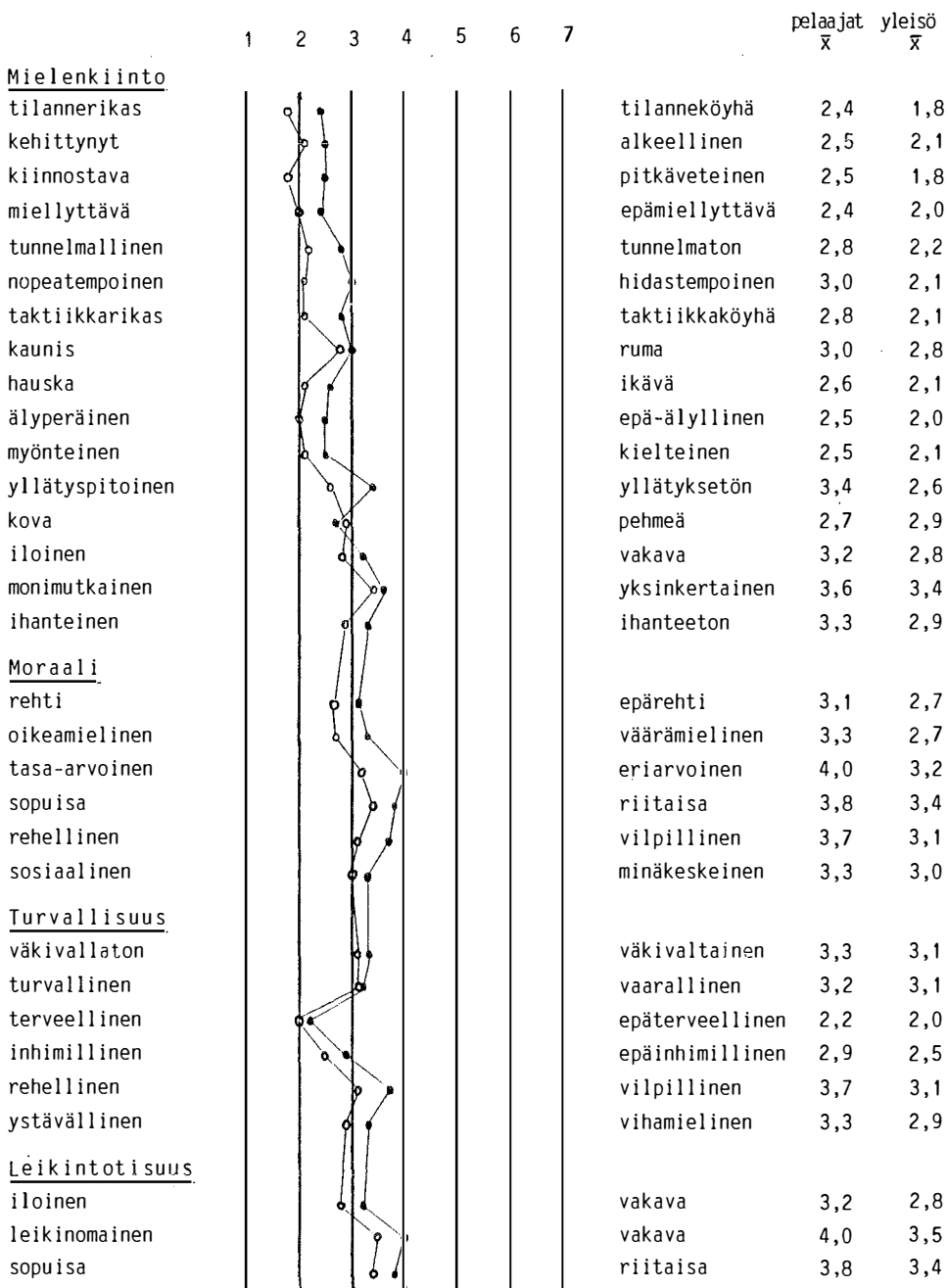
5.5.2. Pelaajien mieltämän peliolemuksen vertailu yleisön mieltämään

Tässä tutkimuksessa käytettiin täsmälleen samaa peliolemuksen kartoitusmenetelmää kuin Heinilän yleisötutkimuksessakin, jotta aukoton vertailu yleisön ja pelaajien välillä olisi mahdollinen. Tällaiseen tilanteeseen, jossa halutaan vertailla eri faktorianalyseissa saatuja tuloksia keskenään on kehitetty menetelmä, jota kutsutaan transformaatioanalyysiksi (Sänkiaho 1974, 31). Näin seikka-peräiseen faktorirakenteiden vertailuun ei kuitenkaan tämän opin- näytteen yhteydessä ryhdytty, vaan tyydyttiin vertailemaan yksit- täisten asteikkojen kohdalla ilmenneitä samankaltaisuuksia ja eroa- vuuksia.

Yleisö tarkastelee koripalloa sen sisäisen järjestelmän ulkopuolel- ta. Sieltä tekemien havaintojensa ja kokemustensa pohjalta he luo- vat omat mielikuvansa lajista. Pelissä on piirteitä, joita koko yleisö ei tunne lähemmin, vaan he mieltävät näkemyksensä sen mu- kaan, miltä ulospäin "tuntuu" ja "näyttää". Pelaajien, jotka ovat yksi sisäjärjestelmän elementeistä, näkemys perustuu selkeämmin välittömiin kokemuksiin lajistaan. Kuviossa 6 on vertailtavissa pelaajien ja yleisön peliolemusprofiilit, jotka on muodostettu as- teikkokeskiarvojen perusteella. Adjektiiviparit on ryhmitelty pe- laajatutkimuksen faktorirakenteen mukaan.

Pelaajien ja yleisön mieltämät peliolemusprofiilit myötäilevät var- sin selvästi toinen toisiaan. Yleisön mieltämä olemus tuntuu tosin kauttaaltaan olevan "positiivisempi". Erityisesti mielenkiinto- ulottuvuudella yleisön arviot ovat "positiivisempia". Esimerkiksi asteikkolla "kiinnostava - pitkäväteinen" ilmenevää eroa tarkastel- taessa todetaan, että yleisö pitää lajia pelaajia kiinnostavampana (keskiarvot yleisö 1,8/ pelaajat 2,5). Niin ikään yleisö näkee pe-

KUVIO 6. Pelaajien ja yleisön asteikkokeskiarvojen avulla muodostetut peliolemusprofiilit, kun asteikot on ryhmitelty pelaajatutkimuksen faktorirakenteen mukaan (yleisön N=451, pelaajien N=147) ○ = yleisö, ● = pelaajat

kuvio jatkuu

Muut	1	2	3	4	5	6	7	pelaajat x	yleisö x	
kansanomainen								epäkansanomainen	4,2	3,8
kaupallinen								epäkaupallinen	3,8	3,4
maskuliininen								feminiininen	3,3	3,1
yksilökorosteinen								joukkuekorosteinen	4,2	4,9
esteettinen								epäesteettinen	3,5	3,2
ylevämielinen								halpamielinen	3,6	3,3
helppotajuinen								vaikeatajuinen	3,8	3,3

lin "taktiikkarikkaampana", "nopeatempoisempana" ja "yllätyspitoisempänä".

Moraaliltaankin koripallo näyttää yleisön näkökulmasta rehdimmältä verrattuna siihen, miten pelaajat sen kokevat. Pelaajat eivät pidä lajia sen paremmin "tasa-" kuin "eriarvoisenakaan", kun taas yleisö mieltää pelin pikemminkin "tasa-arvoiseksi". Turvallisuusulottuvuudella ei käsitykset paljoakaan poikkea toisistaan, vaan kummin ryhmän mielestä koripallo on melko "terveellistä" ja "turvallista". Ymmärrettävää on, että kovasti tavoitteittensa eteen töitä tekevälle pelaajalle koripallo ei ole niin leikinomaista kuin se on yleisölle, jolle se on lähinnä ajankulua ja viihdettä. Lopuksi voidaan vielä todeta, että yleisön näkökulmasta tarkasteltuna peli näyttää "joukkuekorosteisemmalta" kuin pelaajien näkökulmasta.

6. POHDINTA

6.1. Lähtökohta ja menetelmät

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää koripallon peliolemusta ja kiinnostavuuden lähteitä, arvioida koripallon tilaa maassamme ja tuottaa tietoa Koripalloliitolle lajin suunnittelu- ja kehittämistyön pohjaksi. Ongelma-asettelu oli niin monitahoinen, että asioiden selkeään jäsentelyn kannalta oli tärkeitä käyttää tutkittavien ilmiöiden relevantit elementit yhteennivovaa viitekehystä. Tällainen viitekehys muodostettiin systeemiajattelun periaatteita noudattaen.

Peliolemusta koskevien aikaisempien tutkimusten puute asettaa tämän käsitteellisen ilmiön tutkimiselle menetelmällisiä ongelmia. Miten mitata peliolemusta? Tutkimuksessa käytetyn Heinilän valitseman peliolemuksen mittausmenetelmän toimivuuden arviointi jää mahdollisten jatkotutkimusten tarkasteltavaksi. Menetelmä perustuu Osgoodin semanttiseen differentiaaliin, josta Osgood itse on todennut, että ko. menetelmällä saadaan kartoitettua tarkasteltavan ilmiön merkittävyydestä vain pieni luonnostelunomainen alue (Osgood 1979, 39). Kriittisesti arvioiden voidaan todeta, että peliolemuksen selvittäminen käytetyllä menetelmällä jää pinnalliseksi ja luonnostelunomaiseksi. Peliolemuksesta ei kuitenkaan aikaisemmista tutkimuksista ole saatu edes luonnostelunomaista kuvaa, joten nyt saatua tietoa voitaneen pitää "pioneeritietona".

Tutkimuksen perusjoukko valittiin harkinnanvaraisesti, eikä tilastollisia menetelmiä käytetty, joten tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkia koripallon harrastajia koskeviksi. Tutkimus oli ns. kokonaistutkimus maamme parhaiten seurajoukkueitten suomalaisista pelaajista, joten heidän suhteen tulokset ovat yleispäteviä.

Ongelma-asettelussa otettiin huomioon Koripalloliiton intressit ja tästä johtuen eräät kyselyn osiot suunniteltiin antamaan suoraa tietoa käytännön valmennus- ja kehittämistyöhön, kuten esimerkiksi koripallotason arviointia koskeva osio.

Eräät kyselyn osiot jätettiin pois, koska ne eivät irrallisuutensa vuoksi sopineet tämän työn muodostamaan kokonaisuuteen. Pois jätetyistä osioista (kysymykset 7,8 ja 15) on kuitenkin tarkoitus tehdä erillinen raportti.

6.2. Tulokset

Systemisessä lähestymistavassa muodostaa keskeisen alueensa järjestelmän suhde ympäristöönsä. Koripalloilun järjestelmän kannalta relevantti ympäristö muodostuu sitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen alajärjestelmistä. Tässä tutkimuksessa ei yhteiskuntaa kokonaisuudessaan eikä siihen kuuluvaa fyysistä ympäristöä tarkasteltu lähemmin. Yhteiskuntaa pidettiin lähinnä yläkäsitteenä, jonka arvojen ja normien puitteissa koripalloilun järjestelmä toimii ja jonka vaikutus koripalloilijoihin, heidän arvoihinsa ja mieltämäänsä pelin olemukseen on ilmeinen. Tässä kohtaa on syytä huomauttaa, että tutkimuksen perusjoukosta jätettiin tarkoituksellisesti ulkomaalaisvahvistukset pois.* Syynä tähän poisjättöön oli se, että heidän omaksumansa käsitykset ovat pohjimmiltaan peräisin eri kulttuureista ja yhteiskunnista, mikä olisi saattanut aiheuttaa tuloksissa vääristymiä.

Koripalloilun järjestelmän ja pelaajan kannalta keskeisiä yhteiskunnan alajärjestelmiä ovat sosiaalinen järjestelmä, koulujärjestelmä, perhe/koti, joukkotiedotus, liikuntajärjestelmä ja penkkiurheilujärjestelmä (ks. kuvio 1). Näistä alajärjestelmistä viisi ensimmäistä oli tarkastelun kohteena koripalloon sosiaalistumisen yhteydessä. Koripalloon sosiaalistumista tarkasteltiin lähinnä siltä pohjalta, ketkä olivat tärkeimmät vaikuttajat koripalloharrastuksen aloittamiselle. Saadut tulokset noudattelivat aikaisempia yleensä urheiluun sosiaalistumista tarkastelleiden tutkimusten tuloksia, joiden mukaan sosiaalisen järjestelmän elementtien eli ystävien ja vertaisten; liikuntajärjestelmän elementtien eli tässä tapauksessa urheiluseuran; koulujärjestelmän ja kodin vaikutukset ovat keskeisiä. Yhteiskunnan alajärjestelmillä on siis merkittävä asemansa nuorten urheiluun ja niin myös koripalloon sosiaalistumisessa. Annettuihin vaihtoehtoihin olisi ollut syytä ottaa mukaan myös valmentaja, joka tosin saattaa sisältyä urheiluseu-

* Olin (1984) on tutkimuksissaan paneutunut Suomessa pelaaviin ulkomaalaiskoripalloilijoihin liittyvään problematiikkaan.

ran vaikutuksen sisälle. Aikaisemmissa selvityksissä tämä liikuntajärjestelmän elementti on nimittäin osoittautunut varsin keskeiseksi vaikuttajaksi. Tosin nämä aikaisemmat tutkimukset, joita tarkasteltiin olivat pääasiassa Yhdysvalloista, jossa valmentajan toimenkuva ja heidän toimintamahdollisuutensa ovat toisenlaiset kuin meillä Suomessa. USA:ssa vallitsevassa järjestelmässä valmentajat toimivat kouluissa, jossa vaikutusmahdollisuudet nuorten harrastuksiin ovat oleellisesti erilaiset verrattuna tyyppisen suomalaisen valmentajan mahdollisuuksiin.

Suomalaisella koulujärjestelmällä on oma erikoisuutensa, joka omalta osaltaan vie nuorten koripalloharrastusta eteenpäin: "Terveet Ympyrät". Olisi mielenkiintoista tietää, miten merkittävä vaikutus koripallokiinnostuksen syntyyn tällä Koripalloliiton Oy Alko Ab:n tuella järjestämällä jo yli kymmenen vuotta jatkuneella kilpailujärjestelmällä on. Oletettavasti vaikutus on huomattava, sillä tähän kilpailuun osallistuu vuosittain arviolta 35-40 000 koululaista (Salmi 1985, 205). Tämän tutkimuksen tuloksista ei edellä esitetty olettaimus saa varauksetonta tukea ainakaan "Terveet Ympyrät" -toiminnan alkuajoilta, sillä pelaajat, joilla on pelikokemusta sarjapelaamisesta 7-12 vuotta eli ovat aloittaneet samoihin aikoihin, kun "Terveet Ympyrät" -toiminta aloitettiin, arvioivat koulun (sisältää koulun yleensä, kaverit ja koulun liikunnanopettajan) vähemmän merkittäväksi vaikuttajaksi kuin kokeneemmat tai kokemattomammat pelaajat. Voimakkain vaikutus näyttää koululla olleen pelaajiin, jotka ovat kaikkein kokeneimpia eli pelanneet 13-20 vuotta ja näin ollen ovat aloittaneet jo ennen kuin "Terveet Ympyrät" -toiminta oli aloitettu. (ks. s.39)

Joukkotiedotuksen osuus koripalloiluun sosiaalistumisessa ei ollut kovinkaan voimakas, mutta varsin selvältä näyttää, että nuoret kaipaavat idoleja ja näin ollen suosikkijoukkueen ja suosikkipelaajan merkitys saataa nuorelle olle huomattavan suuri. Tässä yhteydessä joukkotiedotuksen merkitys voi olla keskeinen. Onkin oletettavissa, että tämän yhteiskunnan alajärjestelmän osuus urheiluun sosiaalistumisprosessissa tulee tulevaisuudessa lisääntymään. Tällä hetkellä pojille on enemmän tarjolla idoleja kuin tytöille. Miesten otteletut ovat enemmän esillä tiedotusvälineissä ja paikallisia miesten

otteluita pidetään yleensä merkittävämpinä tapahtumina kuin naisten otteluita. Koripalloileville tytöille ei toistaiseksi ole paljoakaan ollut tarjolla karsimaattisia pelaajattaria, jotka voisi kelpuuttaa ihanteiksi. Naisten asema koripalloilussa kaiken kaikkiaan, kuten urheilussa yleensäkin ei ole tasavertainen miesten kanssa. Koripalloilu vaikuttaa Suomessa kuitenkin olevan jo yleisesti hyväksytty laji myös naisten harrastettavaksi. Aikaisempien tutkimusten mukaan tytöt tarvitsevat enemmän tukea urheiluharrastukseen taistelussa sosiaalista ilmapiiriä vastaan kuin pojat (Smith 1979, 99). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, ettei tällaista paineita aiheuttavaa sosiaalista ilmapiiriä naiskoripalloilun ympärillä enää esiinny. Tosin koripalloa harrastamaan alkaneet naiset tuntuvat olevan kokonaisvaltaisemmin kiinnostuneita lajistaan kuin miehet.

Joukkotiedotuksen elementeistä tarkasteltiin lähemmin päivälehtien koripalloaiheiden kiinnostavuutta. Pelaajia kiinnostaa heitä välittömimmin koskettelevat aiheet, kuten tilastot, otteluselostukset ja pelaajahaastattelut. Koripallon sääteilyjärjestelmää (erotuomarihaastattelut), koripallo-organisaatiota (koripalloseura ja järjestötyö) ja koripallohistoriaa käsittelevät aiheet kiinnostivat pelaajia vähiten.

Penkkiurheilujärjestelmää ei tarkasteltu tämän tutkimuksen yhteydessä lainkaan eräitä vertailuja lukuunottamatta, sillä siihen keskityttiin tämän koripallotutkimusprojektin toisessa Heinilän tekemässä yleisöön kohdistuneessa osassa.

Yhteiskunnan alajärjestelmien jälkeen seuraavan alemman hierarkisen tason käytetyssä systeemikehikossa muodostaa koripalloilun järjestelmä, jota tutkimusaiheesta johtuen tarkasteltiin nimenomaan pelaajan kannalta. Tämän järjestelmän elementeistä tässä yhteydessä jäivät lähemmän tarkastelun ulkopuolelle valmentaja, vastajoukkue, koripallo-organisaatio ja yleisö, joita tosin eräissä yhteyksissä sivuttiin ja joista jälkimmäisen tarkastelu on, kuten edellä mainittiin projektin toisen osan aiheena. Pelaajan omaa joukkuetta käytettiin taustamuuttujien muodostamisessa, sillä vastaajan joukkueen perusteella määriteltiin sukupuoli ja sarjataso. Lisäksi

omaa joukkuetta sivuttiin sen avujen ja heikkouksien arvioinnissa, tasoarvioinnissa sekä koripallon kiinnostavuustekijöitä tarkasteltaessa. Tasoltaan ja avuiltaan pelaajat arvioivat oman joukkueensa varsin positiivisesti. Vertailun kohteeksi on oletettavasti valittu muut sarjan joukkueet ja niiden pelaajat eikä maailman huipputaso. Tyytyvätkö pelaajat liian helposti kansalliseen tasoon? Tosin yleisöön nähden pelaajat osoittautuivat kriittisemmiksi ja se on positiivinen asia, sillä tällöin voi toivoa myös kehitystä parempaan. Puolustamiseen liittyvät rakennepiirteet, kuten puolustustahto, heittotorjunnat, miesvartiointi ja syöttökatkot, saivat miespelaajilta arvostelua osakseen. Parantamisen varaa tuntui olevan myös syöttöpelissä ja pelitempossa, varsinkin hyökkäyspelin nopeudessa. Naisilla eniten arvostelua saivat eri rakennepiirteistä osakseen lähinnä taidokkuuden rakennepiirteet, kuten heittotorjunnat, harhautustaito, pallotaituruus ja syöttöpelit. Huonojen joukkoon jäivät myös yllätyksellisyys ja draamaattisuus, mikä antaa aiheen olettaa, että naisten taso mestaruussarjassa on varsin epätasainen.

Valmentajien on syytä ottaa edellä mainitut tiedot huomioon valmennusta suunnitellessaan. Valmennuksen kannalta mielenkiintoista tietoa saatiin niin ikään, kun verrattiin huippukoripalloilijalta vaadittavia ominaisuuksia vastanneen pelaajan arviointeihin omasta joukkueestaan. Miehillä suurimmat puutteet tuntuvat olevan tilanteiden oivaltamisessa, mikä edellyttää hyvää pelisilmää ja oivalluskykyä, kuin myös ketteryydessä, nopeudessa ja sinnikkyudessa. Samoin yhteistoimintakyky kaipaasi kehittämistä. Naisten puutteet olivat lähes samoja kuin miehillä, mutta edellisten lisäksi näyttää heiltä puuttuvan myös uskallusta ja rohkeutta.

Kiinnostavuustekijöiden tarkastelussa eniten kiinnostavuuteen vaikuttaviksi tekijöiksi osoittautuivat joukkuehenki ja joukkueessa toimimisen antamat myönteiset palautteet. Heinilä on arvioinut, että joukkuelajit vievät yhä enemmän harrastajia yksilölajeilta: "Palloilu näyttää lajiryhmänä nivoutuvan hyvin ns. modernin yhteiskunnan elämänmuotoon ja vastaavan nykynuorison monipuolisempia urheilullisia intressejä." (Heinilä 1985b, 21). Joukkuelajeissa urheilija kokee voimakkaan me-hengen, jonka vaikutuspiiriin päässyt kokee sen miellyttävänä joskus jopa šokeeravana. Tappion kokemi-

nen ryhmässä on lievempää: tappion yli on helpompi päästä, kun se koetaan ryhmässä eikä yksilönä.

Koripalloilua ja etenkin ottelutapahtumaa säätelee säätelyjärjestelmä, jonka elementtejä ovat erotuomarit ja toimitsijat. Toimitsijat jätettiin tässä yhteydessä tarkastelun ulkopuolelle. Erotuomaritoiminta arvioitiin tasoarviointien yhteydessä selvästi huonoimmaksi rakennepiirteeksi sekä pelaajien että yleisön keskuudessa. Tämä on kuin suora toimintaohje Koripalloliitolle: erotuomaritoiminnan parantamiseen on syytä paneutua huolella. Kun vielä mainitaan, että etenkin miespelaajilla tuntuisi olevan parantamisen varaa sääntökunnioituksessa, voidaan todeta, että säätelyjärjestelmään sisältyy problematiikkaa, joka edellyttäisi lähempää tarkastelua.

Käytetyssä tarkastelukulmassa on keskeisimpänä koripalloilun järjestelmän elementtinä pelaaja. Koripalloilijan muotokuvaa piirrettiin iän, siviilisäädyn, pelikokemuksen ja koulutustaustan perusteella. Saadut tulokset olivat koko lailla odotetun kaltaiset: koripalloilija on iältään hieman yli 20-vuotias, naimaton, pelannut kymmenkunta vuotta ja on varsin hyvin koulutettu. Naiset olivat odotetusti keskimäärin nuorempia ja vähemmän pelanneita. Koripalloilun maine koululais- ja opiskelijapelinä sai tukea, sillä verrattuna ikätovereihinsa ovat koripalloilijat melko selvästi korkeamman koulusivistyksen omaavia. Mielenkiintoista olisi tehdä edellä mainittujen piirteiden osalta vertailuja muiden urheilulajien harrastajiin nähden. Erityisesti kiinnostavaa olisi vertailla eri palloilulajeja keskenään.

Tutkimuksen haasteellisimman osuuden muodosti sen tarkastelu, miten käytetyn tarkastelukulman keskeisin elementti eli pelaaja mieltää koripallon sisällöllisen olemuksen. Tehtävä oli haasteellinen ennen kaikkea tutkimattomuutensa vuoksi: ei ollut käytössä aikaisempien selvitysten tuloksia eikä sisäänajettua tutkimusmenetelmää. Käsitteellisesti koripallopeli voidaan jakaa kahteen osaan: ulkoiseen muotoon ja sisällölliseen olemukseen. Muotoseikkoja ei tarkasteltu tässä yhteydessä, vaan pyrittiin pureutumaan nimenomaan pelin sisäiseen olemukseen, peliolemukseen.

Faktoriansalyysillä pelkistettiin 35 adjektiiviparin muodostama semanttinen avaruus neljäksi perusulottuvuudeksi, jotka selittivät koko varianssista vajaat 40%. Saadut neljä perusulottuvuutta olivat selkeitä ja ne nimettiin seuraavasti: 1) mielenkiintoulottuvuus, 2) moraaliulottuvuus, 3) turvallisuusulottuvuus ja 4) leikintotisuusulottuvuus. Mielenkiintoulottuvuuden osuus käytetyssä faktoriratkaisussa painottui voimakkaasti, sillä sen selitysosuus yhteisvarienssista oli lähes 60%. Taustamuuttujien mukaan jaoteltujen ryhmien välillä eri perusulottuvuuksilla ilmenneet erot olivat varsin pieniä. Ainoa selvä ero oli mies- ja naispelaajien välillä "turvallisuus - vaarallisuus" -ulottuvuudella. Miesten kovempi arvomaailma heijastuu koripalloon ja sen peliolemukseen: naiset arvioivat koripallon sisällölliseltä olemukseltaan merkittävästi turvallisemmaksi kuin miehet. Viitteitä siitä, että vaatimustason kohotessa peli kovenee ja rehtiys vähenee, saatiin moraaliulottuvuutta tarkasteltaessa. Naisten peli vaikuttaa olevan miesten peliä rehdimpää ja vastaavasti I-divisioonan peli tuntuu olevan rehdimpää verrattuna mestaruussarjan peliin. Suuntaa antavina voidaan pitää eroja, jotka havaittiin miesten ja naisten välillä mielenkiinto- ja leikintotisuusulottuvuudella. Naiset tuntuvat suhtautuvan peliin vakavammin ja pitävät sitä kiinnostavampana kuin miehet, mitkä seikat taas tukevat aikaisemmin esille tullutta näkemystä, että naiset ovat kokonaisvaltaisemmin kiinnostuneita harrastamaan lajista. Mielenkiintoulottuvuudella tuli esiin myös se, että koripallo I-divisioonassa ei ole niin kiinnostavaa kuin SM-sarjassa. Toinen tällä ulottuvuudella tehty mielenkiintoinen havainto oli se, että kaikkein kokeneimmat ovat vähitellen kyllästyneet koripalloon eivätkä pidä sitä enää niin mielenkiintoisena kuin kokeuttomammat pelaajat.

Kuvaamalla peliolemus profiilina voitiin esittää kaikki asteikot samassa kuviossa, mikä helpotti yleiskuvan saamista. Arvioinneissa asteikkojen ääripäät jäivät lähes koskemattomiksi, mikä on yleinen ilmiö tällaista menetelmää käytettäessä. Pelaajien arviot olivat kaiken kaikkiaan melko varovaisia, mutta kauttaaltaan positiivisia. Verrattuna yleisötutkimuksesta saatuun profiiliin pelaajien mieltämän peliolemuksen profiili oli muodoltaan lähes samanlainen. Yleisön arviot eivät tosin olleet niin kriittisiä kuin pelaajien.

Arvioitaessa käytetyn peliolemuksen mittausmenetelmän toimivuutta jäi sellainen mielikuva, että Osgoodin lupaama luonnostelunomainen kuva saatiin ja näin ollen menetelmä täytti sille asetetut tehtävät. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö menetelmässä olisi kehittämisen varaa. Menetelmä pyrittiin pitämään niin yleisluontoisena, ei-lajispesifinä, että sitä voitaisiin käyttää muittenkin lajien peliolemusta selvittäessä.

Sisäisen olemuksen kuvaa pyrittiin selventämään em. menetelmän lisäksi myös tarkastelemalla koripallon kiinnostavuuden tekijöitä ja pelikäsityksiä. Edellä tuli jo esiin, että joukkuehenki ja joukkueessa toimimisen antamat myönteiset kokemukset ovat tärkeimpiä kiinnostavuuden tekijöitä koripallossa. Joukkueetiköiden jälkeen tulivat kiinnostavuuden tärkeydessä koripallon itsensä tarjoamat piirteet eli pelin älylliset ja taidolliset vaatimukset sekä hyväkuntoisuuden kokemus. Tästä voisi vetää sellaisen johtopäätöksen, että vastanneet ovat kiinnostuneita ennen kaikkea joukkuelajista ja vasta toisaalta nimenomaan koripallost.

Naiskoripalloilijoille olivat erityisen tärkeitä kiinnostuksen lähteitä joukkueetiköt ja rehtiys. On ilmeistä, että naisten arvomaailmassa ja normistossa rehtiys, toveruus ja joukkuehenki ovat keskeisempiä kuin miehillä. Rehdin pelin keskeisempi asema naisten arvomaailmassa huomattiin myös, kun verrattiin miesten ja naisten pelikäsityksiä. Samansuuntainen oli tulos myös peliolemuksen mieltämistä kuvaavien muuttujien yhteydessä. Kun otetaan vielä huomioon sarjatasojen välinen vertailu rehdin pelin arvostuksessa ja huomataan, että alemmalla tasolla rehti peli on jonkin verran arvostetumpaa, niin voitaneen todeta, että vaatimustason kohotessa peli kovenee. Pelikäsitysten tärkeysjärjestys muotoutui pelaajilla muuten samaksi kuin yleisötutkimuksessa, mutta kahden viimeisen järjestys vaihtui. "Kovaotteisuus" nousi "viihteellisyyden" edelle. Koripallon yleisöviihtyvyyden ja katsojalukujen parantamiseksi pitäisi pelaajien pelata kaikesta päätellen enemmän yleisölle, ottaen heidän viihteellisyys toivomuksensa huomioon. Tosin yleisökin on nimenomaan kiinnostunut ensisijassa taidokkuudesta ja vauhdik-

kuudesta eli mikäli näitä kahta piirrettä pystytään kehittämään on todennäköistä, että yleisönkin kiinnostus lisääntyy.

Kaiken kaikkiaan on todettava, että käytetty tutkittavien ilmiöiden kannalta relevantit elementit yhteennivova systeemiajatteluun pohjautunut viitekehys oli tutkijan kannalta varsin käytännöllinen. Ennen kaikkea sen hyödyllisyys tuli esiin elementtien yhteennivojana, jolloin monimutkainen kokonaisuus oli helpommin hallittavissa. Eräät viitekehysten elementit jäivät lähemmän tarkastelun ulkopuolelle, kuten esimerkiksi valmentajat, vastajoukkue ja säätelystä järjestelmä, mutta näidenkin tarkastelussa voitaisiin muissa yhteyksissä käyttää kyseisenlaista viitekehystä, jolloin vasta pystyttäisiin luomaan kattava kokonaiskuva koripalloilun järjestelmästä ja sen relevantista ympäristöstä. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset on esitetty käytetyn systeemimallin avulla kuviossa 7.

6.3. Ehdotuksia jatkotutkimuksiksi

Tämä tutkimus oli esitutkimuksen luonteinen ja sen tarkoituksena oli selvittää koripallon sisäistä olemusta. Koripalloliitto toimi eräänlaisena pelin avaajana tehdessään aloitteen tähän tutkimusprojektiin, jonka osa tämä työ on. Alkaisemmissa yhteyksissä on viitattu jatkotutkimuksiin, joita voitaisiin tehdä eri lajeista, jotta mahdollistettaisiin lajien välinen vertailu. Erityisen mielenkiintoinen olisi vertailu eri joukkuepelien välillä.

Edellä viitattiin myös koripalloilun järjestelmän kunkin elementin lähempään tarkasteluun käytetyn viitekehysten puitteissa. Erityisesti koripalloilun säätelystä järjestelmä osoittautui varsin ongelmalliseksi elementiksi. Erotuomaritoiminta sai varsin voimakasta arvostelua osakseen. Jatkotutkimuksissa voitaisiinkin paneutua erotuomaritoimintaan ja siinä esiintyvään problematiikkaan.

Tässä tutkimuksessa oli alunperin tarkoitus tehdä vertailuja TUL:n ja SVUL:n pelaajien pelikäsitysten välillä kuin myös menestyneiden ja vähemmän menestyneiden joukkueiden välillä. Tällaisiin vertailuihin ei saatu aineisto kuitenkaan antanut mahdollisuuksia. Käytetty sarjataso eroavuus SM-sarjan ja I-divisioonan kärjen välillä

Y H T E I S K U N T A

Fyysinen ympäristö
-harrastusmahdollisuudet

SOSIAALINEN JÄRJ
-tärkein koripallo-
kiinnostuksen synnyn
"vaikuttaja"

KOULLÄRJESTELMÄ
-kolmanneksi tärkein
"vaikuttaja"

PERHE/KOTI
-neljänneksi tärkein
"vaikuttaja"

JOUKKOTIEDOTUS
-ei keskeinen "vaikuttaja"
-kiinnostavimmat lehti-
aiheet: peli- ja pelaaja-
tilastot, otteluselostukset
ja pelaajahaastattelut

LIITKUNTAJÄRJESTELMÄ
-urheiluseura toiseksi tärkein
"vaikuttaja"

PENKKIURHEILUJÄRJESTELMÄ
-ks. Heinilän yleisö-
tutkimus

KORIPALLOPELI

Sisäinen olemus

Ulkoinen muoto

- Perusolotuvuudet :
- 1) mielenkiinto
 - 2) moraalii
 - 3) turvallisuus
 - 4) leikintotisuus
- Pelikäsitysten tärkeysjärjestys :
- 1) taidokkuus
 - 2) vaundikkuus
 - 3) rehti peli
 - 4) kovaaotteisuus
 - 5) viihteellisuus
- vaatimustason noustessa peli "kovenee"
- naisilla "pehmeämpiä" arvot
- naispelaajat totaalisemmin/konkr.järj. kiinnostuneita koripalloilijoita

- muodolliset säännöt
- normit
- pelin idea
- valtarakenne
- taktiikat
- palkinnot

Virallinen
konkr.järj.

SISÄJÄRJESTELMÄ

ULKOJÄRJESTELMÄ

VALMENTAJA

JOUKKUE
-joukkueet tasoltaan varsin hyviä
-joukkuehenki ja joukkueessa toimiminen tärkeiltä kiinnostuksen lähteiltä

VASTAJOUKKUE
-taso varsin erotasainen varsinkin naisilla

PELAAJA
-keskimäärin hieman yli 20-vuotias, naimaton, pelannut n. kymmenen vuotta ja on varsin hyvin koulutettu
-naiset keskimäärin nuorempia ja vähemmän pelanneita

YLEISÖ
-ks. Heinilän yleisö-
tutkimus

SÄATELYJÄRJ.
-erotuomaritoiminta tasoltaan huonoa
-vaatii iisäselvitystä

KORIPALLO-ORGANISAATIO
-kilp.j.
-kans.v. toiminta

KORIPALLOILUN JÄRJESTELMÄ (pelaajan kannalta)

Kuvio 7. Tutkimuksen keskeisimmät tulokset käytetyn systeemi-mallin avulla esitettyinä

olisi voinut olla suurempi, jotta vaatimustasossa olisi ollut merkittävämpi ero, mikä taas oletettavasti olisi aiheuttanut eroja pelikäsityksissä ja pelin mieltämisessä. Niinpä jatkotutkimuksissa kannattaisi valita selvästi eritasoisempien joukkueiden pelaajat tarkastelun kohteeksi ja paneutua aineiston keruu vaiheessa siihen, että vertailut keskusliittojen ja menestyksen suhteen olisi jatkossa mahdollista.

"Terveet Ympyrät" -järjestelmä on omintakeista koripalloilua eteenpäin vievää toimintaa, mutta sen vaikutuksista koripallon harrastamiseen ja lajin tuntemukseen ei ole tarkempaa tietoa. Yhtenä mielenkiintoisena jatkotutkimuskohteena voitaisiinkin tarkastella "Terveet Ympyrät" -toimintaa ja sen vaikutuksia.

Peliolemuksen analysointi on vaikea tehtävä. Olemuksen syvällisempi tarkastelu edellyttää tehokkaampien ja syvemmältä luotaavien menetelmien kehittämistä. Tätä tutkimusta ja Heinilän yleisötutkimusta voitaneen pitää pelinavauksena lajiolemuksen tutkimusmenetelmien kehittelyssä.

LÄHTEET

- ALLISON, M.T. & LUSCHEN, G. (1979) A comparative analysis of Navaho indian and Anglo basketball sport systems. *International Review of Sport Sociology*, 14, 3-4, 76-86.
- BLANCHARD, K. (1983) Basketball and the culture-change process: The Rimrock Navajo case. Teoksessa Harris, J.C. & Park, R.J. (eds.) *Play, games, and sports in cultural context*. Human Kinetics Publishers, Inc. Champaign, Illinois. s. 473-484.
- BUCKLEY, W. (1967) *Sociology and modern systems theory*. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.
- BUCKLEY, W. (1968) Society as a complex adaptive system. Teoksessa Buckley, W. (ed.) *Modern systems research for the behavioral scientist*. Chicago. s. 490-513.
- CACHAY, K. (1978) *Sportspiel und Sozialisation*. Verlag Karl Hofmann, Schorndorf.
- D'AGOSTINO, F. (1981) The ethos of games. *Journal of the philosophy of sport*. VIII, 7-18.
- FÖLDESI, T. (1984) Marriage changes and social status of top female athletes in Hungary. *International Review of Sport Sociology*, 19, 1, 74-61.
- GREENDORFER, S.L. (1978) Socialization into sport. Teoksessa Oglesby, C.A. (ed.) *Women and sport from myth to reality*. Lea & Febiger. Philadelphia. s. 115-140.
- HAERLE, R.K. (1975) Career patterns and career contingencies of professional baseball players: an occupational analysis. Teoksessa Ball, D.W. & Loy, J.W. (eds.) *Sport and social order*. Addison-Wesley Publishing Company. Massachusetts. s. 457-519.
- HEINILÄ, K. (1964) Voimistelunopettajat ja liikuntakasvatus oppikoulun sosiaalisessa järjestelmässä. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia n:o 39.
- HEINILÄ, K. (1966) Istuva ja liikkuva ylioppilas. *Stadion*, 3,4, 4-34.
- HEINILÄ, K. (1974) *Urheilu - ihminen - yhteiskunta*. Gummerus. Jyväskylä.

- HEINILÄ, K. (1976) Urheilun sosiologia. Teoksessa Rantala, R. ja Siukonen, M. (toim.) Urheilutieto, osa 2. Oy Scandia-kirjat Ab, Jyväskylä. s. 804-824.
- HEINILÄ, K. (1985a) Koripallo penkkiurheiluna. Julkaisematon tutkimus.
- HEINILÄ, K. (1985b) Lajitarjonta urheilussa lisääntyy. Teoksessa Arponen, A.O. & Pekkanen, O. (toim.) Urheilun tulevaisuus. SVUL, Helsinki. s. 18-29.
- HILL, R. (1971) Modern systems theory and the family. Social science information, X-5, 7-26.
- HOMANS, G.C. (1950) The human group. Harcourt, Brace & World, Inc. USA.
- HUSU, L. (1980) Kulttuurierot ja semanttinen differentiaali. Sosiologia, 17, 2, 110-117.
- ISOHANNI, M. (1984) Systeemitheoria ja sen soveltaminen terapeuttiiseen yhteisöön. Duodecim, 100, 1297-1304.
- KAUFMAN, H.J. (1959) The semantic differential: a critical appraisal. Public opinion quarterly, 23, 437-438.
- KENYON, G.S. & McPHERSON, B.D. (1973) Becoming involved in physical activity and sport: a process of socialization. Teoksessa Rarick, G.L. (ed.) Physical activity human growth and development. Academic Press, Inc. New York. s. 303-332.
- KOSKI, P. (1984) Yleisön ääni "koriksen" puolesta. Julkaisematon tutkimusraportti.
- KUUSINEN, J. (1966) Change in the structure of personality ratings according to the relevance of objects. Kasvatustieteellinen tutkimuskeskus, selostesarja 22/1966.
- KUUSINEN, J. (1969) Factorial invariance of personality ratings. The scandinavian journal of psychology, 10, 33-44.
- KÄMÄRÄINEN, K. (1978) Sosiologia - liikunta - liikuntasosiologia. Jyväskylän yliopisto liikuntasuunnittelun laitos tutkimuksia n:o 19.
- LAAKSO, L. (1981) Lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristö aikuisiän liikuntaharrastusten selittäjänä: retrospektiivinen tutkimus. Studies in sport, physical education and health 14, University of Jyväskylä, Jyväskylä.

- LAAKSO, L. & VUOLLE, P. (1980) Liikunnan toteutumiseen vaikuttavista yksilöllisistä ja yhteiskunnallisista tekijöistä. Teoksessa Heikkinen, E. & Vuori, I. Liikunta ja terveys. Tammi, Helsinki. s. 269-281.
- LAINEN, U. (1982) Systeemiajattelusta. Teoksessa Systeemit - kybernetiikka - informaatio. Otapaino, Espoo. s. 31-79.
- NORDENSTRENG, K. (1969) Toward quantification of meaning. An evaluation of the semantic differential technique. Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia, sarja B, nide 161.
- OLIN, K. (1984) Foreign star-recruit-players as immigrants: Finnish basketball as an illuminative example. University of Jyväskylä Department of Sociology and Planning for Physical Culture Research Reports n:o 31. Jyväskylä.
- OSGOOD, C.E. (1979) Focus on meaning. Mouton Publishers, The Hague.
- OSGOOD, C.E. , MAY, W.H. & MIRON, M.S. (1975) Cross-cultural universals of affective meaning. University of Illinois Press, Urbana.
- OSGOOD, C.E. , SUCI, G.J. & TANNENBAUM, P.H. (1957) The measurement of meaning. University of Illinois, Urbana.
- OSGOOD, C.E. , SUCI, G.J. & TANNENBAUM, P.H. (1969) The measurement of meaning. Teoksessa Snider, J.G. & Osgood, C.E. (eds.) Semantic differential technique. Aldine Publishing Company, Chicago.
- PELTOKALLIO, P. (1982) Tyypilliset urheiluvammat. Gummerus, Jyväskylä.
- PITKÄNEN, L. (1961) "Semantic differential" -menetelmä ja sen sovellutusalueet. Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu psykologian laitos 1961/n:o 35.
- SALMI, P. (toim.) (1985) Koripallokirja 1985/86. Suomen Koripalloliitto, Helsinki.
- SILVENNOINEN, M. (1971) Millaiseksi ylioppilaat semanttisesti kuvailivat harrastamiaan suosituimpia liikuntalajeja. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- SMITH, M.D. (1979) Getting involved in sport: sex differences. International Review of Sport Sociology, 14, 2, 93-101.
- SNYDER, E.E. & SPREITZER, E. (1983) Social aspects of sport. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.

- SPREITZER, E. & SNYDER, E.E. (1976) Socialization into sport: An exploratory path analysis. *Research Quarterly*, 47, 2, 238-245.
- SUOMEN TILASTOLLINEN VUOSIKIRJA 1984 (1985) , Tilastokeskus, Helsinki.
- SÄNKIAHO, R. (1974) Temput ja kuinka ne tehdään. Monimuuttujamenetelmät kansan palvelijoina. Kasvatustietiedien tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 220. Jyväskylä.
- VALKONEN, T. (1976) Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. Gaudeamus, Helsinki.
- WIIIO, O.A. (1977) Viestinnän perusteet. Weilin & Göös, Espoo.
- WIIIO, O.A: (1981) Järjestelmänäkemykset, yksi tieteen uusista viitekehyksistä. Teoksessa Yhteisönä elämisen ongelma: *Studia Generalia* -esitelmäsarja; yhdeksän tunnetun suomalaisen tiedemiehen puheenvuoro. WSOY, Juva. s. 9-22.
- VUOLLE, P. (1968) Semanttinen differentiaali ja sen soveltaminen liikunnan elämyssisältöä määritettäessä. *Stadion*, 5, 3, 23-27.
- VUOLLE, P. (1977) Urheilu elämänsisältönä. Menestyneiden urheilijoiden elämänura kilpailuvuosina. *Studies in sport, physical education and health* 10, University of Jyväskylä, Jyväskylä.
- VUORI, I. , KIRJONEN, J. & SAVONEN, L. (toim.) (1969) Urheiluvalmennuksen perustiedot. Suomen Olympiakomitea, Gummerus, Jyväskylä.

SUOMEN KORIPALLOLIITTO

Topeliuksenkatu 41. 00250 Helsinki 25

Arvoisa koripallojoukkueenjohtaja/-valmentaja!

Suomen Koripalloliitto ry. tekee yhdessä Jyväskylän yliopiston liikuntasuunnittelun laitoksen kanssa pelaaja- ja yleisötutkimuksen, jonka avulla pyritään välttämään koripalloilun kehittämismahdollisuuksia Suomessa.

Sinun joukkueesi on valittu yhdeksi tutkimuksen kohteena olevaksi ryhmäksi. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on Sinun aktiivinen toimintasi tärkeätä.

Olet saanut nipun kirjekuoria, jotka sisältävät kyselylomakkeen ja palautuskuoren. Pyydämme Sinua huolehtimaan siitä, että jokainen joukkueesi pelaaja (paitsi ulkomaalaisvahvistukset) saa lomakkeen ja palautuskuoren, jotka pyydät palauttamaan itsellesi parin päivän sisällä lomake täytettynä suljetussa palautuskuoressa. Huolehdi siitä, että saat kuoren jokaiselta! Sen jälkeen toimitat kirjeet viipymättä postiin.

Edellä esitetyn kaltainen järjestely saattaa tuntua hieman hankalalta, mutta riittävän suuren palaustuprosentin saamiseksi se on välttämätön.

Kiitämme yhteistyöstä ja toivomme hyvää jatkoa!

SUOMEN KORIPALLOLIITTO RY

merk. Keijo K. Kulha
puheenjohtaja

Pekka Litmanen
toiminnanjohtaja

SUOMEN KORIPALLOLIITTO

Topeliuksenkatu 41. 00250 Helsinki 25

ARVOISA KORIPALLOILLIJA

Suomen Koripalloliitto ry. pyrkii aktiivisesti kehittämään harrastamaasi lajia. Kehittämismahdollisuuksien löytämiseksi tekee liitto yhdessä Jyväskylän yliopiston Liikuntasuunnittelun laitoksen kanssa pelaaja- ja yleisötutkimuksen.

Sinut on valittu yhdeksi tutkimuksen kohteena olevaksi pelaajaksi. Pyydämme Sinua täyttämään oheisen kyselylomakkeen huolellisesti ja itsenäisesti. Vastaa oman tämän hetkisen näkemyksesi mukaan, äläkä anna minkään ulkopuolisen tekijän vaikuttaa vastauksiisi.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on Sinun rehellinen mielipiteesi tärkeä.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti.

Vastattuasi sulje lomake oheiseen palautuskuoreen ja toimita kuori joukkueenjohtajalle/valmentajalle, joka toimittaa kaikkien joukkueesi pelaajien vastaukset eteenpäin.

Kiitämme yhteistyöstä!

SUOMEN KORIPALLOLIITTO RY

merk. Keijo K. Kulha
puheenjohtaja

Pekka Litmanen
toiminnanjohtaja

KORIPALLON PELAAJATUTKIMUS

Jyväskylän yliopistossa tehdään professori Kalevi Heinilän johdolla Suomen Koripalloliiton toimeksiannosta pelaaja- ja yleisötutkimus koripalloilusta. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että kaikki tutkimukseen valitut pelaajat täyttävät asiallisesti ja todenmukaisesti oheisen kyselylomakkeen.

1. Ikäsi:.....vuotta 2. Seurasi:.....

3. Siviilisäätysi: naimaton ()
naimissa tai avoliitossa ()
leski tai eronnut ()

4. Mikä on koulutuksesi? (merkitse rasteilla x)
Kansakoulu/peruskoulu()
Keskikoulu()
Ylioppilas()
Ammattikoulu()
Ammattiopisto()
Korkeakouluopintoja()
Korkeakoulututkinto()
Muu (mikä)()

5. Miten nuorena aloitit sarjapelaamisen koripallossa?
.....vuotiaana

6. Ketkä vaikuttivat koripallockiinnostukseksi syntyyn? Anna pisteitä 0:sta (= ei lainkaan) 4:ään (= hyvin paljon) vaikutusmäärän mukaan; rengasta 0 vastaava numero:

Table with columns for relationship (omat vanhemmat, veljet/sisaret, ystävät, kaverit, koulu yleensä, koulun liikunnanopettaja, urheiluseura, pelaajasuosikki, joukkuesuosikki, sanomalehti, TV, Muu (mikä)), frequency (ei lainkaan, 0, 1, 2, 3, 4), and response (hyvin paljon).

7. Mitä muita urheilulajeja harrastat nykyisin?

- a) kilpailumielessä:
 b) kuntoilumielessä:

8. Mainitse kolme (3) katsomisen kannalta mielestäsi kiinnostavinta urheilu- ja palloilulajia:

Palloilulaji: Muu urheilulaji:

- Kiinnostavin
 Toiseksi kiinnostavin
 Kolmanneksi kiinnostavin

9. Arvioi asteikolla "huono - hyvä" sarjatasosi otteluita ja joukkueiden yleistä pelisuoritusta. Arviointiasteikko on seuraava:

	huono	huono	melko vaikea sanoa	melko hyvä	hyvä
Rengasta 0 vastaava numero	-2	-1	0	+1	+2

Peliolemus:

ottelujännittävyys	-2	-1	0	+1	+2
dramatiikka	-2	-1	0	+1	+2
yllätyksellisyys	-2	-1	0	+1	+2
pelitempo (pelivauhti)	-2	-1	0	+1	+2
pallotaituruus	-2	-1	0	+1	+2
pelihuumori	-2	-1	0	+1	+2
yrittäjäshalu	-2	-1	0	+1	+2
fair play	-2	-1	0	+1	+2
joukkuepeli (yhteispeli) ..	-2	-1	0	+1	+2
pelin henki	-2	-1	0	+1	+2
sääntökunnioitus	-2	-1	0	+1	+2
erotuomaritoiminta	-2	-1	0	+1	+2
yleisön käytös	-2	-1	0	+1	+2
valmentajan käytös	-2	-1	0	+1	+2
pelaajahuolto	-2	-1	0	+1	+2

Hyökkäyspeli:

hyökkäyspelin nopeus	-2	-1	0	+1	+2
harhautusheitto	-2	-1	0	+1	+2
pelikestävyys	-2	-1	0	+1	+2
kaukoheittopeli	-2	-1	0	+1	+2
syöttöpeli	-2	-1	0	+1	+2
pelitaktiikka	-2	-1	0	+1	+2

Puolustuspeli:

miesvartiointi	-2	-1	0	+1	+2
paikkapuolustus	-2	-1	0	+1	+2
heitto- ja torjunnat	-2	-1	0	+1	+2
puolustustahto	-2	-1	0	+1	+2
syöttökatkot	-2	-1	0	+1	+2
sinnikkyys	-2	-1	0	+1	+2
levypallopeli	-2	-1	0	+1	+2

10. Miten paljon Sinua kiinnostaisivat päivälehtien urheiluosastoissa seuraavat koripalloaiheet? Anna pisteitä jälleen 0:sta (= ei lainkaan) 4:ään (= hyvin paljon). Rengasta O vastaava numero.

	ei lainkaan	0	1	2	3	4	hyvin paljon
otteluselostukset	"	0	1	2	3	4	"
pele- ja pelaajatilastot	"	0	1	2	3	4	"
koripallohistoria	"	0	1	2	3	4	"
koripallotieto ja -teoria	"	0	1	2	3	4	"
ulkomaan koripallotapahtumat .	"	0	1	2	3	4	"
pelaajahaastattelut	"	0	1	2	3	4	"
valmentajahaastattelut	"	0	1	2	3	4	"
ulk. siirtopelaajien haastattelut	"	0	1	2	3	4	"
koripalloseura- ja -järjestötyö	"	0	1	2	3	4	"
erotuomarihaastattelut	"	0	1	2	3	4	"

11. Arvioi nyt koripalloilun yleistä luonnetta ja peliolemusta omassa sarjassasi eri laatusanaparien avulla. Jos esim. laatusanaparina olisi "kallis-halpa", numerot viittaavat aste-eroihin seuraavasti:

- 1 = hyvin kallis
- 2 = melko kallis
- 3 = pikemminkin kallis kuin halpa
- 4 = yhtä paljon molempia tai vaikea sanoa
- 5 = pikemminkin halpa kuin kallis
- 6 = melko halpa
- 7 = hyvin halpa

	1	2	3	4	5	6	7	
älyperäinen	1	2	3	4	5	6	7	epä-älyllinen
yksinkertainen	1	2	3	4	5	6	7	monimutkainen
helppotajuinen	1	2	3	4	5	6	7	vaikeatajuinen
taktiikkarikas	1	2	3	4	5	6	7	taktiikkaköyhä
nopeatempoinen	1	2	3	4	5	6	7	hidastempoinen
kansanomainen	1	2	3	4	5	6	7	epäkansanomainen
kaupallinen	1	2	3	4	5	6	7	epäkaupallinen
maskuliininen	1	2	3	4	5	6	7	feminiininen
yksilökorosteinen .	1	2	3	4	5	6	7	joukkuekorosteinen
ihanteinen	1	2	3	4	5	6	7	ihanteeton
vakava	1	2	3	4	5	6	7	leikinomainen
yllätyspitoinen ...	1	2	3	4	5	6	7	yllätyksetön
pitkäveteinen	1	2	3	4	5	6	7	kiinnostava
iloinen	1	2	3	4	5	6	7	vakava
esteettinen	1	2	3	4	5	6	7	epäesteettinen
tilannerikas	1	2	3	4	5	6	7	tilanneköyhä
alkeellinen	1	2	3	4	5	6	7	kehittynyt
hauska	1	2	3	4	5	6	7	ikävä
ruma	1	2	3	4	5	6	7	kaunis
tunnelmallinen	1	2	3	4	5	6	7	tunnelmaton
miellyttävä	1	2	3	4	5	6	7	epämiellyttävä

	<u>valkea</u> <u>sanoa</u>							
kova	1	2	3	4	5	6	7	pehmeä
myönteinen	1	2	3	4	5	6	7	kielteinen
sopuisa	1	2	3	4	5	6	7	riitaisa
minäkeskeinen	1	2	3	4	5	6	7	sosiaalinen
epärehti	1	2	3	4	5	6	7	rehti
oikeamielinen	1	2	3	4	5	6	7	väärämielinen
tasa-arvoinen	1	2	3	4	5	6	7	eriarvoinen
inhimillinen	1	2	3	4	5	6	7	epäinhimillinen
turvallinen	1	2	3	4	5	6	7	vaarallinen
vihamielinen	1	2	3	4	5	6	7	ystävällinen
väkivaltainen	1	2	3	4	5	6	7	väkivallaton
vilpillinen	1	2	3	4	5	6	7	rehellinen
ylevämielinen	1	2	3	4	5	6	7	halpamielinen
terveellinen	1	2	3	4	5	6	7	epäterveellinen

12. Mitä ominaisuuksia vaaditaan huippu-koripalloilijoilta?
 Anna pisteitä 0:sta (= jonkin verran) 4:ään (= hyvin paljon)
 Rengasta 0 numero.

<u>Vaaditaan</u>	jonkin verran	0	1	2	3	4	hyvin paljon
lihasvoimaa	"	0	1	2	3	4	"
ketteryyttä	"	0	1	2	3	4	"
älykkyyttä	"	0	1	2	3	4	"
nopeutta	"	0	1	2	3	4	"
sinnikkyyttä	"	0	1	2	3	4	"
taituruutta	"	0	1	2	3	4	"
käden ja silmän tarkkuutta	"	0	1	2	3	4	"
ponnistusvoimaa	"	0	1	2	3	4	"
rytmitajua	"	0	1	2	3	4	"
kestävyyttä	"	0	1	2	3	4	"
häikäilemättömyyttä	"	0	1	2	3	4	"
kauneustajua	"	0	1	2	3	4	"
tilannesilmää	"	0	1	2	3	4	"
yhteistoimintakykyä	"	0	1	2	3	4	"
aggressiivisuutta	"	0	1	2	3	4	"
uskallusta ja rohkeutta .	"	0	1	2	3	4	"
oivalluskykyä	"	0	1	2	3	4	"
yhteisvastuuntuntoa	"	0	1	2	3	4	"
temperamenttia	"	0	1	2	3	4	"
pituusulottuvuutta	"	0	1	2	3	4	"
jotain muuta (mitä):	"	0	1	2	3	4	"

13. Arvioi samalla asteikolla oman joukkueesi avut ja heikkoudet.

<u>Arviointini</u>	jonkin verran	0	1	2	3	4	hyvin paljon
lihasvoimaa	"	0	1	2	3	4	"
ketteryyttä	"	0	1	2	3	4	"
älykkyyttä	"	0	1	2	3	4	"
nopeutta	"	0	1	2	3	4	"
sinnikkyyttä	"	0	1	2	3	4	"
taituruutta	"	0	1	2	3	4	"
käden ja silmän tarkkuutta	"	0	1	2	3	4	"

	jonkin	0	1	2	3	4	hyvin
	verran						paljon
ponnistusvoimaa	"	0	1	2	3	4	"
rytmitajua	"	0	1	2	3	4	"
kestävyyttä	"	0	1	2	3	4	"
häikäilemättömyyttä	"	0	1	2	3	4	"
kauneustajua	"	0	1	2	3	4	"
tilannesilmää	"	0	1	2	3	4	"
yhteistoimintakykyä	"	0	1	2	3	4	"
aggressiivisuutta	"	0	1	2	3	4	"
uskallusta ja rohkeutta	"	0	1	2	3	4	"
oivalluskykyä	"	0	1	2	3	4	"
yhteisvastuuntuntoa	"	0	1	2	3	4	"
temperamenttia	"	0	1	2	3	4	"
pituusulottuvuutta	"	0	1	2	3	4	"
jotain muuta (mitä): ...	"	0	1	2	3	4	"
.....	"	0	1	2	3	4	"

14. Pelaajat voivat arvostaa koripallo-otteluissa eri asioita. Mihin tärkeysjärjestykseen Sinä asetat esim. seuraavat viisi (5) erilaista pelitarkoitusta? Osoita järjestyksesi numeroilla 1...5 (1 = tärkein ja 5 = vähiten tärkein).

VIIHTTEELLISYYS () REHTI PELI () KOVUUS ()

VAUHDIKKUUS () TAIDOKKUUS ()

15. Koripalloiluun voi liittyä sekä myönteisiä että kielteisiä ilmiöitä. Mainitse myönteisin ja kielteisin asia/ilmiö seuraavissa kohdissa:

Myönteisin

- sarjasysteemi
- oma joukkueesi
- muut sarjajoukkueet
- joukkueharjoitukset
- otteluyhteisö
- ottelutapahtumat
- pelin henki
- koripallosäännöt
- otteluselostus (lehdet)
- TV-selostus
- tuomaritoiminta
- matkaottelut
- Koripalloliiton toiminta

Kielteisin

sarjasysteemi
oma joukueesi
muut sarjajoukkueet
joukkueharjoitukset
otteluyleisö
ottelutapahtumat
pelin henki
koripallosäännöt
otteluselostus (lehdet)
TV-selostus
tuomaritoiminta
matkaottelut
Koripalloliiton toiminta

16. Mikä Sinua viehättää koripallossa ja miten paljon? Anna jälleen pisteitä 1...4 (0 = ei lainkaan ja 4 = hyvin paljon).

	ei lainkaan	0	1	2	3	4	hyvin paljon
joukkueen yhteispeli	"	0	1	2	3	4	"
kaikkensa yrittäminen ...	"	0	1	2	3	4	"
pelin henki	"	0	1	2	3	4	"
joukkueen menestys	"	0	1	2	3	4	"
pelihuumori	"	0	1	2	3	4	"
omakohtainen päteminen ..	"	0	1	2	3	4	"
yleisökannustus	"	0	1	2	3	4	"
urheilutoveruus	"	0	1	2	3	4	"
pelin kurinalaisuus	"	0	1	2	3	4	"
pelin taitovaatimukset ..	"	0	1	2	3	4	"
pelin älylliset vaatimukset	"	0	1	2	3	4	"
hyväkuntoisuuden kokemus	"	0	1	2	3	4	"
rehti peli	"	0	1	2	3	4	"
joukkuehenki	"	0	1	2	3	4	"

KIIITOS !

Huomautuksiasi varten:

.....

.....

.....

(jatka takasivulle)

TUTKIMUKSEN MUUTTUJALUETTELO

1(6)

<u>kys</u>	<u>muut n:o</u>	<u>sar</u>	<u>muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset</u>
1	x1	5	Ikä 00-99
2	x2	7	Seura 00-20 1=STEspoo,2=FokoPo,3=HNMKY,4=HyT,5=KTP, 6=Pantterit,7=TP,8=ToPo,9=TuNMKY,10=UU,11=Honsu,12=SalPa, 13=SäyRi,14=ÄH,15=TP(N),16=KaPo(N),17=MoU(N),18=STEspoo(N) 19=Sampo-Basket (N), 20=HNMKY (N)
3	x3	9	Siviilisäätö 1-3 1=nton,2=avio- tai avoliitto, 3=leski tai eronnut
4	x4	10	Koulutus 1-8 1=kk/perusk,2=keskik,3=yliopp ,4=ammattik., 5=ammattio.,6=kork k.opintoja,7=kork.k.tutkinto,8=muu
5	x5	11	Pelaamisen aloitusikä 00-99
6			koripallokiinnostukseen vaikuttajat 0-4, 0=ei lainkaan ...4=hyvin paljon
	x6	13	omat vanhemmat
	x7	14	veljet/sisaret
	x8	15	ystävät,kaverit
	x9	16	koulu yleensä
	x10	17	koulun liik opettaja
	x11	18	urheiluseura
	x12	19	pelaajasuosikki
	x13	20	joukkuesuosikki
	x14	21	sanomalehti
	x15	22	TV
	x16	23	valmentaja
	x17	24	muu
7a	x18	25	Muu urheiluharrastus kilpailumielessä 00-13, 00=ei mitään 1=kontaktipalloilu (jalka-,kori-,kaukalopallo,jääkiekko..) 2=ei-kontaktipalloilu(lentopallo,tennis,pingis,golf..) 3=kamppailulajit(paini,nyrkkeily,judo,karate,yms) 4=voimailu(painonnosto, voimanno, bodybuilding ..) 5=taitolajit (voimistelu,taitoluistelu,mäenlasku, free style.) 6=välinelajit (purjehdus,vesihiihto,surffaus. .) 7=moottoriurheilu(auto- ja moottoripyörälajit) 8=hevosurheilu (raviurheilu, ratsastus. .) 9=maastolajit (uinti,suunnistus,luistelu,hölkä,hiihto,pyöräily, laskettelu .) . 10=yleisurheilu (rata- ja kenttälajit) 11=tarkkuuslajit (ammunta, jousiamunta, keilailu.) 12=kuntovoimistelu,jumppa 13=muut (esim tanssi)

kys	muut n:o	sar	muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset
7a	x19	27	(sama kuin edellä)
7a	x20	29	(sama)
7a	x21	31	(sama)
7a	x22	33	(sama)
7b	x23	35	harrastaa kuntoilumielessä nykyisin 00-13, (sama)
7b	x24	37	(sama)
7b	x25	39	(sama)
7b	x26	41	(sama)
7b	x27	43	(sama)
8	x28	45	kiinnostavin palloilulaji 1-12, 1=jalkapallo,2=jääkiekko, 3=jää- ja kaukalopallo,4=pesäpallo,5=lentopallo,6=käsipallo, 7=tennis,8=sulkapallo,9=squash,10=amer.jalkapallo,11=koripallo, 12=muut
8	x29	47	toiseksi kiinnostavin palloilulaji, luokitus sama kuin ed.
8	x30	49	kolmanneksi kiinnostavin palloilulaji, (sama)
8	x31	51	kiinnostavin muu urheilulaji 00-13, 00=ei mikään,1=kontakti-palloilu, 2=ei-kontaktipalloilu,3=kamppailulaji,4=voimailu, 5=taitolaji,6=välinelaji,7=moottoriturheilu,8=hevosurheilu, 9=maastolaji,10=yleisurheilu,11=tarkkuuslaji,12=mäenlasku, alppilajit,13=muut (esim. kilpatanssi)
8	x32	53	toiseksi kiinnostavin muu laji, (sama kuin ed)
8	x33	55	kolmanneksi kiinnostavin muu laji, (sama)
9			0tteluiden ja pelisuoritusten arviointi 1-5, 1=huono, 2=melko huono,3=vaikea sanoa,4=melko hyvä ,5=hyvä
	x34	57	ottelujännittävyys
	x35	58	dramatiikka
	x36	59	yllätyksellisyys
	x37	60	pelitempo
	x38	61	pallotaituruus
	x39	62	pelihuumori
	x40	63	yrityshalu
	x41	64	fair play
	x42	65	joukkuepeli
	x43	66	pelin henki
	x44	67	sääntökunnioitus
	x45	68	erotuomaritoiminta
	x46	69	yleisön käytös
	x47	70	valmentajan käytös
	x48	71	pelaajahuolto

<u>kys</u>	<u>muut n:o</u>	<u>sar</u>	<u>muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset</u>
9	x49	72	hyökkäyspelin nopeus
	x50	73	harhautusheitto
	x51	74	pelikestävyys
	x52	75	kaukoheittopeli
	x53	76	syöttöpeli
	x54	77	pelitaktiikka
	x55	78	miesvartiointi
	x56	79	paikkapuolustus
	x57	80	heittotorjunnat
	x58	5	puolustustahto
	x59	6	syöttökatkot
	x60	7	sinnikkyys
	x61	8	levypallopeli
10			Päivälehtien koripalloaiheiden kiinnostavuus 0-4 0=ei lainkaan...4=hyvin paljon
	x62	9	otteluselostukset
	x63	10	peli- ja pelaajatilastot
	x64	11	koripallohistoria
	x65	12	koripallotieto ja -teoria
	x66	13	ulkomaan koripallotapahtumat
	x67	14	pelaajahaastattelut
	x68	15	valmentajahaastattelut
	x69	16	ulkomaisten siirtopelaajien haastattelut
	x70	17	koripalloseura- ja -järjestötyö
	x71	18	erotuomarihaastattelut
11			Arvioi koripallon olemusta omassa sarjassasi 1-7, 1=hyvin . .,2=melko . .,3=pikemminkin . . . kuin . . , 4=vaikea sanoa,5=pikemminkin . . kuin . . ,6=melko . . , 7=hyvin..
	x72	19	älyperäinen/epä-älyllinen
	x73	20	yksinkertainen/monimutkainen
	x74	21	helppotajuinen/vaikeatajuinen
	x75	22	taktiikkarikas/taktiikkaköyhä
	x76	23	nopeatempoinen/hidastempoinen
	x77	24	kansanomainen/epäkansanomainen
	x78	25	kaupallinen/epäkaupallinen
	x79	26	maskuliinen/feminiininen
	x80	27	yksilökorosteinen/joukkuekorosteinen
	x81	28	ihanteinen/ihanteeton
	x82	29	vakava/leikinomainen

<u>kys</u>	<u>muut n:o</u>	<u>sar</u>	<u>muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset</u>
11	x83	30	yllätyspitoinen/yllätyksetön
	x84	31	pitkäväteinen/kiinnostava
	x85	32	iloinen/vakava
	x86	33	esteettinen/epäesteettinen
	x87	34	tilannerikas/tilanneköyhä
	x88	35	alkeellinen/kehittynyt
	x89	36	hauska/ikävä
	x90	37	ruma/kaunis
	x91	38	tunnelmallinen/tunnelmaton
	x92	39	miellyttävä/epämiellyttävä
	x93	40	kova/pehmeä
	x94	41	myönteinen/kielteinen
	x95	42	sopuisa/riitaisä
	x96	43	minäkeskeinen/sosiaalinen
	x97	44	epärehti/rehti
	x98	45	oikeamielinen/väärämielinen
	x99	46	tasa-arvoinen/eriarvoinen
	x100	47	inhimillinen/epäinhimillinen
	x101	48	turvallinen/vaarallinen
	x102	49	vihamielinen/ystävällinen
	x103	50	väkivaltainen/väkivallaton
	x104	51	vilpillinen/rehellinen
	x105	52	ylvämielinen/halpamielinen
	x106	53	terveellinen/epäterveellinen
12			Huippukoripalloilijalta vaadittavat ominaisuudet 0-4, 0=vaadit jonkin verran...4=vaadit hyvin paljon
	x107	54	lihasvoimaa
	x108	55	ketteryyttä
	x109	56	älykkyyttä
	x110	57	nopeutta
	x111	58	sinnikkyyttä
	x112	59	taituruutta
	x113	60	käden ja silmän tarkkuutta
	x114	61	ponnistusvoimaa
	x115	62	rytmitajua
	x116	63	kestävyyttä
	x117	64	häikäilemättömyyttä
	x118	65	kauneustajua
	x119	66	tilannesilmää
	x120	67	yhteistoimintakykyä

<u>kys</u>	<u>muut n:o</u>	<u>sar</u>	<u>muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset</u>
12	x121	68	aggressiivisuutta
	x122	69	uskallusta ja rohkeutta
	x123	70	oivalluskykyä
	x124	71	yhteisvastuuntuntoa
	x125	72	temperamenttia
	x126	73	pituusulottuvuutta
	x127	74	jotain muuta
13			Oman joukkueen avut ja heikkoudet 0-4, 0=jonkin verran... 4=hyvin paljon
	x128	75	lihasvoimaa
	x129	76	ketteryyttä
	x130	77	älykkyyttä
	x131	78	nopeutta
	x132	79	sinnikkyyttä
	x133	80	taituruutta
	x134	5	käden ja silmän tarkkuutta
	x135	6	ponnistusvoimaa
	x136	7	rytmitajua
	x137	8	kestävyyttä
	x138	9	häikäilemättömyyttä
	x139	10	kauneustajua
	x140	11	tilannesilmää
	x141	12	yhteistoimintakykyä
	x142	13	aggressiivisuutta
	x143	14	uskallusta ja rohkeutta
	x144	15	oivalluskykyä
	x145	16	yhteisvastuuntuntoa
	x146	17	temperamenttia
	x147	18	pituusulottuvuutta
	x148	19	jotain muuta
14			Pelitarkoituksen tärkeysjärjestykset 1-5, 1=tärkein ... 5=vähiten tärkein
	x149	20	viihteellisyys
	x150	21	rehti peli
	x151	22	kovuus
	x152	23	vauhdikkuus
	x153	24	taidokkuus
16			Koripallossa viehättää ja miten paljon 0-4, 0=ei lainkaan 4=hyvin paljon
	x154	25	joukkueen yhteispeli
	x155	26	kaikkensa yrittäminen

<u>kys</u>	<u>muut n:o</u>	<u>sar</u>	<u>muuttujan nimi, vaihteluväli ja selitykset</u>
16	x156	27	pelin henki
	x157	28	joukkueen menestys
	x158	29	pelihuumori
	x159	30	omakohtainen päteminen
	x160	31	yleisökannustus
	x161	32	urheilutoveruus
	x162	33	pelin kurinalaisuus
	x163	34	pelin taitovaatimukset
	x164	35	pelin älylliset vaatimukset
	x165	36	hyväkuntoisuuden kokemus
	x166	37	rehti peli
	x167	38	joukkuehenki

LIITE 5.

Kauden 1983/84 lopulla vastanneiden ja kauden 1984/85 aikana vastanneiden taustamuuttujien jakaumat

	8 3 / 8 4		8 4 / 8 5	
	Kaikki	Miehet	Kaikki	Miehet
<u>Keski-ikä</u>	21,9	23,7	23,0	23,1
N	73	34	73	66
<u>Koulutustausta (%)</u>				
Peruskoulutus	14	9	13	14
Keskiasteen koul.	58	57	58	58
Kork.k.opintoja	28	34	29	28
Yhteensä	100	100	100	100
N	74	35	72	65
<u>Sukupuoli (%)</u>				
Miehiä	47		90	
Naisia	53		10	
Yhteensä	100		100	
N	74		73	
<u>Pelikokemus (%)</u>				
0-3vuotta	11	9	1	2
4-7vuotta	32	21	26	28
8-11vuotta	31	21	33	27
12-15vuotta	18	32	26	27
16-20vuotta	8	17	14	16
Yhteensä	100	100	100	100
N	72	34	70	63
<u>Sarjataso (%)</u>				
SM-sarja		66		70
I-divisioona		34		30
Yhteensä		100		100
N		35		66

LIITE 6.

Muuttujat, joissa ilmeni oleellisen suuria eroja kauden 1983/84 lopulla ja kauden 1984/85 aikana vastanneiden välillä (keskiarvoina, sukupuoli ja ikä vakioituina)

Muuttuja	K a i k k i		M i e h e t					
	83/84	84/85	83/84	84/85	alle 23v		yli 22v	
					83/84	84/85	83/84	84/85
x35 dramatiikka	3,2	2,9	3,3	2,8	3,3	2,8	3,2	3,1
x46 yleisön käytös	3,0	3,5	2,9	3,5	2,7	3,6	3,0	3,4
x47 valmentajan käytös	3,3	3,8	3,3	3,8	3,3	3,8	3,3	3,8
x56 paikkapuolustus	3,2	3,7	3,1	3,7	3,2	3,7	2,9	3,6
x66 ulkomaan korip.tap.	2,9	2,5	2,8	2,5	3,1	2,6	2,7	2,4
x67 pelaajahaastattelut	2,4	3,1	2,3	3,0	2,5	3,1	2,0	2,8
x68 valmentajahaastattelut	2,1	3,0	2,0	2,9	2,1	2,9	2,0	2,8
x69 ulkom.siirtop.haast.	2,3	2,8	2,3	2,6	2,6	2,8	2,0	2,5
x75 takt.rikas-takt.köyhä	3,1	2,6	3,2	2,7	3,4	2,4	3,2	2,9
x80 yksilökor.-jouk.kor.	3,9	4,5	3,9	4,1	3,9	4,7	3,6	3,8
x91 tunnelmal.-tunnelmaton	3,0	2,6	3,1	2,6	3,4	2,4	2,8	2,7
x92 miellyttävä-epämiel.	2,7	2,1	2,7	2,1	3,0	2,1	2,5	2,2
x100 inhimillinen-epäinh.	2,7	2,1	2,7	2,1	3,0	2,1	2,5	2,2
x101 turvallinen-vaarall.	3,6	2,9	3,6	3,0	3,6	3,0	3,6	3,0
x123 oivalluskykyä	3,4	3,6	3,3	3,5	3,3	3,5	3,3	3,6
x124 yhteisvastuuntuntoa	2,9	3,2	2,8	3,0	2,8	3,0	2,8	3,0
x138 häikäilemättömyyttä	2,3	2,0	2,3	2,2	2,5	2,3	2,3	2,1
x141 yhteistoimintakykyä	2,4	2,7	2,3	2,8	2,3	3,1	2,2	2,5
x145 yhteisvastuuntuntoa	2,3	2,7	2,2	2,7	2,3	3,0	2,1	2,5
x149 viihteellisyys	3,7	4,2	3,7	4,1	3,4	3,9	3,9	4,0
x155 kaikkensa yrittäminen	3,1	3,5	3,1	3,6	3,2	3,4	3,0	3,7
x161 urheilutoveruus	2,9	3,3	2,9	3,1	2,9	3,2	2,8	3,0
x167 joukkuehenki	3,4	3,6	3,3	3,5	3,4	3,4	3,2	3,5

LIITE 7.

Koripallon kiinnostuksen synnyn "summavaikuttajat" sukupuolen mukaan (keskiarvoina, kun käytettiin asteikkoa nolasta neljään, jossa 0=ei lainkaan ja 4=hyvin paljon; keskiarvot on tehty yhteismitallisiksi) (N= 147)

Summavaikuttaja	S u k u p u o l i		Tapausten lkm	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Koulu	3,9	3,6	95	44
Koti	2,4	2,3	95	45
Suosikkijoukkue/ joukkotiedotus	2,1	1,6	94	45

Koulu = koulu yleensä (x9) + ystävät,kaverit (x8) + koulun liikunnanopettaja (x10)

Koti = omat vanhemmat (x6) + veljet/sisaret (x7)

Suosikkijoukkue/joukkotiedotus = urheiluseura (x11) + suosikkipelaaja (x12) + suosikkijoukkue (x13) + sanomalehti (x14) + TV (x15)

Koripallon kiinnostuksen synnyn "summavaikuttajat" pelikokemuksen mukaan (keskiarvoina, kun käytettiin asteikkoa nolasta neljään, jossa 0=eilainkaan ja 4=hyvin paljon; keskiarvot on tehty yhteismitallisiksi) (N= 147)

Summavaikuttaja	P e l i k o k e m u s			Tapausten lukumäärät		
	0-6vuotta	7-12vuotta	13-20 v	0-6	7-12	13-20
Koulu	4,1	3,5	4,4	36	63	35
Koti	2,1	2,5	2,4	35	65	35
Suosikkijoukkue/ joukkotiedotus	2,0	2,0	2,0	36	63	35

Koulu = koulu yleensä (x9) + ystävät,kaverit (x8) + koulun liikunnanopettaja (x10)

Koti = omat vanhemmat (x6) + veljet/sisaret (x7)

Suosikkijoukkue/joukkotiedotus = urheiluseura (x11) + suosikkipelaaja (x12) + suosikkijoukkue (x13) + sanomalehti (x14) + TV (x15)

LIITE 9. Pelaajien pelikäsitusten tärkeysjärjestys koulustaustan mukaan (tärkeyssijan keskiarvoina) (N= 147)

Pelikäsitys	K o u l u t u s t a u s t a		
	Peruskoulutus	Keskiasteen koulutus	Korkeakouluopintoja
Taidokkuus	1,9	2,0	1,9
Vauhdikkuus	2,4	2,3	2,1
Rehti peli	2,5	3,2	3,3
Kovaotteisuus	3,7	3,8	3,3
Viihteellisyys	4,4	3,7	4,4
N	19	83	42

Pelaajien pelikäsitusten tärkeysjärjestys pelikokemuksen mukaan (tärkeyssijan keskiarvoina) (N= 147)

Pelikäsitys	P e l i k o k e m u s		
	0-6 vuotta	7-12 vuotta	13-20 vuotta
Taidokkuus	1,9	1,9	2,1
Vauhdikkuus	2,4	2,3	2,1
Rehti peli	2,7	3,3	3,4
Kovaotteisuus	3,8	3,7	3,5
Viihteellisyys	4,2	3,9	3,9
N	37	64	39

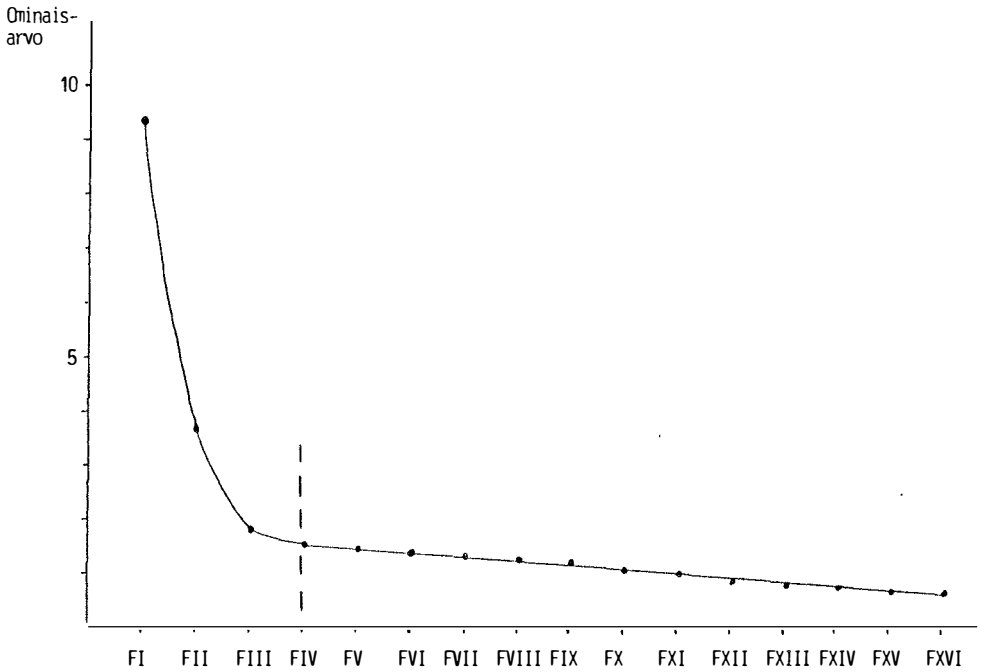
LIITE 10. Peliolomusta kuvaavien muuttujien ryhmittely. Varimax rotatoitu faktorimatriisi.

	-I	II	III	IV	h ²
72. älyperäinen - epä-älyllinen	<u>59</u>	28	09	01	43
73. yksinkertainen - monimutkainen	<u>-45</u>	-12	02	17	24
74. helppotajuinen - vaikeatajuinen	-39	07	11	03	17
75. taktiikkarikas - taktiikkaköyhä	<u>61</u>	16	-02	-07	40
76. nopeatempoinen - hidastempoinen	<u>68</u>	29	-20	-02	59
77. kansanomainen - epäkansanomainen	-10	03	15	-00	03
78. kaupallinen - epäkaupallinen	29	07	-38	-05	23
79. maskuliininen - feminiininen	19	-08	-17	04	07
80. yksilökorosteinen - joukkuekorosteinen	-38	-33	-08	-04	27
81. ihanteinen - ihanteeton	<u>45</u>	08	08	-03	21
82. vakava - leikinomainen	-09	-07	-00	<u>-44</u>	21
83. yllätyspitoinen - yllätyksetön	<u>50</u>	16	-14	09	30
84. pitkäveteinen - kiinnostava	<u>-73</u>	-15	-14	-06	57
85. iloinen - vakava	<u>46</u>	26	00	<u>45</u>	48
86. esteettinen - epäesteettinen	35	08	-01	04	13
87. tilannerikas - tilanneköyhä	<u>75</u>	20	-14	10	63
88. alkeellinen - kehittynyt	<u>-74</u>	-38	04	-04	69
89. hauska - ikävä	<u>60</u>	13	18	20	44
90. ruma - kaunis	<u>-60</u>	-27	-25	-15	52
91. tunnelmallinen - tunnelmaton	<u>68</u>	-05	02	14	49
92. miellyttävä - epämiellyttävä	<u>72</u>	03	38	17	69
93. kova - pehmeä	<u>49</u>	17	-21	-07	31
94. myönteinen - kielteinen	<u>56</u>	31	19	20	49
95. sopuisa - riitaisa	05	<u>52</u>	24	<u>43</u>	52
96. minäkeskeinen - sosiaalinen	-38	<u>-43</u>	01	10	34
97. epärehti - rehti	-15	<u>-65</u>	-27	-28	60
98. oikeamielinen - väärämielinen	34	<u>59</u>	19	07	51
99. tasa-arvoinen - eriarvoinen	25	<u>55</u>	21	-04	41
100. inhimillinen - epäinhimillinen	34	14	<u>54</u>	-08	43
101. turvallinen - vaarallinen	-05	08	<u>60</u>	11	39
102. vihamielinen - ystävällinen	-16	-34	<u>-42</u>	-39	47
103. väkivaltainen - väkivallaton	08	-25	<u>-61</u>	07	45
104. vilpillinen - rehellinen	-03	<u>-49</u>	<u>-53</u>	02	53
105. ylevämielinen - halpamielinen	18	11	19	-34	20
106. terveellinen - epäterveellinen	24	06	<u>56</u>	-04	38

	I	II	III	IV	
Ominaisarvo	8.8	3.0	1.1	0.9	13.8
% kokonaisvarianssista	25.1	8.7	3.2	2.5	39.5
% yhteisvarianssista	63.6	21.9	8.2	6.3	100.0

LIITE 11.

Cattelin Scree -testi faktorien lukumäärän määrittämiseksi

Tarkastelun kohteeksi valitaan neljä faktoria, koska neljännen faktorin jälkeen ominaisarvot alkavat pienentyä suoraviivaisesti, mikä on merkki satunnaisvaihtelusta. (vrt. Sänkiaho 1974, 25)

LIITE 12. Peliolomusmuuttujien korrelaatiomatriisi

1. älyperäinen-epä-älyllinen	1.
2. yksinkertainen-monimutkainen	-33 2.
3. helpotajuinen-vaikeataj.	-29 52 3.
4. taktiikkarikas-taktiikkak.	58 -37 -27 4.
5. nopeatanpoinen-hidastemp.	39 -35 -27 52 5.
6. kansanoaminen-epäkansanom.	-11 -04 09 -10 -06 6.
7. kaupallinen-epäkaupallinen	23 -16 -11 28 34 -01 7.
8. maskuliininen-feminiininen	04 -04 01 04 09 -02 15 8.
9. yksilökorost.-joukkuekorost.	-23 17 23 -28 -43 -04 -07 12 9.
10. ihanteinen-ihanteeton	28 -20 -25 24 22 09 36 15 -17 10.
11. vakava-leikinomainen	-12 05 17 -09 -18 09 -06 12 14 -01 11.
12. yllätyspitoinen-yllätyksetön	23 -28 -27 33 44 02 17 13 -25 20 -07 12.
13. pitkävetainen-kiinnostava	-45 27 24 -49 -52 -01 -12 -16 34 -32 02 -42 13.
14. iloinen-vakava	39 -17 -21 30 36 04 18 17 -17 21 -27 36 -33 14.
15. esteettinen-epäesteettinen	22 -15 -11 21 20 -07 15 11 00 16 -03 14 -26 28 15.
16. tilannerikas-tilanneköyhä	43 -38 -28 51 62 -04 21 12 -29 23 -14 44 -61 40 33 16.
17. alkeellinen-kehittynyt	-47 40 27 -51 -62 10 -25 -17 38 -39 18 -39 61 -37 -29 -64 17.
18. hauska-ikävä	27 -22 -16 34 40 -02 21 09 -28 33 -23 20 -44 38 25 51 -51 18.
19. numa-kaunis	-46 25 22 -33 -39 14 -09 -05 30 -41 18 -26 44 -35 -42 -46 54 -47 19.
20. tunnelmallinen-tunnelmaton	27 -32 -24 45 40 -08 12 11 -26 26 -16 37 -54 32 24 63 -53 52 -42 20.
21. miellyttävä-epämiellyttävä	44 -27 -22 44 39 03 07 07 -30 33 -10 30 -64 36 29 51 -55 59 -50 60 21.
22. kova-pehmeä	27 -15 -11 32 47 -06 22 25 -13 09 -09 29 -41 28 23 49 -50 31 -18 40 39 22.
23. myönteinen-kielteinen	45 -27 -12 42 44 -02 12 11 -24 28 -18 36 -54 51 34 44 -58 49 -43 32 62 46 23.
24. sopuisa-riitaisa	20 -05 02 08 15 04 -07 -03 -22 07 -18 14 -35 26 06 20 -31 24 -31 13 30 09 37 24.
25. minäkeskeinen-sosiaalinen	-29 27 17 -27 -08 -04 -11 -12 40 -07 -01 -33 39 -19 -14 -35 36 -24 22 -23 -30 -29 -25 25.
26. epärehhti-rehti	-35 16 00 -19 -23 -06 03 10 21 -11 18 -16 27 -33 -12 -29 41 -27 41 -17 -25 -12 -33 -47 36 26.
27. oikeamielinen-väärämielinen	44 -21 02 34 32 -02 05 -04 -29 20 -03 17 -35 27 13 33 46 33 -38 23 37 28 41 42 -28 -53 27.
28. tasa-arvoinen-eriarvoinen	20 -13 02 21 33 09 12 -03 -34 12 -08 25 -27 29 09 29 -33 25 -26 19 22 18 27 32 -35 -30 47 28.
29. inhimillinen-epäinhimillinen	22 -23 -04 26 21 17 -10 -05 -14 16 -08 14 -36 18 10 31 -27 39 -26 34 45 21 33 24 -20 -22 36 43 29.
30. turvallinen-vaarallinen	06 03 03 06 -06 12 -10 -04 -06 11 -00 -02 -13 19 06 -07 -03 17 -12 -00 27 04 22 28 -04 -19 19 14 38 30.
31. vihameilinen-ystävällinen	-25 07 03 -15 -07 03 10 -00 24 -25 22 -23 23 -38 -20 -20 20 -27 41 -21 -34 -02 -37 -43 13 39 -26 -26 -20 -33 31.
32. väkivaltainen-väkivallaton	-10 -01 -07 -06 09 -12 25 15 10 -03 -02 09 02 -01 05 05 07 -10 19 04 -19 -03 -17 -27 13 27 -17 -12 -21 -36 31 32.
33. vilpillinen-rehellinen	-26 09 -07 -09 02 -06 12 13 14 -12 -03 -02 14 -15 -02 -05 15 -24 24 -05 -22 09 -23 -28 15 47 -39 -35 -23 -24 39 54 33.
34. ylevämielinen-halvamielinen	08 -17 -02 14 16 -02 09 01 -05 18 -00 11 -12 02 20 11 -25 20 -19 13 14 21 17 -01 -19 01 09 30 38 18 -02 -05 -12 34.
35. terveellinen-epäterveellinen	24 -11 00 09 12 12 -11 06 -03 16 -01 07 -30 19 03 13 -22 21 -24 14 38 17 41 19 -07 -21 21 24 43 43 -25 -36 -29 21.

LIITE 14.

Turvallisuusulottuvuuden asteikkojen korrelaatiomatriisi

1. väkivallaton - väkivaltainen	<u>1.</u>					
2. turvallinen - vaarallinen	36	<u>2.</u>				
3. terveellinen - epäterveellinen	36	43	<u>3.</u>			
4. inhimillinen - epäinhimillinen	21	38	43	<u>4.</u>		
5. rehellinen - vilpillinen	54	24	29	23	<u>5.</u>	
6. ystävällinen - vihamielinen	31	33	25	20	39	

Leikintotisuusulottuvuuden asteikkojen korrelaatiomatriisi

1. iloinen - vakava	<u>1.</u>		
2. leikinomainen - vakava	27	<u>2.</u>	
3. sopuisa - riitaisa	26	18	

Faktorirakenteen ulkopuolellejääneiden asteikkojen korrelaatiomatriisi

1. kansanomainen - epäkansanomainen	<u>1.</u>					
2. kaupallinen - epäkaupallinen	-01	<u>2.</u>				
3. maskuliininen - feminiininen	-02	15	<u>3.</u>			
4. yksilökorosteinen - joukkuekorost.	-04	-07	12	<u>4.</u>		
5. esteettinen - epäesteettinen	-07	15	11	00	<u>5.</u>	
6. ylevämielinen - halpamielinen	-02	09	01	-05	20	<u>6.</u>
7. helppotajuinen - vaikeatajuinen	09	-11	01	23	-11	-02

LIITE 15. Peliolomusulottuvuuksien faktoripistemäärien määrittämiseen käytetyt kerrointaulukot.

Faktorit				
	I	II	III	IV
72.	.065	.042	-.024	-.060
73.	-.060	.029	-.009	.098
74.	-.047	.012	.020	.012
75.	.059	.011	-.015	-.062
76.	.096	.114	-.135	-.095
77.	-.009	.024	.017	-.027
78.	.038	.037	-.081	-.032
79.	.021	-.019	-.019	.010
80.	.004	-.068	.003	.007
81.	.039	-.033	.010	-.024
82.	-.004	-.040	.001	-.186
83.	.032	.026	-.056	.018
84.	-.115	.068	-.052	.003
85.	.037	-.005	-.051	.285
86.	.013	.004	-.013	-.023
87.	.144	-.023	-.098	.063
88.	-.158	-.123	.103	.122
89.	.049	-.045	.026	.092
90.	-.088	.029	-.075	-.022
91.	.107	-.110	-.004	.072
92.	.213	-.280	.253	.129
93.	.022	.037	-.067	-.048
94.	.049	.039	.012	.070
95.	-.107	.177	-.021	.266
96.	-.033	-.136	.054	.142
97.	.104	-.257	-.025	-.175
98.	-.026	.229	-.031	-.055
99.	-.021	.180	.004	-.091
100.	.045	-.036	.201	-.127
101.	-.001	-.052	.182	.014
102.	.001	-.039	-.087	-.197
103.	.038	-.043	-.198	.093
104.	.057	-.174	-.147	.138
105.	.025	.020	.056	-.141
106.	.029	-.079	.185	-.059

LIITE 16. Mies- ja naispelaajien asteikkokeskiarvojen avulla muodostetut peliolemusprofiilit (miesten N=101, naisten N=46) ● = miespelaajat, ▼ = naispelaajat

	1	2	3	4	5	6	7		miehet \bar{x}	naiset \bar{x}	
<u>Mielenkiinto</u>											
tilannerikas								tilanneköyhä	2,4	2,2	
kehittynyt								alkeellinen	2,6	2,4	
kiinnostava								pitkäveiteinen	2,6	2,4	
miellyttävä								epämiellyttävä	2,5	2,0	
tunnelmallinen								tunnelmaton	3,0	2,4	
nopeatempoinen								hidastempoinen	3,2	2,8	
taktiikkarikas								taktiikkaköyhä	3,0	2,4	
kaunis								ruma	3,0	2,9	
hauska								ikävä	2,7	2,4	
älyperäinen								epä-älyllinen	2,5	2,5	
myönteinen								kielteinen	2,6	2,5	
yllätyspitoinen								yllätyksetön	3,3	3,5	
kova								pehmeä	2,8	2,6	
iloinen								vakava	3,2	3,3	
monimutkainen								yksinkertainen	3,8	3,2	
ihanteinen								ihanteeton	3,3	3,3	
<u>Moraali</u>											
rehti								epärehti	3,2	2,9	
oikeamielinen								vääramielinen	3,4	3,1	
tasa-arvoinen								eriarvoinen	4,1	3,6	
sopuisa								riitaisa	3,8	3,8	
rehellinen								vilpillinen	3,7	3,5	
sosiaalinen								minäkeskeinen	3,4	3,0	
<u>Turvallisuus</u>											
väkivaltaton								väkivaltainen	3,4	3,0	
turvallinen								vaarallinen	3,4	2,9	
terveellinen								epäterveellinen	2,3	2,0	
inhimillinen								epäinhimillinen	3,1	2,5	
rehellinen								vilpillinen	3,7	3,5	
ystävällinen								vihamielinen	3,2	3,4	
<u>Leikintotisuus</u>											
iloinen								vakava	3,2	3,3	
leikinomainen								vakava	4,0	3,9	
sopuisa								riitaisa	3,8	3,8	

	1	2	3	4	5	6	7		miehet \bar{x}	naiset \bar{x}
<u>Muut</u>										
kansanomainen								epäkansanomainen	4,3	4,1
kaupallinen								epäkaupallinen	3,7	4,0
maskuliininen								feminiininen	3,0	4,0
yksilökorosteinen								joukkuekorost.	4,0	4,7
esteettinen								epäesteettinen	3,5	3,5
ylevämielinen								halpamielinen	3,7	3,5
helppotajuinen								vaikeatajuinen	3,7	4,0

LIITE 17. SM-sarjan ja I-divisioonan pelaajien asteikkokeskiarvojen avulla muodostetut peliolemusprofiilit (SM N=69, I-div. N=32) ● = SM-sarjalaiset, □ = I-divisioonalaiset

	1	2	3	4	5	6	7	SM \bar{x}	I-div. \bar{x}
<u>Mielenkiinto</u>									
tilannerikas			□	●				2,5	2,3
kehittynyt			□	●				2,6	2,6
kiinnostava			□	●				2,7	2,4
miellyttävä			□	●				2,5	2,5
tunnelmallinen				□				2,9	3,2
nopeatempoinen				□				3,2	3,2
taktiikkarikas				□				3,1	2,8
kaunis				□				3,0	3,2
hauska				□				2,6	3,0
älyperäinen			□	●				2,5	2,4
myönteinen			□	●				2,6	2,6
yllätyspitoinen				□				3,1	3,7
kova			□	●				2,8	2,7
iloinen				□				3,2	3,2
monimutkainen				□				3,9	3,6
ihanteinen				□				3,1	3,7
<u>Moraali</u>									
rehti			□	●				3,3	3,0
oikeamielinen			□	●				3,6	2,9
tasa-arvoinen				□				4,1	4,2
sopuisa				□				3,9	3,5
rehellinen				□				3,7	3,7
sosiaalinen				□				3,5	3,4
<u>Turvallisuus</u>									
väkivaltaton				□				3,6	3,1
turvallinen				□				3,6	3,1
terveellinen			□	●				2,4	2,3
inhimillinen				□				3,1	3,1
rehellinen				□				3,7	3,7
ystävällinen				□				3,2	3,2
<u>Leikintotisuus</u>									
iloinen				□				3,2	3,2
leikinomainen				□				4,1	3,8
sopuisa				□				3,9	3,5

	1	2	3	4	5	6	7		SM \bar{x}	I-div. \bar{x}
<u>Muut</u>										
kansanomainen								epäkansanomainen	4,4	4,0
kaupallinen								epäkaupallinen	3,4	4,3
maskuliininen								feminiininen	3,1	3,0
yksilökorosteinen								joukkuekorost.	3,8	4,3
esteettinen								epäesteettinen	3,6	3,4
ylevämielinen								halpamielinen	3,6	4,0
helppotajuinen								vaikeatajuinen	3,6	3,9